

Møte torsdag den 21. mai 2015 kl. 10

President: Marit Nybakk

Dagsorden (nr. 75):

1. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Trond Giske, Marianne Aasen, Tone Merete Sønsterud, Christian Tynning Bjørnø og Martin Henriksen om løft for yrkesfag (Innst. 269 S (2014–2015), jf. Dokument 8:52 S (2014–2015))
2. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Anne Tingelstad Wøien, Geir Pollestad og Per Olaf Lundteigen om å innføre faget arbeidslivsfag som et obligatorisk tilbud på ungdomstrinnet (Innst. 271 S (2014–2015), jf. Dokument 8:67 S (2014–2015))
3. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om samtykke til godkjennelse av EØS-komiteens beslutning nr. 72/2015 av 20. mars 2015 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EF) nr. 723/2009 om Fellesskapets rettslige ramme for et konsortium for en europeisk forskningsinfrastruktur (ERIC-konsortium) (Innst. 270 S (2014–2015), jf. Prop. 80 S (2014–2015))
4. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om endringer i alkoholloven (normerte regler for inndragning av bevilging) (Innst. 252 L (2014–2015), jf. Prop. 58 L (2014–2015))
5. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om endringer i folketrygdloven (henvisning fra psykolog) (Innst. 251 L (2014–2015), jf. Prop. 59 L (2014–2015))
6. Interpellasjon fra representanten Sveinung Rotevatn til arbeids- og sosialministeren:
«I avtalen mellom Høgre, Framstegspartiet, Kristeleg Folkeparti og Venstre 12. mars i samband med endringane i arbeidsmiljølova og sosialtenestelova vart fleirtalet samde om at det er behov for tiltak som styrker varslarvernet, og viser til ei rekkje konkrete tiltak. I arbeidslivet er vi stadig vitne til saker der varslarane ikkje vert høyrde ved intern varsling eller vert utsette for gjengjelding for varslinga si. Det er samfunnet som vert skadelidande når ein vel å teie. Det er med andre ord eit demokratisk problem.
Korleis jobbar regjeringa med å implementere dei ulike delane av fleirtalsvedtaket om tiltak for å styrkje varslarane sin situasjon, og kva ytterlegare tiltak ser statsråden føre seg å gjennomføre for å styrkje varslarvernet?»
7. Interpellasjon fra representanten Bård Vegar Solhjell til kommunal- og moderniseringsministeren:
«Sogn og Fjordane er eit fylke med mange sterke kvalitetar. Låg arbeidsløysle, god folkehelse, flott natur og skular med gode resultat. Fylket skapar store verdier, m.a. frå energiproduksjon, industri, reiseliv og sjø-

mat. Det er samstundes eit distriktsfylke, utan storbyar og med spreidd busetnad, som har utvikla seg gjennom aktiv distriktspolitikk og ved å dyrke sine særtrekk. Regjeringa har lansert ei rekkje reformer eller «struktur- endringar» i offentleg sektor, som i realiteten kan bety omfattande sentralisering bort frå fylket. Dette kan verte situasjonen innan politiet, i høgskulesektoren, i organiseringa av skattekontor, jordskifterett, Fiskeridirektoratet og i organiseringa av alarmsentralar. Samstundes vert fylket råka av endra overføringar til fylkeskommunen. I sum kan dette svekkje fylket og tappe det for kompetanse.

Vil regjeringa utvikle og styrkje Sogn og Fjordane fylke, og i så fall korleis?»

8. Referat

Presidenten: Det foreligger to permisjonssøknader:

- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Hege Haukeland *Liadal* i tiden fra og med 25. mai til og med 29. mai for å delta i Den interparlamentariske unions ungdomskonferanse i Japan
- fra Fremskrittspartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Ingebjørg Amanda *Godskesen* i dagene 27. og 28. mai for å delta i møte i Europarådets parlamentariske forsamling i Paris

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
For Aust-Agder fylke: Lene *Langemyr* 27.–28. mai
For Rogaland fylke: Øystein *Langholm Hansen* 26.–28. mai

Presidenten: Representanten Ola Elvestuen vil framsette et representantforslag.

Ola Elvestuen (V) [10:01:58]: Jeg har gleden av å legge fram forslag på vegne av stortingsrepresentantene Pål Farstad, Ketil Kjenseth og meg selv om vannkraftkonsesjon i Nedre Otta.

Presidenten: Representanten Marit Arnstad vil framsette et representantforslag.

Marit Arnstad (Sp) [10:02:23]: På vegne av stortingsrepresentantene Heidi Greni, Janne Sjelmo Nordås og meg sjøl vil jeg framsette forslag om tiltak for å redusere rovdyrproblemene for samisk reindrift.

Presidenten: Representanten Per Olaf Lundteigen vil framsette et representantforslag.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:02:47]: Jeg har den glede å legge fram forslag på vegne av stortingsrepresentantene Kjersti Toppe og meg sjøl om tiltak mot overforbruk og feilbruk av reseptfrie legemidler.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:03:11]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Trond Giske, Marianne Aasen, Tone Merete Sønsterud, Christian Tynning Bjørnø og Martin Henriksen om løft for yrkesfag (Innst. 269 S (2014–2015), jf. Dokument 8:52 S (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Kristin Vinje (H) [10:04:34] (ordfører for saken): Jeg vil innlede med å si at Stortinget er på rett vei når det gjelder å styrke yrkesfagenes plass i skolen. Det er bra, fordi vi vet at det er et økende behov i fremtiden for folk med yrkesfaglig bakgrunn. Vi vet at vi kommer til å trenge mange flere gode fagarbeidere fremover: snekkere, helsefagarbeidere og faglærte folk innen service og varehandel. Og vi vet at vi må stimulere flere unge mennesker til å velge seg en yrkesfaglig utdanning. Derfor må vi også sørge for å gjøre utdanningen attraktiv og gjennomførbar for dem som velger seg en yrkesfaglig utdanning.

Representantforslaget vi nå skal debattere, dreier seg om ikke mindre enn 33 enkeltforslag fra Arbeiderpartiet som har til hensikt å styrke yrkesfagenes posisjon i utdanningen. Som saksordfører vil jeg rose Arbeiderpartiet for å fremme en rekke gode forslag, og jeg vil takke hele komiteen for godt samarbeid i behandlingen av denne saken.

En samlet komité er enig med forslagsstillerne i at det er behov for et løft for yrkesfagene. Når jeg da innledet med å si at Stortinget er på rett vei, viser jeg også til at forrige storting behandlet en melding som het nettopp det, På rett vei – Kvalitet og mangfold i fellesskolen. Der sluttet vi oss alle til flere av de tiltakene som er omtalt i dette representantforslaget. I tillegg sto Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti sammen om en rekke forslag og merknader for å styrke yrkesfagene ytterligere som den gang ikke fikk flertall.

Høyre fremmet både i 2010 og 2012 konkrete forslag for å løfte yrkesfagene, og begge gangene ble forslagene stemt ned av de rød-grønne i Stortinget.

Høyre gikk faktisk til valg på å gjøre en innsats for yrkesfagene, og nå realiserer regjeringen et løft. Det innebærer både oppfølging av vedtatte tiltak i forbindelse med stortingsmeldingen og regjeringens eget yrkesfagløft, be-

stående av mange ulike tiltak som også er nedfelt i Sundvolden-erklæringen.

Siden regjeringsskiftet har yrkesfagene fått et løft. Det dreier seg om flere ting. Først og fremst dreier det seg om å sikre at elevene i skolen har et godt grunnlag for å gjennomføre grunnopplæringen, og regjeringen satser tungt på dette, bl.a. gjennom å styrke kompetansen til lærerne. Regjeringen har en egen satsing på ungdomstrinnet som skal bidra til å øke elevenes motivasjon og mestring gjennom praktisk og variert undervisning. Regjeringen har også besluttet at praksisbrev innføres som supplement til yrkesfaglig videregående opplæring. Det betyr at elever med svake skoleresultater fra ungdomsskolen får en mulighet til å få en toårig praktisk opplæring uten å miste retten sin til videre opplæring.

Regjeringens yrkesfagløft innebærer også en styrking av lærernes kompetanse. I budsjettforliket mellom regjeringspartiene, Venstre og Kristelig Folkeparti for inneværende år ble det bevilget 50 mill. kr til kompetansetiltak for ansatte i undervisningsstillinger som mangler formell lærerutdanning. En av utfordringene med yrkesfagene er mangel på læreplasser. Derfor har regjeringen foreslått økt lærlingtilskudd. I budsjettforlikene har vi økt lærlingtilskuddet to ganger på to år. Sist gang lærlingtilskuddet ble økt, var i 2009. Med økningen i budsjettforliket fra statsbudsjettet for 2015 på 4 000 kr per kontrakt er lærlingtilskuddet økt med 7 500 kr totalt siden Høyre og Fremskrittspartiet tok over etter de rød-grønne. Regjeringen har også prioritert midler til faglige nettverk mellom skoler og lokalt arbeidsliv for å bidra til at fellesfagene blir mer yrkesrettet og relevante.

Fremdeles er det mange ungdommer som sliter med å skaffe seg læreplass, og det fører til frafall fra videregående skole. Ved utgangen av 2014 var det ca. 8 000 ungdommer som ikke hadde fått den læreplassen de ønsker. Det å tilby flere læreplasser er avgjørende for å sikre arbeidslivet nødvendig kompetanse og ikke minst for å sikre ungdommen mulighet til å fullføre sin utdanning. I tillegg til økt lærlingtilskudd og bedriftstilskudd har regjeringen også sagt at staten skal ta et større ansvar for å ta inn flere lærlinger. Regjeringen har skjerpet kravet til at virksomheter som får oppdrag fra det offentlige, skal ha lærlinger. Det betyr at oppdragsgiver skal bruke lærlingklausulen når offentlige anbud lyses ut, og at det skal være lærlinger knyttet til prosjektet. Det offentlige, og spesielt staten, har vært en sinke når det gjelder å ta inn lærlinger, og derfor har regjeringen varslet en strategi for å gjøre noe med dette.

Vi kommer ikke til å stemme for forslagene fra Arbeiderpartiet av den enkle grunn at de aller fleste forslagene allerede er vedtatt her i Stortinget eller er under oppfølging av regjeringens eget yrkesfagløft. Det er veldig positivt at Stortinget nå er på rett vei når det gjelder å løfte yrkesfagene. Både posisjon og opposisjon har satt det på dagsordenen. Det har vært mange år hvor disse fagene ikke har hatt nok oppmerksomhet, og det er det heldigvis en slutt på nå. Nå skal vi alle bidra til å løfte yrkesfagene opp og frem.

Martin Henriksen (A) [10:09:50]: Vi må sikre at samfunnet har den kompetansen og kunnskapen vi trenger når

vi skal bygge landet i tiårene som kommer. Det er gledelig at yrkesfag de siste årene har fått økt oppmerksomhet. Da stortingsmeldinga På rett vei ble lagt fram i forrige stortingsperiode, var det en viktig milepæl. Den ga oss et langt bedre kunnskapsgrunnlag om yrkesfag, den satte klare målsettinger, og den lanserte flere tiltak for å løfte yrkesfagene. Meldinga har faktisk vært såpass viktig at dagens kunnskapsminister har valgt å basere det meste av sin yrkesfagpolitikk på nettopp den. Det er bra.

Når Arbeiderpartiet sammen med SV nå fremmer 33 nye forslag for Stortinget, er det fordi vi vil fortsette å utvikle politikken. Vår politikk for en god yrkesfagutdanning starter ikke på videregående skole. Den starter med de yngste – med 5–6-åringene i barneskolen. Skal vi hindre frafallet i videregående, må elevene lære gjennom praksis helt fra tidlig alder. Rådgivere i ungdomsskolen bør få bedre mulighet til å hospitere i arbeidslivet, og når elevene først starter i videregående opplæring, må de oppleve at innholdet i utdanninga ligger nær virkeligheten i arbeidslivet. Vi vil bringe arbeidslivet nærmere skolen og skolen nærmere arbeidslivet. Vi mener at flere bør få prøve seg i bedrift fra første år på videregående og ha praksis gjennom hele skoleløpet. Vi foreslår derfor bl.a. å gi skolene bedre mulighet til å organisere vekslingsmodeller, ved at de gis mulighet til å disponere fag- og timefordelinga friere gjennom hele skoleløpet.

En oppdatert skole er ikke mulig uten oppdatert utstyr. Vi ønsker en opptrappingsplan for utstyr på yrkesfaglige studieretninger.

En nøkkel for å lykkes er at det opprettes flere læreplasser. Da må vi tenke nytt. Å ende opp uten mulighet til å gå i lære er som om en elev på studiespesialiserende ikke fikk gå det siste året på linja si. Det er selvfølgelig helt uakseptabelt. Et forslag er å øke lærlingtilskuddet, men mye mer både kan og må gjøres. For å stimulere til praksis tidlig i skoleløpet vil Arbeiderpartiet at bedrifter som tilbyr kortere praksisperioder, skal få tilskudd til det. Vi vil også prøve ut en ordning med spleiselag for læreplasser, et bransjefond der staten og alle bedrifter i en bransje, uansett om de har lærlinger eller ikke, skal bidra. Det gir alle bedrifter i en bransje ansvar for å sikre høy nok kompetanse, og det vil stimulere til flere læreplasser.

Vi må slutte å utdanne ungdom til bransjer der det ikke finnes læreplasser. Dimensjoneringa må i større grad baseres på arbeidslivets behov. Fylkene og arbeidslivet må samarbeide mye tettere, og et av forslagene er å gi yrkesopplæringsnemndene en ny og sterkere rolle.

Mot slutten vil jeg si at yrkesfagene ikke kan løftes utelukkende gjennom en bedre opplæring. Ungdom må være trygg på at når de velger et yrkesfaglig utdanningsprogram, så møter de et anstendig og seriøst arbeidsliv i andre enden – ikke et arbeidsmarked preget av høy grad av innleie, deltidsstillinger, svart arbeid og dårlige turnusordninger. Derfor er helheten i politikken viktig. Sagt med andre ord: Det hjelper ikke at kunnskapsministeren lager verdens beste yrkesfagutdanning om elevene sendes ut i Robert Erikssons arbeidsliv.

Det trengs kraftfulle tiltak for å løfte yrkesfagene videre. I behandlings av dette forslaget har regjeringspartiene

gjort det klart at de ikke kommer til å stemme for et eneste av de foreslåtte tiltakene. Jeg oppfatter egentlig at signalene fra regjeringspartiene er at de er såre fornøyd med den jobben de gjør. Det er en tilfredshet Arbeiderpartiet ikke klarer å dele.

Høyres saksordfører sa fra talerstolen at de aller fleste av disse forslagene allerede er ivarettatt gjennom det arbeidet regjeringa gjør. Det riktige er at regjeringa kun har fulgt opp et fåtall av disse tiltakene etter at de ble fremmet. Av de tiltakene regjeringa har fremmet, som vi støtter, og som er positivt, er det meste oppfølging av stortingsmeldinga På rett vei, som saksordføreren helt riktig viste til. Det var en viktig melding.

Vi er glad for alle tiltak som kommer på plass, men det har båret mye preg av å slå inn åpne dører og reselge tiltak fra stortingsmeldinga fra 2013. For all del – det er fint at man viderefører tiltak fra den stortingsmeldinga. Vi kommer fra høsten 2017 til å videreføre de gode tiltakene denne regjeringa legger fram, men fram til den tid håper vi på mer trøkk.

Presidenten: Presidenten antar at representanten Martin Henriksen skulle ta opp forslagene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Martin Henriksen (A) (fra salen): Det sto i manus, president!

Presidenten: Da velger presidenten å tolke representanten dit hen at han har tatt opp de forslagene han har referert til.

Bente Thorsen (FrP) [10:15:16]: Det er en viktig sak Arbeiderpartiet tar opp i sitt forslag. Et løft for yrkesfagene er sårt tiltrengt etter at de er stemoderlig behandlet i en årrekke.

NHOs kompetansebarometer for 2015 viser at medlemsbedriftene har et stort behov for både fagarbeidere og fagskoleutdannet personale. Fremskrittspartiet har i mange år jobbet for å styrke yrkesfagene. Vi maste veldig mye på de rød-grønne da de satt ved makten om at det var mange tiltak som burde iverksettes. Et konkret eksempel er forslagene som Fremskrittspartiet fremmet i Dokument 8:53 for 2008–2009. Der la vi fram 18 ulike forslag til forbedring av videregående yrkesfag. Forslaget i dag inneholder en god del av de forslagene Fremskrittspartiet fremmet da. Responsen fra Arbeiderpartiet var at de var fornøyd med egen regjeringss innsats på området. I en muntlig spørretime i 2011 ble bortimot samtlige statsråder i den rød-grønne regjeringen utfordret av Fremskrittspartiet til å ta inn flere lærlinger i statlige virksomheter. Utfordringen ble ikke tatt opp av de rød-grønne, men med Fremskrittspartiet i regjering skal det nå komme tydelige krav om at statlige virksomheter skal ta inn lærlinger. Fremskrittspartiet er svært glad for at Arbeiderpartiet endelig ser behovet for et yrkesfaglig løft, og at Arbeiderpartiet foreslår en rekke tiltak som Fremskrittspartiet tidligere har foreslått på Stortinget.

Vi ser nå en helhetlig satsing på skolen. Praksisret-

ting av teorien på yrkesfag, mer autoritet og kompetanse hos læreren, ro og orden i klasserommet, økt vekt på kompetanse i basisfagene, lærerløft med bl.a. mer krav om fordypning, strengere inntakskrav og drastisk forbedrede muligheter til å ta videreutdanning er blant sakene som nå gjennomføres i praksis av Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen.

Skal flere elever fullføre en yrkesfaglig utdanning, må også flere elever begynne på yrkesfag med de ferdighetene som skal til for å lykkes i utdanningsløpet. Her vil jeg understreke betydningen av tidlig innsats i skolen, faglig sterke lærere, realfagsatsing og yrkesfagløft. Regjeringen iverksetter nå en rekke tiltak som Fremskrittspartiet har etterlyst i mange år. Fremskrittspartiet vil særlig understreke betydningen av tiltak i budsjettforlikene i Stortinget mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre om å øke lærlingtilskuddet. Det er økt med hele 7 500 kr totalt siden Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen overtok for den rød-grønne regjeringen. Dette vil bidra til at langt flere bedrifter og virksomheter tar inn lærlinger.

Velferd og verdiskaping er avhengig av at mange nok utdanner seg innen omsorg, bygg og anlegg, industriell produksjon og tjenesteytende virksomheter i framtiden. Norske fagarbeidere skal konkurrere på kvalitet og videreføre og utvikle god norsk fagarbeidertradisjon. Regjeringen og samarbeidspartiene prioriterer en mengde tiltak for å skaffe flere elever lære plass, øke samarbeidet mellom skole og arbeidsliv, utvide ordningen med hospitering i næringslivet for yrkesfaglærere, og utvikle mer fleksible løp og styrke kvaliteten og relevansen i opplæringen. Summen av dette vil gi elevene en opplæring i tråd med det arbeidslivet etterspør og gi yrkesfagene som utdanningsløp det løftet de fortjener.

I arbeidet med styrking av yrkesfagene framover er det mange felt som berøres. Å få ført finansieringsansvaret for fagskolene tilbake til staten og få vedtatt den nye friskoleloven som åpner for flere profilskoler og bransjeskoler, er viktige faktorer for å få dette til.

Økt samarbeid mellom skole og næringsliv er viktig, og dette vil gi en effektiv ressurs- og kompetanseutnyttelse. Fremskrittspartiet og regjeringens tiltak på området gir en bedre skole, styrker verdiskaping og dermed også velferdssamfunnets framtid. Fremskrittspartiet vil fortsette å presse på for en politikk der de gode lærerne og elevene får utnyttet sitt potensiale. Gode ressurser må utnyttes, og bedriftene må tidlig inn i skolen for å bidra i undervisningen og forberede elevene på hva som kan vente dem i yrkeslivet.

Fremskrittspartiet synes forslaget fra Arbeiderpartiet inneholder mange gode tiltak, og vi ser derfor fram til et godt samarbeid om en offensiv satsing på yrkesfagene.

Anders Tyvand (KrF) [10:20:20]: Det er bred politisk enighet om at det er behov for å styrke yrkesfagene. Vi kommer til å ha et økt behov for fagarbeidere fram mot 2030, og i dag er det for få elever som velger en yrkesfaglig studieretning. I tillegg har vi også andre utfordringer med yrkesfagene. Det er for mange som ikke fullfører, og

det er for mange som har problemer med å skaffe seg en lære plass.

Jeg vil også trekke fram fagskolesektoren og behovet for å styrke fagskolene. Jeg synes NOU-en som ble lagt fram før jul, stiller en interessant diagnose på fagskolesektoren: Pasienten er «oppegående, men likevel ikke helt frisk». Fagskolesektoren har et uforløst potensial, og både fagskolene og de yrkesfaglige utdannelsene på videregående nivå trenger et løft. Det er mye som kan gjøres og må gjøres. De fire flertallspartiene på Stortinget har i flere år hatt et felles ønske om å styrke yrkesfagene, og nå er vi godt i gang med å gjøre nettopp det. Vi har prioritert og vil prioritere tiltak for å skaffe flere elever lære plass, tiltak for å øke samarbeidet mellom skole og arbeidsliv, tiltak for å utvikle mer fleksible utdanningsløp og tiltak for å styrke kvaliteten og relevansen i opplæringen.

Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre har framforhandlet to budsjettforlik sammen i denne perioden. To ganger har lærlingtilskuddet blitt økt med til sammen 7 500 kr. Jeg tror det vil bidra til at flere bedrifter og virksomheter tar inn lærlinger, men jeg tror ikke at dette i seg selv er nok. På dette feltet må det også gjøres en jobb lokalt, og vi ser at det er store variasjoner fra fylke til fylke i hvilken grad man lykkes med å skaffe lære plasser. Jeg tror det er behov for mer deling av «best practice» mellom skoler og fylker. Jeg tror det er mange som har mye å lære av det de f.eks. gjør i Rogaland. Det å skaffe nok lære plasser er i seg selv viktig, men det vil også ha betydning for yrkesfagenes status og anseelse. Hvis det å velge yrkesfag oppleves som et trygt valg med gode utsikter til lære plass og jobb, vil flere ønske å velge det. Hvis det oppleves som en karrieremessig risikosport, vil færre våge å velge yrkesfag.

En del av de elevene som dropper ut av den yrkesfaglige opplæringen, har først og fremst utfordringer med de teoretiske fellesfagene. For at flere skal lykkes med gjennomføringen, er det viktig at de har grunnleggende basisferdigheter på plass når de begynner sin videregående opplæring. Mange av dem som sliter med teorifagene, har slitt i mange år før de begynner på videregående. Problemene oppstår ikke i 1. klasse på videregående, og problemene oppstår heller ikke i 10. klasse. De oppstår lenge før det, og mange har gått gjennom store deler av grunnskolen uten å få den hjelpen og oppfølgingen de har behov for. Derfor er tidlig innsats i skolen også viktig for å sørge for at flere fullfører videregående opplæring. Jeg vil trekke fram den satsingen som Kristelig Folkeparti har fått gjennomslag for i budsjettforhandlingene, som innebærer 480 mill. kr i året i øremerkede midler til flere lærerstillinger i 1.–4. trinn i grunnskolen. Med flere lærere blir det mer tid til hver elev, og da blir det lettere å gi hver elev den hjelpen de har behov for.

Det er samtidig viktig å gjøre undervisningen på yrkesfag mer praksisrettet og i tråd med arbeidslivets behov for kompetanse og ferdigheter. Derfor må flere fagarbeidere motiveres til å ta yrkesfaglærerutdanning. Jeg mener at det også må legges til rette for at yrkesfaglærere kan få etter- og videreutdanning i fellesfagene, slik at de også kan undervise i disse fagene.

Jeg har i tidligere debatter om yrkesfag nevnt Re videregående skole i Vestfold. De ligger i tetsjiktet i Norge når det gjelder gjennomføringsgraden på yrkesfag. Det de selv trekker fram som en viktig suksessfaktor, er at den læreren som underviser i snekring eller sveising, er den samme læreren som underviser i norsk, engelsk eller matte. Dette handler om at disse lærerne er i stand til å skape en god relasjon til de elevene de underviser.

Styrkingen og hospiteringsordningen for yrkesfaglærere og økte bevilgninger til Lektor 2-ordningen er også viktig. Hvis vi skal løfte elevene på yrkesfag, må vi begynne med å løfte lærerne.

Jeg synes det er flott at Arbeiderpartiet nå ønsker å være en pådriver for å styrke yrkesfagene, og jeg synes det er flott å kunne konstatere at mange av de forslagene som nå ligger på bordet, allerede er ivare tatt gjennom tidligere vedtak i Stortinget og gjennom det yrkesfagløftet som de fire flertallspartiene nå står sammen om, og som vi etterlyste sammen gjennom flere år i opposisjon.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [10:25:41]: På mandag hadde jeg et møte med en murmester på Gjøvik. Han tok kontakt med meg for å snakke om hva han mente måtte til for at fagopplæringa skulle bli god. I bunnen uttrykte han et ønske om at elevene måtte være faglig godt skodd for håndverksfagene før de kom i læra. Han pekte på at det var viktig å ha mulighet til å trene ferdigheter i praktiske og kreative fag allerede fra første skoledag på barneskolen.

Murmesteren brukte altså samme argumentasjon for tidlig innsats for å bli en god fagarbeider som vi bruker som argumentasjon for gode lese-, skrive- og mattekunnskaper for å bestå yrkesfag og bli en god fagarbeider. Senterpartiet mener vi må ha en kombinasjon av både teori og praksis fra skoledag én for å få gode fagarbeidere.

Derfor er ikke spørsmålet om yrkesfagene noe som kun dreier seg om det fylkeskommunene har ansvar for og skal arbeide med. Kommunene som skoleeiere for grunnskolen har et like stort ansvar for at vi klarer å utdanne de gode fagarbeiderne vi trenger.

Det er derfor viktig å holde et kontinuerlig trykk på arbeidet med yrkesfagene fra nasjonalt hold, men også fra regionalt og lokalt hold. Vi i Senterpartiet vil derfor støtte forslagene fra Arbeiderpartiet som legges fram i dag, men vi må si at det blir ikke gjort noe mer for yrkesfagene om vi fremmer om igjen forslag som vi allerede har vedtatt i denne salen tidligere. Det er vår kritikk mot forslagene. Men vi deler Arbeiderpartiets utålmodighet. Jeg synes vi prater veldig mye med veldig mange fine ord i denne salen, men vi gjør rent for lite.

Jeg synes den rød-grønne regjeringa la fram en god stortingsmelding med Meld. St. 20 for 2012–2013 På rett vei. Det var en god gjennomgang av yrkesfagene. Denne meldinga ble vedtatt for to år siden, og da med stor grad av enstemmighet. Det er vedtakene fra denne meldinga vi i Senterpartiet til stadighet har henvist til når vi mener at oppfølginga av vedtakene som er gjort for å bedre yrkesfagene, går for sakte, og at tiltakene er for små. Vi mener vi har god grunn til å si at det ikke har blitt noe løft for yrkesfagene med den blå-blå regjeringa. Det er ikke opp-

følgning av yrkesfagene regjeringa prioriterer. Vi er på rett vei, men vi prioriterer ikke 100 km/t, sånn som en gjør på samferdsel.

Senterpartiet er enig i at en skal styrke rådgivningstjenesten, sjøl om dette også er uttrykt tidligere. Vi mener det i hovedsak er tid til rådgivning som er hovedproblemet nå. Det er et punkt i avtalen mellom KS og lærerne. Men vi mener det bør vurderes på hvilken måte Stortinget skal gå inn og detaljstyre behovet for tid til rådgivning mer enn det vi gjør i dag. Det er allerede innført tiltak for kompetanseheving for rådgivere, og vi forventer at skoleeierne ser behovet for dette og sender rådgiverne sine på videreutdanning. Rådgivere inngår også i dag i hospiteringsordninga, men skoleeierne må også sende rådgiverne sine på hospitering.

Vi har snakket mye om hospiteringsordning for yrkesfaglærere i denne salen. Vi har vedtatt hospiteringsordning tidligere, og det var en prøveordning i perioden 2010–2012. Jeg har tidligere sagt at dette heller ikke er akkurat noen nyhet, og vist til at min gamle yrkesskolerektor av en mor drev med dette på Gran videregående skole på 1980-tallet. Evalueringa av hospiteringsordninga for 2014 viser at alle fylker nå tilbyr denne ordninga, men ikke alle skoler med yrkesfaglige program deltar. Det er selvfølgelig lokale variasjoner, men vår oppgave er å påpeke og sørge for at alle fylkeskommuner skjønner viktigheten av denne utvekslinga. Vi har altså fryktelig mye å gå på når det gjelder oppfølging av yrkesfag ut til fylkeskommunene.

I 2010 opprettet den rød-grønne regjeringa prosjektet Ny GIV. I 2013 var det 6 000 elever som deltok i dette tilbudet, som er intensivopplæring mellom 10. klasse og videregående skole. Vi mener det er viktig at dette arbeidet fortsetter, og forutsetter det. Det er veldig viktig å ha fokus på overgangen mellom trinnene, så vi hjelper elevene best mulig til å bestå ungdomsskolen.

Vi har også allerede vedtatt å gjøre fellesfagene mer yrkesrelevante. Og vi har vedtatt mer fleksibilitet og flere vekslingsmodeller. Vi skulle gjerne hatt flertall for vårt forslag om å fjerne ordet «sammenhengende» om videregående opplæring i opplæringsloven, men vi i Senterpartiet etterlyser i hovedsak én ting fra regjeringa, og det er handling.

Vi synes rett og slett at det skjer for lite, statsråd! To år etter vedtaket skriver statsråden i svar på spørsmål fra meg at det er 24 skoler som deltar i vekslingsmodeller. Det er altfor lite.

Iselin Nybø (V) [10:30:53]: Jeg vil først takke Arbeiderpartiet for at de løfter en viktig sak til debatt her i Stortinget.

Som flere representanter har vært inne på, er det sånn at mange av de forslagene som fremmes i dag, allerede er vedtatt, og mange av dem jobbes det allerede godt med fra regjeringshold. Men jeg synes likevel det er viktig at vi har et trykk på det som angår yrkesfag. Jeg mener derfor at den debatten vi har i dag, på bakgrunn av det forslaget som Arbeiderpartiet har fremmet, er en viktig debatt, for det er sånn vi holder de-

batten levende, det er sånn vi fortsetter trykket på yrkesfag.

Vi har en utfordring som samfunn når så få – eller altfor få – elever velger yrkesfaglig retning. Vi vet at vi trenger mange flere fagarbeidere i årene som kommer, innenfor ulike områder. Da er det vår oppgave å legge til rette for at de som ønsker det, og de som har evner innen disse feltene, skal få velge en sånn retning og få fullført sin utdanning i den retningen de velger.

Da er det verdt å reflektere litt over hvorfor så få velger yrkesfaglig retning, og én av de tingene vi får tilbakemelding om, er at mange opplever yrkesfag som en slags blindvei – at velger man seg yrkesfag, er det det man blir, og så stopper man utviklingen etter at man har fullført lærlingperioden og fått fagbrev. Det er ikke riktig, og det vet jo vi, men vi trenger kanskje å komme ut med budskapet på en helt annen måte. Det å ta et fagbrev er ingen blindvei, det er et springbrett til hva man enn måtte ville gjøre videre. Man har et grunnlag, man har en god utdanning i bunnen som man kan velge å jobbe med, eller man kan velge å ta påbygg og velge andre studier senere.

Som flere også har vært inne på, har vi fagskolene, som jeg ikke tror er nok oppe i folks bevissthet når de tenker på hvilke muligheter man har etter å ha fullført en yrkesfaglig utdanning. Der vet jeg at regjeringen jobber for å løfte fagskolene, og jeg ser fram til det arbeidet som skal skje, og som vi alle sammen skal være med på, for jeg tror vi har en felles intensjon om å styrke fagskolene og å styrke helheten i det tilbudet. Det tror jeg også er viktig for å vise hvilke muligheter som finnes om man velger en yrkesfaglig retning.

En av de tingene som er avgjørende for å gi folk et fagbrev, og for at folk ikke skal droppe ut, er dette med lærlingplasser. Jeg synes det er grunn til å være ekstra på vakt i disse dager, nå som oljeprisen har stupt, nå som flere bedrifter – også lærlingbedrifter – er nødt til å si opp ansatte og dermed står i en helt annen situasjon når de skal ta stilling til om de ønsker å fortsette å ha lærlinger. Jeg er glad for at lærlingtilskuddet har økt de siste to årene, men jeg synes vi også skal følge med framover på hvilke konsekvenser den utviklingen som har vært i arbeidsmarkedet den siste tiden, har for inntak av lærlinger.

Jeg synes også det er veldig positivt at regjeringen nå tar grep for å sørge for at det offentlige selv stiller opp og tar imot lærlinger, for hvis vi ønsker at det private næringslivet skal ta imot sin del, må også det offentlige vise at vi går foran og tar imot vår del av lærlingene. Det er en av de viktigste tingene vi gjør for å styrke yrkesfagene – å sørge for at det er lærlingplasser.

En annen ting som jeg er veldig fornøyd med å ha fått på plass, og som jeg håper vi skal utvikle videre, er dette som handler om å løfte yrkesfaglærerne. Vi har i årets budsjett – men fjorårets vedtak – vedtatt 50 mill. kr til et kompetanseløft for ikke-kvalifisert undervisningspersonell. Dette vil også komme yrkesfaglærere til gode, det er sårt tiltrengt og veldig nødvendig. Jeg tror det å styrke lærernes kompetanse er viktig.

Jeg vil også helt til slutt nevne det som Tinglestad Wøien var inne på i slutten av sitt innlegg, det som hand-

ler om vekslingsmodeller. Det å lage undervisningen sånn at man ønsker å fortsette – at man får lov til å holde på med det man har valgt, at man får praksisen inn tidligere i skoleløpet – tror jeg er veldig viktig.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:36:05]: SV støtter forslaga frå Arbeidarpartiet. Dei tar sjølv sagt ikkje tak i alle utfordringane for yrkesfag, men er eit steg på vegen. Svært mange av forslaga er også frå vår felles regjeringsperiode, tiltak som blei varsla av våre kunnskapsministrar, men som den sitjande regjeringa ikkje har kome i gang med, så her treng vi god, gamal gjennomføringskraft.

Viss vi eit lite augeblikk zoomar ut på kva situasjonen her er: Halvparten av alle elevar vel fag- og yrkesutdanning. Kvart år begynner rundt 30 000 elevar på yrkesfaglege utdanningsprogram, og tal frå Statistisk sentralbyrå viser at det etter fem år berre er ein tredjedel av desse som har oppnådd fagbrev. Nokre av dei har i mellomtida valt studieførebuande løp, men til slutt er det altså om lag 13 000 personar som ikkje har nokon som helst form for brev, vitnemål eller bevis på at dei har ein kompetanse etter meir enn ti år i norsk skule. Det talet, 13 000, er altså det same som den samla befolkninga i Alta eller Lillestrøm eller Steinkjer – kvart år. Det seier mykje, og det er ei tapt moglegheit. Det seier mykje om norsk utdanning generelt, at ho ikkje er tilpassa alle.

Frå SVs perspektiv meiner vi at vi treng meir tilpassa opplæringsløp tidleg i utdanninga, større moglegheiter til variert undervisning heile vegen. Praktisk-estetiske fag er dyre, men å miste alle som mistar motivasjonen av teori-tunge fag, er enda dyrare. Vi treng fleire lærarar med ulik kompetanse. Dette er ein av grunnane til at SV går så hardt inn for fleire lærarar i norsk skule. Ikkje berre vil det føre til meir tilpassa opplæring, og at fleire får moglegheit til tidleg å meistre ting som dei er interesserte i, det vil også kunne gjere at vi kan tilpasse heile opplæringsløpet mykje meir til kvar enkelt elev allereie frå starten av.

Vi treng rett og slett ein skule der heile mennesket blir utfordra, kor målet ikkje er instrumentelt å mate elevar med informasjon, men som appellerer til det kreative og det skapande mennesket, både teoretisk, praktisk, estetisk og eventuelt på andre måtar.

Dei 13 000 seier også masse om fag- og yrkesutdanning spesielt. Vi veit at vi har utfordringar knytte til sjølv utdanninga. Fellesdelen på yrkesfaga er den største enkeltårsaka til at mange fell ut. Burde vi kanskje ha avvikla han og erstatta han med ein langt meir praksisnær fellesdel? Det ville ha kosta, men det ville kanskje ha vore verdt det.

Yrkesfaglærarutdanninga må bli meir attraktiv. Vi bør kanskje sjå på om løns- og arbeidsvilkår for å ta den viktige jobben som yrkesfaglærar står i stil med det viktige samfunnsoppdraget. Vidare er det i mange bransjar store problem med å skaffe nok lærlingplassar. Dette er skammeleg. Her ligg ei stor forplikting på alle. Vi kan ikkje snakke om auka rekruttering til utdanninga utan å kunne gi alle eit relevant og godt lærlingtilbod.

Så til slutt: Diskusjonane om yrkesfag har ein tendens til å eksistere i eit eige lite rom, i ein eigen liten kontekst. Men det vi ser no i norsk økonomi, frå situasjonen da stats-

budsjettet blei lagt fram i oktober i fjor, og til det vi ser no i mai 2015, er to heilt forskjellige verder. Ingen ante at den krisa som no har kome i oljenæringa, skulle oppstå. Ingen såg det på førehand. Det kom som eit sjokk på oss alle. Da burde ein ha forventa, i behandlinga av eit revidert budsjett, at regjeringa kom med kraftfulle tiltak for å møte den alvorlege situasjonen heile den norske økonomien står i. Da burde vi, som ansvarlege for utdanningsfeltet for våre respektive parti, kunne forvente ein utdanningsminister, ein kunnskapsminister som på sitt felt gjer sitt for å møte dei utfordringane.

Vi kunne førestilt oss ein auke av studieplassar, ei kraftfull nasjonal satsing på yrkesfagutdanninga, noko som verkeleg hadde overrumpla Stortinget i tyngde og kraft. I staden skjer det ingenting på dette feltet. Det er akkurat som at det ein sa i statsbudsjettet i oktober 2014, framleis står ved lag. Verda har forandra seg, men regjeringa står heilt stille. Her har ein enorme moglegheiter til å møte ei stor utfordring for norsk økonomi, og så blir det forspilt.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:41:17]: Det er viktig ikke å bli selvtilfreds. Det er mye som gjøres gjennom Yrkesfagløftet, men vi må gjøre mye mer.

Målet er selvfølgelig at fag- og yrkesopplæringen skal være en attraktiv og relevant utdanning for alle elever, og at vi gjennom fagutdanningene skal bidra til det arbeidslivet trenger. Det tror jeg er et mål som forener alle i salen.

Arbeiderpartiet har foreslått ikke mindre enn 33 tiltak som skal styrke yrkesfagene, og jeg mener at mange av forslagene er gode. Men så ser jeg i innstillingen at komiteen har merket seg det som jeg også har merket meg, nemlig at ganske mange av disse forslagene allerede er iverksatt. Det er bra å kunne levere også. La meg ta et eksempel: Representanten Henriksen nevnte i sitt innlegg at man trenger mer fleksibilitet på timefordelingen, sånn at det blir lettere å ha vekslingsmodeller. Den endringen har vært på høring. Det kommer til å tre i kraft fra 1. august, og da er en av de formelle barrierene mot å ha vekslingsmodeller fjernet.

Enigheten om hva som skal til for å styrke yrkesfagene virker å være ganske stor. Høyre foreslo f.eks. i to representantforslag, i 2010 og 2012, å legge til rette for at fagfolk uten lærerutdanning skulle få mulighet til å kvalifisere seg for en jobb i skolen, øke lærlingtilskuddet, legge til rette for fleksible opplæringsmodeller, yrkesretting av fellesfag og gi bedre tilbud til elever som ikke får læreplass.

I løpet av våre første år i regjering har vi satt i gang eller styrket alle disse tiltakene. Så når det kommer forslag om å gjøre det samme igjen – fem år senere enn i hvert fall det første representantforslaget fra Høyre kom – kan jeg heldigvis si at det er godt ivaretatt.

Dessuten har vi gjort andre ting som ikke sto beskrevet i Meld. St. 20 for 2012–2013, På rett vei, f.eks. en skjerpet lærlingklausul, som er på vei.

Jeg skal ikke bruke opp tiden på å gå gjennom alle forslagene som jeg er enig i. Mange av forslagene er gode, og jeg vil også si at mange av de andre forslagene er spennende, og flere av dem er verdt å jobbe videre med, men jeg mener at de må jobbes videre med.

Jeg har også lyst til å gi honnør til Arbeiderpartiet for at

de legger vekt på at vi trenger en helhetlig satsing på fag- og yrkesopplæringen. Det kan være alvorlig for norsk økonomi og for konkurransekraft hvis vi ikke får flere unge til å fullføre yrkesfaglige utdanninger, for da vil vi ikke få dekket helt avgjørende arbeidskraftsbehov innenfor både privat sektor og de grunnleggende velferdsyrkene våre.

Elevene må også ha et godt grunnlag fra grunnskolen, slik at de har de nødvendige forutsetningene for å fullføre. Da er det viktig med en stor satsing på kunnskapskolen, lærernes kompetanse og – gjennom bevilgningene som flertallspartiene ble enige om – forsøk med økt lærertetthet og flere lærerstillinger i skolen.

Det er avgjørende at det finnes nok læreplasser. Det er et ansvar som det offentlige ikke kan ta alene, men det offentlige kan gi viktige bidrag. Vi vet at hvis man ikke får lærlingplass, er det mange som faller fra.

Det må også finnes muligheter for videreutdanning i fagene, og arbeidslivet må etterspørre kompetansen til fagarbeideren. Det er en av grunnene til at vi nå går gjennom alle yrkesfagprogrammene sammen med partene i arbeidslivet, med sikte på å gjøre dem enda mer relevante for arbeidslivet.

Det er altså dette vi jobber for i Yrkesfagløftet. Vi skal fortsette å bedre vilkårene for bedrifter som bruker lærlingordningen, vi skal fortsette å øke kvalitet og relevans i opplæringen, og vi skal satse på yrkesfaglæreren.

Samtidig vet vi at det ikke er nok å satse på opplæring alene. Vi må også, som representanten Henriksen var inne på, skule til arbeidslivet. Derfor har regjeringen også lagt frem en strategi mot arbeidslivskriminalitet, for å bidra til at et seriøst og ryddig arbeidsliv venter på dem som fullfører en fagutdanning. Da er det viktig å slå ned på skurkene. Et veldig viktig tiltak er også kravet om at virksomheter som får oppdrag fra det offentlige, skal ha lærlinger. Et tydeligere krav vil kunne ha store positive konsekvenser for rekruttering til fag- og yrkesopplæringen og for kompetanseutviklingen for fagarbeidere og bedrifter, særlig i bygg- og anleggsbransjen, som har vært spesielt utsatt.

Det foregår altså mye positivt, både direkte knyttet til fag- og yrkesopplæringen og knyttet til fag- og yrkesopplæringen ute i arbeidslivet. Men vi har fortsatt utfordringer som vi ikke er helt sikre på hvordan vi skal løse.

Vi vet f.eks. at vi kommer til å slite med å finne læreplasser. I den forbindelse er det viktige bidrag – som jeg sa – som staten kan og må gi, men vi er ikke i mål. Hvis man ser på samfunnskontrakten, hvor man forpliktet seg til en 20 pst. økning i antallet lærlingplasser, har vi ikke oppfylt det – på langt nær.

Vi vet også at mange fortsatt kommer til å slite hvis vi ikke klarer å sikre at alle får det grunnlaget de trenger gjennom grunnskolen.

Jeg ser frem til en stor, bred og grundig debatt i dag om Yrkesfagløftet, og jeg setter pris på Stortingets utålmodighet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Martin Henriksen (A) [10:46:38]: Jeg takker kunnskapsministeren for innlegget. Grunnen til at disse forsla-

gene kommer, er at vi ønsker handling på disse områdene, også der det ikke har skjedd ting. Nå er kunnskapsministeren god til å komme med forslag som er vedtatt allerede, f.eks. innenfor praksisbrev, som ble innført som prøveordning under den rød-grønne regjeringa, evaluert i 2011 og vedtatt i 2013 i forbindelse med stortingsmeldinga På rett vei. Så to år etter lanserer kunnskapsministeren at nå skal praksisbrev gjelde i alle fylker, noe som allerede var vedtatt. Eller gjennomgang av tilbudsstrukturen, som var vedtatt i forbindelse med stortingsmeldinga På rett vei – to år etter lanserer kunnskapsministeren at nå skal tilbudsstrukturen gjennomgås. Sånn kan vi fortsette lista, f.eks. rett til påbygg etter fullført fagbrev, vedtatt i forbindelse med stortingsmeldinga På rett vei – to år etter kommer kunnskapsministeren og sier at nå skal det gjennomføres. Vi kunne snakke om yrkesretting, fleksible løp osv. Mener kunnskapsministeren at det å gjennomføre vedtatte ting ca. to år etterpå er å vise handlekraft?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:47:50]: Å gjennomføre vedtatt politikk er vel definisjonen på handlekraft. Å gjennomføre praksisbrev som en ordning i alle fylker har vi gjort så raskt det lar seg gjøre, men vi har også gjort mer, f.eks. innført lærlingklausul. Nå har vi varslet en liten, men viktig ordning med merkeordning for lærlingbedrifter. Lærlingtilskuddet, som først regjeringen foreslo å øke, og så flertallspartiene økte gjennom budsjettforliket, står det heller ikke noe om i Meld. St. 20 for 2012–2013. Så jeg er ydmyk på at vi må gjøre mye mer, men at vi gjennomfører den politikken som et flertall på Stortinget enstemmig har stilt seg bak, er selvfølgelig en forutsetning. Men vi gjør også andre ting.

Og så synes jeg det er litt pussig, må jeg innrømme, å få kritikk på det vi har gjort på to år, etter at man brukte åtte år før man helt på tampen av perioden leverte én stortingsmelding. Da burde man kanskje reflektere over egen gjennomføringskraft da man selv hadde makten.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [10:49:04]: Det har vært sagt og gjort veldig mye viktig for yrkesfagene i Stortinget gjennom mange, mange år – det vil en se hvis en går tilbake i protokoller og leser der. Det som er utfordringen, er: Hvordan greier vi å få implementert dette ute i fylkene? Det er det jeg synes virker som det mest kompliserte. Jeg har stilt noen spørsmål til statsråden skriftlig før debatten bl.a., og det henvises til hva Utdanningsdirektoratet rapporterer tilbake igjen til statsråden, og også til at fylkene sitter med den fulle oversikten. Jeg tror både statsråden og jeg og hele flertallet ønsker at fylkene skal gjøre det som vi vedtar på Stortinget, og da har jeg lyst til å stille statsråden spørsmålet: Hva vil statsråden gjøre for å få en oversikt over det som faktisk foregår i det enkelte fylket, både når det gjelder vekslingsmodeller og hospiteringsordninger osv.? Hvordan får vi et system der fylkene faktisk gjennomfører det Stortinget pålegger dem?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:50:10]: Vi har en oversikt over sektoren. Men så er det helt riktig at det er fylkene som har ansvaret for fag- og yrkesopplæringen, og

fylkene vedtar det Stortinget bestemmer når de bestemmer at fylkene må gjøre noe. Et eksempel er praksisbrev. Det blir ingen valgmulighet med hensyn til om man skal tilby praksisbrev eller ikke, det blir en ordning i alle fylker. Men så er det andre typer ordninger, hvor Stortinget f.eks. vedtar at man skal ha en bevilgning for å stimulere fylkene til å forsøke noe. Da er vi avhengig av at fylkene samarbeider, og at de ønsker å gjøre dette. Og så er det en frustrasjon – sånn er det i et land hvor man har en desentralisert struktur, og det burde vi også ha – at det på en del områder er for mange fylker som ikke gjør jobben sin godt nok. Dimensjonering er et viktig eksempel. Det berører også Arbeiderpartiets representantforslag. Der er det for mange fylker som tar altfor lett på å tørre å ta de tøffe prioriteringene ut fra hva arbeidslivet faktisk trenger.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:51:35]: Eg synest ministeren har ein ganske slapp definisjon av «handlekraft». Handlekraft er ikkje berre å gjennomføre vedtatt politikk. Handlekraft handlar om å sjå kva situasjon ein står i – og så, deretter, handle på ein skikkeleg måte.

Berre for litt over ei uke sidan kom det reviderte statsbudsjettet, og der kjem det ingen tiltak når det gjeld yrkesfag. Så spørsmålet er: Har ministeren innsett at vi står i ein ganske alvorleg situasjon for norsk økonomi, når det altså ikkje kjem nokon som helst form for større tiltak på utdanningsfeltet sidan statsbudsjettet blei lagt fram i oktober? Det bekymrar meg. Så viss eg skal prøve å få eit ordentleg svar frå ministeren i denne samanhengen, må spørsmålet vere: Ser ministeren satsing på yrkesfag som ein del av korleis Noreg skal møte den store utfordringa vi har for norsk økonomi?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:52:35]: Svaret på det er ja.

Et annet spørsmål er hvorvidt vi nå er inne i en periode hvor vi må ha mer krisepregede tiltak, slik man hadde da finanskrisen kom. Det var en helt annen situasjon for norsk økonomi da enn nå, og så må man følge utviklingen tett og se hvordan det utvikler seg. Men det er ikke noen tvil om at vi kommer til å få problemer, det ser vi f.eks. på Vestlandet, i en del av offshore-næringen og i en del av leverandørindustrien. Vi ser at de sliter med bunnlinja, sliter med inntjening, sliter med investeringer. Det kan også bety at de vil bli mer skeptiske til å ta inn lærlinger, og hvis dét er en situasjon som akselererer, må vi også bruke de virkemidlene vi har på kunnskapsfeltet, for å adressere det.

Men jeg mener ikke at revidert budsjett i år, og situasjonen vi er inne i akkurat nå, nødvendiggjorde en type krisepakke av den størrelsesorden eller av de dimensjonene som vi hadde da finanskrisen rullet inn over landet.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:53:41]: Statsråden har heilt rett i at situasjonen er annleis no enn under finanskrisa, da kapitalsituasjonen gjorde at det var heilt prekärt at storsamfunnet stilte opp. Men det vi ser no, er ein heilt annan type langsam krise – som vi kan kalle det – som er på gang, der det nettopp er dei langsiktige tiltaka som vil kunne gjelde. Og desse langsiktige tiltaka vil vere fag- og

yrkesutdanning, studieplassar, universitet, høgskule – altså veldig mange av dei tiltaka som nettopp ligg på kunnskapsministeren sitt bord, tiltak som ikkje var like relevante i møte med finanskrisa.

Så det eg eigentleg er veldig nysgjerrig på, er om ein no førebur – frå departementet si side – ei tiltakspakke som vil kome før det ordinære statsbudsjettet til hausten, eller er ministeren heilt på idéstadiet på det området?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:54:46]: Jeg er litt usikker på hvordan jeg skal svare på det spørsmålet. Hvis spørsmålet er: Jobber vi hele tiden med å se om regjeringens politikk, overordnet sett, er tilpasset den økonomiske situasjonen Norge er inne i, så er svaret på det ja. Hvis spørsmålet er: Er kunnskapspolitikken, fag- og yrkesopp-læringen, en del av det, så er svaret på det også ja.

Men så har jeg lyst til å si at noen av de tingene som vi faktisk har gjort – og flere av dem er ikke direkte berørt i Meld. St. nr. 20 for 2012–2013 – er f.eks. å innføre en forsterket lærlingklausul: å si at når det offentlige kjøper inn, så skal det stilles krav om at man ikke bare er en lærling-bedrift, men at man har lærlinger på prosjektene som man bestiller. Det er viktig.

Vi skjerper nå kravene til hva staten skal gjøre selv for å ta inn tilstrekkelig antall lærlinger. I Kunnskapsdepartementet har vi skjerpet kravene ytterligere; vi har stilt høyere krav til f.eks. universiteter og høyskoler når det gjelder hvor mange lærlinger de skal ta inn. Fagskolemeldingen, som representanten Tyvand nevnte – som nå er en NOU ute på høring; vi kommer tilbake med en stortingsmelding om skolen – er også en avgjørende del av det, og tilsvarende lærlingtilskuddet, som nå har økt to år på rad.

Trond Giske (A) [10:56:05]: Jeg tror utålmodigheten i salen dreier seg om to ting. Det ene er at statsråden gjør for lite. Det andre er at han har gjort det til sin arbeidsform å resirkulere gamle ting som nye forslag. Rent komisk blir det når han over hele forsiden i VG skulle gi lærerne anledning til å låse klasserom og inndra mobiltelefoner, og 90 000 lærere visste at dette hadde man anledning til for lengst.

Man skal innføre lærlingklausul, sier statsråden. Den ble innført i 2012. Regjeringen har skjerpet den, det er bra, men innføringen skjedde før. Man skal innføre et praksisbrev – vel, det ble innført i 2006 og evaluert i 2011, og det ble vedtatt i Stortinget våren 2013 at dette skulle gjelde alle fylker. To år etter gjør statsråden nettopp det. I bladet Byggmesteren skriver lederen:

«Det kan virke som statsråden har gått glipp av det som skjer i timen, slik mange gjorde på skolen, fordi de var opptatt med noe annet eller å prate selv».

Skjønner statsråden at også andre enn Arbeiderpartiet har den oppfatningen at her prates det mye og gjøres lite?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:57:11]: Jeg ønsker velkommen alle som er utålmodige når det gjelder yrkesfagene. Så legger jeg merke til at representanten Giske resirkulerer gamle innlegg og gamle poenger, men jeg skal ikke dvele ved det.

Det er viktig å gjennomføre vedtatt politikk, men vi gjør også mer. Man kan godt si at lærlingklausulen var der allerede – ja, men den var altfor lite forpliktende. Det er bare å spørre partene i arbeidslivet: Når kom det en forpliktende lærlingklausul som ikke bare sier at man bør eller kan eller aller helst skal vurdere, men som sier at man skal ha lærlinger. Lærlingtilskuddet sto stille i budsjettene for 2006, 2007, 2008, 2010, 2011 og 2012 – og så vidt jeg husker også i 2013. Nå er det, med flertallspartiene, økt to år på rad. Dette er altså ikke oppfølging av stortingsmeldingen som de rød-grønne leverte helt på tampen av sin åtteårsperiode, det er ny politikk.

Jeg mener vi har satt en standard for hva gjennomføring av yrkesfagløftet skal være, men det er fortsatt veldig mye igjen å gjøre.

Trond Giske (A) [10:58:16]: Jeg skal gi ros til statsråden for at han snart to år etter at han tiltrådte, gjennomfører det som Stortinget vedtok for ganske nøyaktig to år siden – at praksisbrev skal innføres i alle fylker. Det krever tid å få endret en forskrift i tråd med et enstemmig flertall i Stortinget.

Som det står i denne lederartikkelen i Byggmesteren, er det en tendens til at statsråden skal begynne med nye utredninger der flertallet i Stortinget allerede har gitt marsjordre: «Kunnskapsministeren går tilbake til start.»

Det er dette som gir denne utålmodigheten, at man er mer opptatt av å fremme gamle, vedtatte forslag – fremmet av den rød-grønne regjeringen – som sine egne i mediene enn faktisk å gjennomføre. I et stort oppslag i Klassekampen ble praksisbrevet framstilt som en oppfinnelse fra Røe Isaksen. Det er snart ti år siden man begynte med praksisbrev i fylkene. Skjønner statsråden utålmodigheten, og vil han nå konsentrere seg om å gjennomføre mer, og kanskje prate litt mindre?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:59:21]: Nå har jeg vel i alle innleggene jeg har hatt i denne saken, sagt at jeg ikke bare skjønner utålmodigheten, jeg er glad for utålmodigheten, for det burde vært et stort trykk på dette, og det burde være større trykk enn det har vært de foregående år. Det mener jeg også at vi viser.

Jeg er litt usikker på om jeg ville vært så høy og mørk når det gjelder å anklage andre for å resirkulere forslag. Man brukte eksemplet fra representanten Henriksen som etterlyser en endring som gjør at det blir lettere å gjennomføre vekslingsmodellen. Det er en endring som kommer 1. august. Det er påfallende at selv om det er mange interessante og spennende forslag blant Arbeiderpartiets 33 forslag, er det store flertallet ikke bare vedtatt før, men under gjennomføring – ikke under utredning, slik det står i Byggmesteren. Representanten Giske burde for øvrig også lese mitt svarinnlegg på det. Det er også pussig at Arbeiderpartiet på sitt landsmøte f.eks. fant behov for å vedta lærlingklausul i en skarp og god formulering mange uker – ja, det var vel til og med måneder – etter at regjeringen hadde sagt at det kommer, og vi gjennomfører.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Tone Merete Sønsterud (A) [11:00:44]: Den selvstendige, dyktige fagarbeideren blir ofte trukket fram som et konkurransefortrinn for Norge – og med rette. Gode yrkesfagarbeidere er viktig for arbeidslivet, næringslivet, velferdsstaten – kort sagt for hele samfunnsutviklinga. Men det hjelper ikke med gode tiltak i én sektor dersom det undergraves av manglende tiltak eller tiltak med motsatt effekt i en annen. Derfor kunne mange statsråder med fordel ha deltatt i denne debatten, for dette handler like mye om ansvarsområdene til næringsministeren, arbeidsministeren, kommunalministeren og finansministeren som til kunnskapsministeren.

Blant de viktigste grunnene til at yrkesfagene sliter med lav status er problemene i det arbeidsmarkedet det fører ut i – et arbeidsmarked preget av useriøse aktører, høy grad av innleie, deltidsstillinger, midlertidighet, svart arbeid og sosial dumping. Når det er dette arbeidslivet som venter, er det ikke rart at elever velger bort yrkesfag, eller at foreldre anbefaler dem å gå en annen vei.

Utdanningspolitikken foregår ikke i en boble; ting henger sammen. Det hjelper ikke å snakke fint om yrkesfagene når stortingsflertallet samtidig gjør endringer i arbeidsmiljøloven som svekker et godt og trygt arbeidsliv. Å åpne for enda mer midlertidighet forverrer bare de tilstandene vi allerede ser i f.eks. bygg- og anleggsbransjen.

Arbeiderpartiet vil arbeide for at ungdom skal velge yrkesfag og vite at det er et seriøst og velorganisert arbeidsliv som venter dem. Derfor har vi også lagt fram forslag om å utarbeide en ny og forsterket handlingsplan mot sosial dumping, som dessverre heller ikke fikk flertall i denne sal.

Å få flere til å gjennomføre den yrkesfagutdanninga de begynner på, handler om kvalitet i opplæringa, ikke bare på de yrkesfaglige utdanningsprogrammene, men helt fra første skoleår. Kristelig Folkeparti har i debatten framhevet betydningen av tidlig innsats, og det er vi helt enig i, men vi ønsker en mye større satsing. Å kunne lese, skrive og regne godt er nøkkelen til å mestre resten av skoleløpet. De som ikke knekker koden det første skoleåret, er de samme elevene som faller fra på de yrkesfaglige utdanningsprogrammene åtte til ni år senere. Derfor vil Arbeiderpartiet ha et lese-, skrive- og regneløft, som sikrer alle elever den hjelp de trenger til å lære seg disse tre helt grunnleggende ferdighetene det første skoleåret.

Arbeiderpartiet er opptatt av yrkesfagutdanningene. Det var Stoltenberg-regjeringa som la fram Meld. St. 20 for 2012–2013, På rett vei – Kvalitet og mangfold i fellesskolen. Posisjonen peker også på denne meldinga i sine merknader, og det er bra. De skriver, og de sier også i dag, at det er svært positivt at regjeringa og samarbeidspartiene igangsatte et yrkesløft høsten 2013. I likhet med Senterpartiet har jeg problemer med å finne den store satsinga, og det er synd at Arbeiderpartiets forslag i statsbudsjettet på 320 mill. kr for å styrke yrkesfagene ikke fikk flertall.

Posisjonspartiene mener at mange av de forslagene som fremmes i dag, allerede er ivarettatt av regjeringa. Men hva

er da problemet med å stemme for? Jeg finner det underlig at de ikke stemmer for noen av de 33 forslagene som her legges fram – ikke et eneste ett.

Kent Gudmundsen (H) [11:03:52]: Regjeringen har sammen med de borgerlige partiene på Stortinget kommet godt i gang med vårt yrkesfagløft etter at vi tok over for de rød-grønne. Sammen forsterker vi arbeidet med praksisretting, gjør utdanningene mer relevante og hever status.

«Vi lærer mest av å være ut i bedrift» sa den unge sortlendingen og rørleggerleven Hans Martin til Bladet Vesterålen etter å ha blitt intervjuet om valg av yrkesfag, som han åpenbart ikke angret på. Hans Martin har valgt framtidstrettet. SSB viser at Norge vil mangle 110 000 fagarbeidere innen 2030. Dette har de borgerlige partiene pekt på i opposisjon over lang tid, og det viser også at vår satsing på yrkesfag har vært på overtid ganske lenge.

Et av regjeringens viktigste mål er å realisere kunnskapssamfunnet. Norge er i omstilling, og det stiller høye krav til utdanningssystemet vårt. Det vil kreve vilje til ny satsing på kvalitet i hele utdannings- og opplæringssektoren. Når vi i dag diskuterer yrkesutdanningen, vil jeg, som representanten Tyvand tidligere i dag, også løfte fram fagskoleutdanningen som en del av dette for å sikre attraktive utdanningsmuligheter gjennom hele yrkesopplæringen. Dette vil ruste industrien og arbeidslivet for framtiden.

Det er positivt at Arbeiderpartiet løfter en debatt om yrkesfagene i Stortinget. De borgerlige partiene etterlyste tiltak fra den rød-grønne regjeringen, og til slutt fremmet Høyre et eget representantforslag i 2010, som ikke fikk tilslutning. Det var først i 2013, på tampen av de rød-grønnes regjeringssperiode, at Meld. St. 20 for 2012–2013, På rett vei, kom. Heldigvis viste behandlingen i Stortinget at det er bred enighet om en rekke tiltak, som dagens regjering følger opp, og som ikke minst styrkes videre.

Allerede i tilleggsproposisjonen og i senere budsjettavtaler har de borgerlige partiene vist et taktskifte og en satsing på yrkesfagene med konkrete tiltak som styrker samarbeid med næringslivet, gir bedre rådgivning, økt satsing på hospitering og Lektor2-ordningen, mer bruk av vekslingsmodeller, for å nevne noe. Bare de to siste budsjettårene har vi, som tidligere nevnt, styrket lærerlønnskuddet med 7 000 kr. Tenk, vi må tilbake til en finanskrise i 2009 for det som egentlig utløste økningen under de rød-grønne.

Men alt handler ikke om budsjettene. Jeg er veldig glad for regjeringens krav til endringer for lærerlønner i offentlige anbud. Tenk, vi går fra «kan» til «skal» og fra «bør» til «skal» for å ta inn lærerlønner i statlige virksomheter, et tiltak som viser en regjering med handlekraft, og som vil gi flere lære plasser, sånn at flere unge håpefulle kan fullføre og bestå. Tilgang til lære plasser er nemlig sentralt i å lykkes, spesielt siden tilnærmet alle som får lære plass, fullfører med fagbrev. Når vi da ser at Arbeiderpartiet foreslår som et viktig tiltak å prioritere ekstra tilskudd til bedrifter hvor lærerlønner oppnår fagbrev, viser dette at ikke alle de 33 forslagene treffer like godt eller prioriterer det viktigste først. Kanskje kan dette være en forklaring på hvorfor lærerlønnskuddet tidligere ikke ble høyt prioritert av de rød-grønne.

Gunvor Eldegard (A) [11:07:01]: Me treng gode fagarbeidarar for framtida, fagarbeidarar som skal jobba i den nye industrien, og som bl.a. skal få byggja Follobana.

Skeiv kjønnsbalanse og sosial dumping er to sjølvforsterkande årsaker til at færre vel yrkesfag. Dersom ein skal endra på det, må ein betra kjønnsbalansen. Me må sikra at alle får læreplass. Det må vera mogleg å gå frå allmennfag til yrkesfag. Ein må få betre rådgeving, og ein må få betre praktiske fag allereie i grunnskulen.

Det er 4 pst. jenter i bil- og elektrofag og 9 pst. gutar i helse- og sosialfag. Desse tala har vore stabile ganske lenge.

Før den førre regjeringa gjekk av, la ho fram Meld. St. 44 for 2012–2013 om likestilling. Der var dette greitt godt ut i eit heilt kapittel. Denne meldinga trekte regjeringa tilbake. Men det som er positivt, er at eg har lese i regjeringsplattforma til Høgre og Framstegspartiet at det står:

«Fremme tiltak med sikte på at flere skal velge utradisjonelle utdanninger og karrierer, for å bidra til et mindre kjønnsdelt arbeidsliv.»

Då har eg veldig lyst til å spørja og å utfordra utdanningsministeren på kva han har gjort med omsyn til det punktet. Her er uansett nokre tips:

For å auka moglegheita til kjønnsutradisjonelle val er det viktig at me styrkjer arbeidet med rådgeving og utdanning i ungdomsskulen. Så må me ha fylkesansvarlege for likestilling, som kan følgja opp arbeidet i vidaregåande skule og i læretida.

Eg har lyst til å fortelja om Emilie. Då ho gjekk i 10. klasse, fekk ho tilbod om å koma inn på eit «smakebitkurs» om elektro og bil på Etterstad vidaregåande skole, som ein del av faget utdanningsval. Ho valde det. Der fekk ho vera saman med andre jenter, som var bilmekanikarar, elektrikarar eller lærlingar. Ho hadde dei som instruktørar. No er det ho som går i vidaregåande skule, på Vg2 elektrofag. Ho er elevrådsleiar der, på ein gutedominert skule, og ho skal no begynna i lære som togelektrikar. No er det ho som ønskjer å vera informant og å gå ut og prøva å læra andre. Men då treng ein at fylka har nokon som er ansvarleg for å koordinera det arbeidet. Per i dag er dette avhengig av berre eldsjeler. Viss det ikkje er eldsjeler i fylka som gjer det, vert ikkje noko arbeid gjort. Difor har eg veldig lyst til å høyra kva statsråden meiner om dette.

Norunn Tveiten Benestad (H) [11:10:19]: «Kloke hoder og flittige hender» er et uttrykk jeg husker fra oppveksten, men jeg liker den danske mureren og fagbokforfatteren Mattias Tesfayes uttrykk «kloke hender».

Fagarbeid dreier seg om kompetanse og «skills».

Vi vet at samfunnet vårt er avhengig av gode, dyktige fagarbeidere med ambisjoner på fagets vegne. Det er gjennom kombinasjonen av gode, praktisk orienterte fagfolk og dyktige teoretikere vi får til innovasjon og utvikling i arbeidslivet. Mange ungdommer ønsker en fagutdanning og en rask vei ut i yrkeslivet, og mange ønsker seg en opplæring der klasserommet byttes ut med et moderne bedriftslokale. Samtidig vet vi alle her at veldig mange som starter sin fagutdanning, ikke fullfører.

Jeg tror vi må erkjenne at vi gjennom skiftende regjeringer i noen tiår ikke har hatt tilstrekkelig fokus på å utvikle yrkesfagene på yrkesfagernes egne premisser. Derfor er jeg glad for denne regjeringas klare melding om at yrkesfagene skal være en viktig pilar i regjeringas utdanningspolitikk. Og jeg er glad for at Arbeiderpartiet har fornyet sin yrkesfagsatsing og nå bidrar til å holde trykket oppe på dette området. Det er bra. Når vi ser på forslagene som er lagt fram i denne saken, er vi enige om at det er mange gode tiltak som kan forenes med regjeringspartienes politikk. Mange av tiltakene er også, som vi har hørt, allerede i gang eller under arbeid.

Jeg vil gjerne trekke fram tre punkt som etter mitt syn vil ha stor betydning for hvor godt vi skal lykkes med en sterkere satsing på yrkesfagene.

Det ene dreier seg om bedre rådgivingstjeneste i skolen, som mange har vært inne på. Regjeringas satsing på masterutdanning for å styrke kvaliteten i rådgivingstjenestene er ett viktig og etterlenget tiltak i så måte.

Det andre er strategien for å øke antall lærlinger i offentlig sektor. Her er regjeringas innføring av en forpliktende lærlingklausul et kraftig virkemiddel. Det bør stå som en svært tydelig utfordring for hele offentlig sektor – både stat, fylke og kommune – og det er også et kraftig signal til privat sektor.

Det siste punktet jeg vil peke på, er mulighetene vi nå har til å utvikle et helhetlig yrkesutdanningsløp også på tertiært nivå. Statsråden har lovet en egen stortingsmelding som oppfølging av NOU 2014: 14, Fagskolen – et attraktivt utdanningsvalg. Her ligger en unik mulighet til å styrke et videre løp som kan tiltrekke seg godt motiverte og ambisiøse unge mennesker med anlegg for praktisk arbeid på høyere nivå. Det er spennende. Unge mennesker vil ha utviklingsmuligheter, og i denne prosessen håper jeg det vil bli mulighet og rom for nytenking.

Lise Christoffersen (A) [11:13:17]: Det er positivt at alle partier ser ut til å ville gi yrkesfagene et nødvendig løft, men det er et svakhets tegn at Stortinget ikke ser ut til å kunne samle seg om et felles vedtak der alle ulike tiltak ses i sammenheng. Men nok om det.

Yrkesfagene er under press fra mange kanter. En av de viktigste formene for press er det representanten Henriksen var inne på, og som vi ser utvikle seg mer og mer i norsk arbeidsliv. Jeg tenker på såkalte nye ansettelsesformer som brer om seg, der folk sies opp og overføres til bemanningsbyråer, for så å leies ut igjen til dårligere betingelser enn før. Jeg tenker på såkalt fast ansettelse uten garantilønn som betyr at du bare får betalt når du er på oppdrag. Jeg tenker på svekkelsen av arbeidsmiljøloven som stortingsflertallet nettopp har vedtatt. Jeg tenker på svart arbeid, alvorlig arbeidslivskriminalitet og sosial dumping. Og så ser jeg for meg samtalen rundt frokostbordet når ungdommene i huset nærmer seg fullført grunnskole og sammen med foreldrene skal ta beslutningen om videre utdanning. Og på bordet ligger Dagbladet, der Kripos-sjefen forteller om mafialignende tilstander i deler av norsk næringsliv, og der yrkesfag er fellesbetegnelsen. Hvor sannsynlig er det da at yrkesfag blir førstevalget?

Hittil har regjeringa hatt en for passiv holdning til kampen mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet og direkte motarbeidet den ved å oppheve kollektiv søksmålsrett for tillitsvalgte.

Til slutt har jeg lyst til å slå et slag for Mesterbrevnemnda som ingen foreløpig har vært inne på i denne debatten. Det er statens eget trepartssammensatte verktøy for å løfte kompetansen innen yrkesfagene, men sorterer under Næringsdepartementet, og kanskje det er grunnen til at den kompetansen de besitter når det gjelder å løfte yrkesfag, lett blir glemt. Mesterutdanning er f.eks. en lederutdanning i yrkesfag som få kjenner til. Rådgiverne i skolen vet lite. Vi er mer opptatt av å vise ungdom at det ikke er så farlig å velge yrkesfag, for du kan alltid skaffe deg studiekompetanse etterpå. I Norge er vi mer opptatt av kompetansestiger i akademiske fag enn å synliggjøre og videreutvikle tilsvarende muligheter i yrkesfagene som sådan. Det er derfor lite tilbud om høyere yrkesutdanning i Norge. Polen og de baltiske landene er nå i ferd med å bygge ut dette. I Tyskland ligger mesterbrev på samme nivå som bachelor, og vi kan også lage slike kompetansestiger for yrkesfag basert på det vi allerede har: Fagbrev, svennebrev og mesterbrev i et samarbeid med yrkesopplæringsnemnda under Utdanningsdepartementet og Mesterbrevnemnda under Næringsdepartementet og selvfølgelig innen rammen av et anstendig arbeidsliv som sorterer under arbeidsministeren. Hvis de tre ministrene hadde satt seg sammen, hadde vi vært et godt stykke på vei i riktig retning.

Trond Giske (A) [11:16:26] (komiteens leder): Talspersonene for regjeringen i denne debatten, både Kristin Vinje, Bente Thorsen og Anders Tyvand, er såre fornøyd med det som skjer. Røe Isaksen ba meg til og med lese svaret i bladet Byggmesteren for å få en oversikt over hva som skjedde. Vel, jeg har med meg dette svaret. I dette svaret datert 18. mai 2015 ramser Røe Isaksen opp seks tiltak som er regjeringens yrkesfagløfte, og som jeg formoder er de viktigste satsingene.

Punkt nr. 1: Rett til påbygging etter fullført fag- og yrkesutdanning ble innført i fjor høst. – Ja, helt riktig, etter forslag og vedtak fra et rød-grønt flertall våren 2013.

Punkt nr. 2: Det foretas en gjennomgang av alle yrkesfagutdanningsprogram. – Ja, helt riktig, etter forslag og vedtak fra en rød-grønn regjering og et rød-grønt flertall våren 2013.

Punkt nr. 3: Det innføres krav om at bedrifter som ønsker store oppdrag for det offentlige, må ha lærlinger. – Ja, helt riktig, innført av den rød-grønne regjeringen, men riktig nok skjerpet, endret, i forhold til de enkelte prosjektene av Røe Isaksen.

Punkt nr. 4: Praksisbrev har blitt prøvd ut i flere fylker med gode resultater. – Ja, helt riktig, altså innført for mange år siden. Nå forskriftsfestes det at alle fylker skal ha det, men det har fylkene også vært invitert til å gjøre for lenge siden.

Det er altså bare ett av disse forslagene, nemlig økt lærlingtilskudd, som statsråden på noen som helst måte kan hevde er et slags nytt initiativ, selv om det også under den rød-grønne regjeringen ble hevet lærlingtilskudd.

Dette minner veldig om starten på dette yrkesfagløftet som ble lansert høsten 2013. Vi husker alle hvordan alle nye lærlingbedrifter skulle få 50 000 kr hver. Det var et enormt løft med brask og bram og store medieoppslag, og så viste det seg at det var 5 000 kr til hver lærlingbedrift. Siden har vi aldri hørt statsråden snakke om stimulans av nye lærlingbedrifter.

Det statsråden ikke kommenterer, er hvorfor Høyre nå går imot det som vi foreslår på Y-veien, hvorfor man går imot det vi foreslår på rådgivningstjeneste, hospiteringsordninger, intensivopplæring for alle og ikke minst finansieringssystemet som sikrer at fylkene og bedriftene satser på lærlinger. Tvert imot ser vi noe helt annet nå. Nå skal man åpne for full privat rett til å starte yrkesfagskoler, som gjør det mye vanskeligere å dimensjonere, mye mer usikkert å finansiere, mye vanskeligere for fylkene å legge til rette for at lærlingene og yrkesfagelevene får fullført løpet sitt. Så det eneste store, virkelig merkbare tiltaket går i gal retning. Det skulle vært interessant å høre hvorfor Høyre nå stemmer imot alle disse forslagene som man hevder å ha fremmet i 2010 og ikke fikk flertall for, men nå har man muligheten, sjansen er der, og invitasjonen står ved lag.

Gunvor Eldegard (A) [11:19:50]: Eg snakka i førre innlegg om kjønnsbalanse, men eg nemnde òg to andre tiltak som er viktige, og det er lærlingplassar og moglegheit for omval i den vidaregåande opplæringa.

Dersom me skal få elevar til å velja yrkesfag, må dei vera trygge på at dei får lære plass. Det er ganske lite interessant å starta på ei utdanning dersom ein kanskje ikkje er sikker på om ein kan få fullført. Dersom ein ikkje får lære plass, må ein få tilbod om å ta fagbrev på skulen. Det må òg vera krav om at alle bedrifter som leverer til det offentlege, må ha lære plassar.

Så tenkjer eg at det er utruleg viktig med omval når ein går på vidaregåande skule – det er også referert i forslaget – for det er ganske tidleg å velja kva ein skal verta for resten av livet når ein er 15 år. Vel ein yrkesfag, kan ein heldigvis ombestemma seg og seia at ein ønskjer å studera, så kan ein ta det tredje påbyggingsåret og få studiekompetanse og gå vidare den vegen, men har ein begynt på allmennfag og gått eitt, to eller tre år der, og tenkjer at det å bli elektrikar eigentleg hadde vore ganske fint for meg, har ein då brukt opp moglegheita si. Den vekslinga synest eg me må få til, den moglegheita er me nøyddde å gje ungdomane våre.

Eg tenkjer kanskje litt lenger òg; eg tenkjer at me kan laga eit komprimert yrkesfagleg påbyggår, for då har ein sannsynlegvis dei fleste av fellesfaga med seg. Då kunne ein fått eit komprimert år der ein kan tileigna seg det yrkesfaglege, slik at ein er klar til å gå ut i lære etterpå. Det trur eg kan få fleire ungdomar til å velja yrkesfag, for, som eg sa, ein er ung når ein er 15 år – kanskje ein har andre tankar når ein er 18 år.

Så meiner eg òg at fagbrev rett og slett skal gje studiekompetanse. Eg synest me skal auka satsinga på fagskulen, det har vore nemnt her før i dag, og det er utruleg viktig at me satsar på og jobbar vidare med Y-vegen, slik at ingen skal føla seg slik representanten frå Venstre sa, at ein trud-

de ein begynte på noko, og så vart ein der resten av livet. Det finst moglegheiter i dag, men eg synest me skal jobba meir med dei og utvida moglegheitene meir.

Eg er glad for at heile salen er einig om eit yrkesfagløft. Eg håpar at det skjer, og at me kan sjå resultata fort. Eg ønskjer framleis å høyra svaret frå statsråden på mitt første innlegg – om kva han har gjort med omsyn til regjeringsplattforma og utradisjonelle utdanningsval.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:22:58]: Jeg synes debatten bærer preg av et stort engasjement, og jeg tror vi alle har godt av å lese Meld. St. 20 for 2012–2013, litt repeterende og med jevne mellomrom, slik at vi er klar over hva vi egentlig har vedtatt tidligere.

Jeg skjønner at statsråden blir litt opprørt over kritikk for ikke å gjøre nok. Det kan jeg godt forstå, men det er også et uttrykk for at vi ønsker å få gjennomført de enstemmige vedtakene vi gjorde her i Stortinget for to år siden, raskere. Og, som representanten Giske nevnte i stad, når det gjelder dette med forskrift – må det ta to år før en forskrift blir iverksatt? Den skal iverksettes nå til høsten.

Det kom ingenting i statsbudsjettet for 2015 som tilsa at fylkeskommunene skulle settes i stand til å gjennomføre vekslingsmodellen. Økt fleksibilitet i yrkesopplæringa vil kreve noen økte økonomiske muskler for fylkeskommunene. Det kom heller ingenting i revidert nasjonalbudsjett, så jeg har lyst til å utfordre statsråden på hvordan han ser at fylkeskommunene skal greie innenfor sitt eget budsjett å gjennomføre disse vekslingsmodellene som det har vært forsøk med nå, men som jeg tror det er noen fylkeskommuner som allerede driver med – noen små forsøk – på egen hånd. Jeg har lyst til å høre hva statsråden gjør med det.

Jeg har lyst til å gjenta det Utdanningsdirektoratet sier, at det er 24 skoler som deltar i vekslingsmodeller i dag. Meg bekjent er det i hvert fall ni skoler med yrkesfaglige studieretninger i Oppland. Det betyr at 24 skoler er veldig, veldig lite, og jeg håper statsråden kan komme tilbake neste år og si at nå er vi oppe i et mye høyere antall. Jeg ønsker statsråden lykke til med akkurat det.

Så sa representanten Gudmundsen at alt handler ikke om budsjett. Det har han helt rett i. Men fleksibiliteten handler faktisk mye om det, for vi må settes i stand til å kunne gjøre dette.

En annen ting som jeg er skuffet over, er at det ikke var flertall for å fjerne ordet «sammenhengende» i opplæringsloven etter forslag fra Senterpartiet. Det er mitt svar til representanten Eldegard når det gjelder det å kunne gjøre omvalg i videregående skole. Det bør være et mål for oss at vi får flest mulig til å gjennomføre videregående skole. Om det er sammenhengende i løpet av tre år, eller om det er tre år, burde være helt uvesentlig. Vi vet at både Oppland fylkeskommune og Sør-Trøndelag fylkeskommune har gjort slike vedtak, og jeg synes at det burde vært en rett for alle.

Jeg har lyst til å spørre statsråden hvordan han mener at en skal sikre at fylkeskommunene blir satt i stand til å gjennomføre vekslingsmodeller og kanskje også hospiteringsordninger på en bedre måte enn vi gjør i dag.

Henrik Asheim (H) [11:26:08]: Jeg synes det har vært veldig mange gode innlegg i denne debatten og veldig mange gode poenger som jeg tror vi kan stå sammen om i stortingssalen. Jeg må samtidig si at jeg synes det har vært en litt rar debatt. Denne salens største parti velger å fremme 33 forslag, partilederen står bak de forslagene – ikke at han har deltatt i debatten eller vært i salen, men han har vært med på å fremme dem – og så handler debatten fra Arbeiderpartiet selv om hva statsråden har gjort og ikke gjort basert på en lederartikkel i et fagblad. Det synes jeg er litt overraskende.

Jeg mener at det som er det viktigste nå, når vi skal diskutere disse tingene, er: Hvordan får vi flere til å velge yrkesfag, og hvordan får vi flere til å gjennomføre når de har begynt der? For det første tror jeg vi må senke terskelen for å velge. Det betyr også at man må kunne bytte underveis, at ikke foreldrene er så bekymret for de valgene som man tar som elev, at de fraråder sine egne barn å velge yrkesfag, når vi vet at det landet kommer til å trenge i fremtiden, er gode fagarbeidere.

Det andre er gjennomføringen. Hvis man korrigerer for hvilket karaktersnitt man har når man kommer inn, er det ikke slik at drop-out-en er noe høyere på yrkesfag enn på studiespesialiserende. Igjen betyr det at vi gjør ganske mye bra på yrkesfag. Noe av det som er interessant når man sitter i utdanningskomiteen, er å reise rundt i landet og oppleve at veldig mange som kommer til Norge for å lære av oss, er veldig interessert i måten vi gjennomfører yrkesfagene på. Jeg mener ikke at alt er perfekt, mye kan bli bedre, men det er ganske interessant hvordan vi i Norge har løst den utfordringen ved at offentlig skole samarbeider med privat næringsliv for å få til en god yrkesutdanning. I den konteksten, hvor vi altså samarbeider så godt og tett mellom det offentlige og det private, mener jeg også at det er logisk å tillate bransjene selv å kunne starte skoler der det er tett kontakt med bransjene, og hvor det virkelig fungerer. Jeg synes det er merkelig å mene at det er den store trusselen at man også tillater noen yrkesfaglige skoler som drives av bransjene selv.

Det siste er at hvis man skal få gjennomføring til å fungere, må man få flere lærlingplasser. Det betyr at vi må øke lærlingtilskuddet. Representanten Giske sa at det ble økt også under de rød-grønne. Vel, det ble midlertidig økt i 2009 – det var den eneste gangen de økte noe som helst på lærlingtilskudd for bedriftene. Men vi må også sørge for at de bedriftene som tar inn lærlinger, har et incentiv for det, og at staten presser på både gjennom sin kjøpekraft og gjennom selv å pålegge seg å ta inn lærlinger. Det er noe denne regjeringen gjør, det er noe den forrige regjeringen ikke gjorde, og jeg synes man heller skal diskutere tiltak enn å henge seg opp i småligheter.

Ingerd Schou hadde her overtatt presidentplassen.

Martin Henriksen (A) [11:29:27]: Jeg vil gjerne takke for debatten så langt og også representanten Henrik Asheim, som gjør noe jeg har savnet litt, nemlig at regjeringspartiene løfter blikket.

Vår kritikk går først og fremst på at vi savner nye, store satsinger. Vi vil gjerne gi honnør for at f.eks. lærlingklau-sulen er innstrammet, men så langt har de nye store tiltakene vært unntaket, og i statsbudsjettet for 2015 foreslo regjeringa lite – eller faktisk et kutt – på yrkesfagområdet, før Kristelig Folkeparti og Venstre reddet det inn og fikk økt lærlingtilskuddet.

Når regjeringa sier at de gjennomfører et yrkesfagløft, er det, som også representanten Giske viste, praksisbrev, tilbudsstruktur, rett til påbygging, yrkesretting – tiltak som ble vedtatt i 2013, altså nærmest et rød-grønt løft.

Så er det noen av de tiltakene som vi fremmet i januar, som nå er i gang. Det er vi veldig glad for, og jeg vil gi honnør til kunnskapsministeren for det, f.eks. at det blir fleksibilitet i timefordelinga.

Men vi er utålmodige. Kunnskapsministeren var bl.a. opptatt av åtte rød-grønne år, og som representanten Anne Tingelstad Wøien har vist i sine innlegg, skjedde det mye også da. Men det pågår nå en spennende debatt om framtida, og jeg vil oppfordre også kunnskapsministeren og regjeringspartiene til å melde seg på den.

Vi hørte lite om hvordan regjeringa ser på noen av de nye ideene og tiltakene som blir fremmet i dag, og som er en mulighet til å utvikle ny politikk. Det hadde f.eks. vært interessant å høre om noen av tiltakene kan være en vei å gå selv om de ikke vedtas i dag, f.eks. å gi yrkesfaglærerne bedre mulighet til å videreutdanne seg innenfor programfagene. En yrkesfaglærer kan være like god til å lære bort engelsk som en allmennlærer.

Eller hvordan vi kan få vekslingsmodellen til å fungere. Da trenger vi flere bedrifter til å stille opp, og da foreslår vi at de skal få økonomiske tilskudd.

Eller f.eks.: Skal utdanninga være virkelighetsnær, trenger man bedre oppdatert utstyr på skolene. Vi foreslår en opptrappingsplan for det.

Vi trenger arbeidslivsveiledere på flere skoler, som kan være med og koordinere og veilede. Vi vil få til bedre hospitering og bedre vekslingsmodeller.

Vi foreslår et fond – et spleiselag – for å få flere læreplasser og flere lærebedrifter. Det er også en god måte å øke arbeidslivets og bedriftenes eierskap til utdanninga på.

Eller f.eks. en incentivordning for å få flere elever til å bli motivert til å fullføre fagbrev.

Bortsett fra at representanten Kent Gudmundsen var skeptisk til det siste, har vi hørt lite fra regjeringspartiene om disse tankene, om dette kan være en riktig vei å gå, og om det er noe man vil ta videre.

Fortida er et fascinerende sted, men det er i framtida politikken ligger. Jeg håper egentlig at vi kan fortsette trenden med å se at forslag og tiltak fra den forrige stortingsmeldinga, som ble lagt fram av den rød-grønne regjeringa, eller forslag i dette representantforslaget faktisk blir virkelighet og blir gjennomført.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:32:35]: Jeg vil si takk for debatten og svare på et par av de tingene jeg ble spurt om.

Representanten Tingelstad Wøien spør om hvordan vi skal få flere til å gjennomføre vekslingsmodell. I dag be-

taler vi for å ha forsøk. Nå gjør vi en av de viktigste tingene, nemlig fjerner den formelle hindringen for at man kan gjennomføre det. Så må selvfølgelig bedriftene, som representanten Henriksen peker på, få tilskudd. Det må de gjøre på samme måte som i lærlingordningen.

Så mener jeg at i utgangspunktet er det fylkene som må ha hovedansvaret for å bruke dette. Men hvis dette – etter at vi har fjernet de formelle hindringene, gjort det enkelt, lagt til rette – fortsatt blir lite brukt, og det krever økonomiske oppmuntringer for å bli gjort, må vi selvfølgelig vurdere det. Samtidig vil jeg også si at det er litt viktig at vi ikke lager nasjonale ordninger som river beina under de fylkene som jobber bra, f.eks. Rogaland, som for øvrig er borgerlig styrt, men som med bred, tverrpolitisk enighet jobber veldig bra både med å få ungdom til å velge fag- og yrkesopplæring, få bedriftene til å forplikte seg til lærlingplasser og få ungdommen gjennom fag- og yrkesopplæringen. De mener at et viktig poeng er at man fastholder 2+2-modellen som hovedmodell. Jeg mener også at det er viktig, men at vekslingsmodellen er et viktig og godt supplement mange steder, praksisbrevordningen også.

Hospiteringsordninger er jeg for og bare for. Muligheten til å gjøre det er også blitt styrket med denne regjeringen – det er gitt mer penger til hospiteringsordningene.

Når det gjelder spørsmålet om kjønnsutradisjonelle yrkesvalg, må jeg ærlig innrømme at det er en hodepine, og det har det vært i mange år, rett og slett fordi det er litt vanskelig – utfordrende, for si det mildt – å gå inn i hodet på den enkelte og påvirke ungdom til å velge noe annet. Det vi vet har begrenset effekt, er typen rekrutteringskampanjer og slikt. Jeg tror at vi hele tiden må vise frem gode eksempler, at vi må vise frem bredden, at vi må fremheve f.eks. gutter som velger utradisjonelt, eller jenter som velger utradisjonelt. Men dette er også et arbeid som regjeringen kommer tilbake til når Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, med bidrag fra Kunnskapsdepartementet, leverer en likestillingsmelding om ikke så altfor lang tid.

Helt til slutt: Det er flere forslag fra Arbeiderpartiet som jeg mener det er verdt å jobbe videre med – i betydningen se videre på – men jeg mener at de krever mer arbeid. For eksempel er jeg også fascinert av den danske ordningen med lærlingfond. Ulempen med å gjøre som Arbeiderpartiet ønsker, og innføre det nå, er at det, er jeg redd, kan svekke det eierskapet som alle partene har til fagopplæringen. Med andre ord mener jeg det er viktig at man der så godt som mulig forsøker å sikre seg støtte for f.eks. å gjennomføre et forsøk med dette.

Jeg er også enig i at det er et paradoks at vi har et økonomisk system i dag hvor fylkeskommunen verken belønnes eller straffes for frafall i utgangspunktet. Det er også noe jeg mener vi skal jobbe videre med.

Trond Giske (A) [11:35:51]: Jeg vil også takke for en god debatt og det sterke engasjementet som alle partiene i komiteen har for yrkesfagene.

Henrik Asheim lurte på hvorfor bladet Byggmesteren har blitt så sentralt. Vel, vi fikk en helt konkret oppfordring fra statsråden om å lese hans svarinnlegg i dette bladet, og jeg gjentar: Av seks forslag som han ramset opp

i dette innlegget, var fem fra den rød-grønne regjeringen. Det eneste som han på noen som helst genuin måte kan si stammer fra ham selv, var det økte lærlingtilskuddet. Så disse 7 000 kronene er i sin helhet – i hvert fall i dette innlegget – det yrkesfagløftet som regjeringen snakker om.

Det er riktig at statsråden, etter at vi la fram dette Dokument 8-forslaget, faktisk har snudd seg rundt og – sin vane tro – gjort noen av forslagene til sine egne. Det er tydeliggjort at yrkesfaglærerne skal være en del av etter- og videreutdanningssektoren. Det er også tydeliggjort og skjerpet i lærlingklausulen at man skal ha lærlinger på det aktuelle prosjektet – det som vi foreslår i forslag 18. Det er også kommet varsling om en forskriftsendring på vekslingsmodeller og muligheten for å variere fag- og timeplaner.

Derfor kommer vi til å foreslå at forslagene 9, 11 og 18 omgjøres til oversendelsesforslag, men fortsatt gjenstår altså 30 forslag, som Høyre ikke gir noen særlig god begrunnelse for hvorfor man er imot, annet enn at jeg oppfattet at man foreslo noe av det i 2010 og ikke fikk flertall for det da, og at man derfor heller ikke vil være med på å bidra til at det blir flertall for det nå. Jeg tror Anders Tyvand sågar sa: Da han var i opposisjon, foreslo vi en rekke ting. Jeg oppfatter at Kristelig Folkeparti fortsatt er i opposisjon, men det kan jo ha endret seg i det siste.

Det er likevel bra om statsråden følger opp de 30 andre forslagene også, selv om hans parti ikke stemmer for dem i dag. Skal vi bygge på den erfaringen vi har med hans to år hittil i statsrådstolen, kommer disse forslagene – også de 30 andre forslagene våre – etter hvert i avisenes spalter, men da som hans egne forslag.

Presidenten: Da har representanten Giske redegjort for at forslagene 9, 11 og 18 er omgjort til oversendelsesforslag.

Kristin Vinje (H) [11:38:26]: Takk til salen for en engasjerende debatt om yrkesfag. Som jeg sa innledningsvis, mener jeg at Stortinget er på rett vei når det gjelder å styrke yrkesfagene. Det har vi vist i dag ved at både posisjon og opposisjon er ivrige etter å bli bedre og å gjøre mer for å styrke vår egen evne til å skaffe oss gode fagarbeidere for fremtiden. Det er vi avhengig av for å skaffe oss et konkurransedyktig næringsliv og for å legge et grunnlag for velferden i fremtiden i landet vårt.

Jeg har blitt utfordret på hvorfor vi ikke støtter alle disse forslagene. Jeg har lyst til å svare at det er nettopp fordi de 33 forslagene er en smørbrødtype bestående av veldig mange forslag som allerede er vedtatt i denne salen. Det skjer ikke noe mer i praksis om man vedtar forslag om igjen. Så har det kommet tydelig frem i debatten at noen av forslagene er gode, og statsråden har selv sagt at han vil se mer på dem fremover. Det er veldig bra. Men det er altså ikke sånn at de 30 resterende forslagene som Giske omtaler, nødvendigvis må vedtas en gang til for at det eventuelt skal bli gjort noe med det.

Jeg har lyst til å si at regjeringen har høye ambisjoner på vegne av yrkesfagene. Det har statsråden redegjort for, og det har vi også redegjort for i våre innlegg, hvor vi har presisert hva det er regjeringen jobber med. Det er en blanding

av både oppfølging av konkrete tiltak som ble vedtatt ved behandlingen av Meld. St. 20 for 2012–2013, På rett vei, og i tillegg en hel rekke tiltak som regjeringen løfter på egen kjøll. Vi har økt lærlingtilskuddet to ganger på to år, og jeg har lyst til å si at det er et veldig viktig tiltak nettopp fordi læreplasser er viktig for at elevene skal kunne gjennomføre en yrkesfaglig utdanning. Det ble det altså ikke gjort noe med annet enn i finanskrisetiden 2009, mens den rød-grønne regjeringen hadde makt.

Det er heller ikke sånn som Trond Giske påstår i sin historiefortelling, at Kristin Vinje er såre fornøyd, eller at statsråden og regjeringen er såre fornøyd og tilfreds med tingenes tilstand. Nei, vi er ambisiøse. Vi har høye ambisjoner. Det sier vi, og det gjør vi, og derfor vil vi jobbe videre med å styrke yrkesfagene.

Og helt til slutt har jeg lyst til å si at vi også er opptatt av å sikre god fagutdanning på høyere nivå og å videreutvikle fagskolene som utdanningsløp. Vi har mottatt en NOU, Fagskolen – et attraktivt utdanningsvalg. Der er det varslet en egen stortingsmelding om dette, som vil se på fagutdanningen utover videregående opplæring. Det ser jeg frem til.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [11:41:23]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Anne Tingelstad Wøien, Geir Pollestad og Per Olaf Lundteigen om å innføre faget arbeidslivsfag som et obligatorisk tilbud på ungdomstrinnet (Innst. 271 S (2014–2015), jf. Dokument 8:67 S (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Bente Thorsen (FrP) [11:42:25] (ordfører for saken): Som saksordfører vil jeg takke komiteen for et godt og konstruktivt samarbeid i forbindelse med representantforslaget fra Senterpartiet. Representantforslaget inneholder tre forslag, som går på å innføre arbeidslivsfaget obligatorisk på ungdomstrinnet, at Stortinget ber regjeringen sørge for gode veiledninger som vil bistå i utarbeidelse av lokale læreplaner, samt at regjeringen bes legge til rette for etterutdanning av lærere som skal undervise i faget. Komiteen er i merknadsform også enig om de to sistnevnte forslagene. Flertallet mener at disse to forslagene er ivarettatt og viser i den forbindelse til kunnskapsministerens svarbrev av 24. mars 2015.

Komiteen ser positivt på faget og har også merket seg at lærerne mener at elevenes motivasjon i andre skolefag er bedret, og at faget har gitt elevene større innsikt med hensyn til valg av videregående utdanning. Komiteen støtter derfor regjeringen, som nå vil gjøre faget til et permanent tilbud innen valgfag på ungdomstrinnet fra høsten 2015. Jeg vil også vise til at en samlet komité er enig om at det er den enkelte skole som kjenner sin situasjon best, og at det derfor er den enkelte skole som er best til å avgjøre hvilke valgfag de skal tilby, og om den i tillegg skal tilby arbeidslivsfaget.

Komiteen er positiv til faget, men er delt når det gjelder å gjøre arbeidslivsfaget obligatorisk.

Med dette anser jeg meg som ferdig med saksordførermerknadene og går over til Fremskrittspartiets syn på denne saken.

Fremskrittspartiet mener at forslagene nr. 2 og 3, om utarbeidelse av veiledninger for å bistå til å utarbeide lokale læreplaner og å legge til rette for videreutdanning av lærere som underviser i faget, er ivaretatt. Veileder trer i kraft fra høsten av. Når det gjelder utdanning av lærere som underviser i faget, gjelder den formidable satsingen på videreutdanning for lærere, også for lærere i de praktiske og estetiske fagene.

Fremskrittspartiet vil ikke støtte å gjøre faget obligatorisk, da det nødvendigvis vil måtte gå på bekostning av språklig fordypningsfag og skolens selvstyre. For Fremskrittspartiet er det viktig å vise til at gode språkkunnskaper er viktig. Evnen til norsk språkmestring er kanskje det aller viktigste for å tilegne seg kunnskap og for å fungere i samfunnet. Kan man i tillegg fremmedspråk, stiller man sterkt. Mestring av fremmedspråk er med på å gi elevene bedre resultater også i andre skolefag, det øker muligheten for å ta videreutdanning, og elevene blir mer attraktive i arbeidslivet, siden etterspørselen etter flerspråklig arbeidskraft er økende.

For Fremskrittspartiet er det viktig at ingen tvinges til å ta 2. fremmedspråk. Dagens undervisningstilbud innebærer at elever som ikke er nok motiverte eller mangler tilstrekkelige ferdigheter til å ta 2. fremmedspråk, får velge norsk eller engelsk fordypning i stedet. I tillegg kan elevene nå snart velge fordypning i matematikk eller arbeidslivsfag der dette tilbys, framfor et 2. fremmedspråk. Med dette som bakgrunn mener vi at elevenes valgfrihet er ivaretatt.

God beherskelse av norsk, engelsk og et 2. fremmedspråk i tillegg er av stor betydning for elevene, men samtidig er Fremskrittspartiet opptatt av at elever i ungdomsskolen skal ha gode alternative valg til erstatning for 2. fremmedspråk. Det er ikke alle som har lyst, evner eller motivasjon til å ta språk, og det er derfor viktig at skolen stiller med et godt alternativ for disse elevene. Fremskrittspartiet mener at valgfriheten og hensynet til elevene blir godt ivaretatt i dagens system, og at de kommende endringene bidrar til å bedre situasjonen for elevene.

Det er viktig å legge til rette for en mer praktisk opplæring i ungdomsskolen, bl.a. gjennom praksisretting av undervisningsfagene og lokal frihet til å etablere valgfag. Her har Fremskrittspartiet tillit til de lokale skolene. Vi

går nemlig ut fra at skolen og lærerne kjenner best sine elevers behov. Fremskrittspartiet vil derfor ikke gå ut med et sentralt pålegg til alle skoler i landet om å innføre arbeidslivsfaget. Rektorer og lærere bør ha frihet til å lage egne valgfag tilpasset elevenes ønsker og behov og – ikke minst – de behovene som arbeidsliv og næringsliv i kommunene mener at de har.

Christian Tynning Bjørnø (A) [11:47:28]: Jeg håper at presidenten tillater at jeg drar en liten historie. Det handler om en sløydtime, og den begynner slik:

«En skarp plystrelyd skar gjennom luften i sløyd-salen som var fylt med lyden av høvler som bearbejdet trestykker som skulle bli til brødfjeler. Plystrelyden betød samling ved kateteret. Da alle stod i ring rundt kateteret, så læreren på oss og sa: «Har'u det ikke i hue – så har'u det i henda! – trur'ere på det, guttær?» «Jaaaa!» svarte vi i kor. Læreren reiste seg, gikk bort til vinduet og så ut. Så snudde han seg rundt og sa henvendt til oss. «Det må dere ikke tru på – det er det største vrøvlet som noensinne er sagt – har'u det ikke i hue, så har'u det ikke noe sted. Det kreves et godt hue for å bli gode håndverkere, skjønner dere!» Så henvendte han seg til en av elevene som fremdeles sto og høvlet og spurte: «Petter, høvler du med hue eller henda?» «Med henda...», lød svaret forsiktig. «Det kan jeg se», svarte læreren. «Du må bruke hue, skjønner'u.»

Denne lille historien av fiskeribiolog og doktor i molekylærbiologi, Dag Oppen Berntsen, fra hans tid som elev i barneskolen leste jeg i Morgenbladet under kronikk-tittelen «Få høvelbenken tilbake i klasserommet». Selv om historien er en del år gammel, understreker den noe vi alle vet, nemlig at det menneskelige intellekt må måles langs flere dimensjoner. Ting henger sammen, hue og hender, og begge deler må stimuleres. Skolen må legge til rette for at det skal skje. Berntsen spør videre i innlegget sitt: «Hvordan skal en gutt eller jente finne ut om han eller hun har anlegg for å bli en god håndverker i dag?», og han svarer: «De finner det neppe ut på skolen.» Det er et ganske alvorlig svar.

Hvert eneste år får vi med oss kompetansebarometeret til NHO, og de siste årene har barometeret vist at vi har et stort behov for yrkesfaglig kompetanse. Jamført med debatten om yrkesfag i forrige sak må vi jobbe med å gjøre videregående opplæring enda bedre. Det handler om å få flere til å fullføre og bestå. Det handler om tidlig innsats for å sørge for at ungene våre lærer å lese, skrive og regne. Det handler om overganger, men det handler også om innretningen på skolen – hvilke ferdigheter vi stimulerer gjennom skolefagene på barneskolen og på ungdomsskolen.

Derfor er jeg glad for at den rød-grønne regjeringen gjeninnførte valgfagene i ungdomsskolen. Derfor er jeg glad for at den rød-grønne regjeringen også innførte forsøket med arbeidslivsfag som valgfag i ungdomsskolen. Arbeidslivsfaget skal knyttes opp mot arbeidsoppgaver fra de yrkesfaglige utdanningsprogrammene i videregående opplæring og tilpasse dem ungdomstrinnets nivå. Arbeidslivsfaget har to hovedområder: utvikling av produkter og tjenester og yrkesetikk og arbeidsmiljø.

Arbeidslivsfaget har en praktisk tilnærming til kunnskap. Arbeidslivsfaget forbereder elevene og gir elevene en forsmak på og et innblikk i de yrkesfaglige utdanningene, og gir alle elever et innblikk i det arbeidslivet de skal ut i.

Forsøket med arbeidslivsfag er blitt godt mottatt der ute. Kommuner, lærere, foreldre og elever skryter av faget. Søkningen har vært høy og interessen fra deltakerkommunene stor. NOVAs evaluering viser at hovedgrunnen til at elevene så sterkt slutter opp om arbeidslivsfaget, er arbeidsmetodene. Faget oppleves av de fleste som et praktisk fag, der de kan jobbe med ulike oppgaver, og der de kan bruke hendene og kroppen i større grad enn i andre fag. Det viser et behov – det viser et savn etter å lære på denne måten.

Visst har arbeidslivsfaget noen utfordringer, som komiteen også har pekt på. De er særlig knyttet til vurdering, men det handler også om å kunne rekruttere bredere. Det må vi jobbe videre med. Men evalueringen og erfaringene så langt viser at faget definitivt har sin plass i skolen og viser en solid oppslutning om et fag som har en litt annen innretning. Erfaringene viser at faget i seg selv har en verdi, og at faget dersom det gjøres på riktig måte, kan spille en rolle for å fylle framtidskompetansene.

Arbeiderpartiet vil på bakgrunn av dette gi alle elever muligheten til å kunne velge arbeidslivsfag og støtter derfor representantforslaget fra Senterpartiet. Jeg fremmer med dette forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Presidenten: Representanten Tynning Bjørnø har tatt opp de forslagene han viste til.

Anders Tyvand (KrF) [11:52:33]: Alle elever er forskjellige, og alle opplever skolen på forskjellige måter. Noen trives godt med teorifagene, noen har anlegg og interesse for språk, noen har anlegg og interesse for realfag, og noen har anlegg og interesse i en mer praktisk retning.

Uansett hvilke fag man har anlegg og interesse for, er det viktig at skolen gir alle elever grunnleggende kunnskap og ferdigheter i basisfagene. Det å kunne lese og skrive skikkelig, det å kunne grunnleggende matematikk og det å kunne lese, forstå og uttrykke seg på engelsk er nødvendige ferdigheter for å kunne fungere godt i dagens samfunn og for å kunne delta aktivt i samfunnsliv og arbeidsliv på en god måte.

Samtidig er det mange som opplever skolen som veldig teoritung. Hvis man sliter med teorifagene, hvis man strever med språkfagene, kan ungdomsskolen oppleves veldig utfordrende. Fordi ungdomsskolen er så teoritung, er det mange som gjennom mange år har tatt til orde for at ungdomsskolen må bli mer praktisk orientert, eller i alle fall ha et mer praktisk orientert tilbud til de elevene som ønsker det og har behov for det.

Det er viktig at alle elever opplever mestring i skolehverdagen og får positive opplevelser med skolefagene. Det er en stor utfordring at mange yrkesfaglig motiverte og praktisk motiverte elever opplever skolegangen

som et slit, med mye strev, mange nederlag og lite mestring.

Om man kanskje synes det er vanskelig nok å tilegne seg nødvendige grunnleggende ferdigheter i norsk, matte og engelsk, er det en tøff jobb å skulle gå i gang med 2. fremmedspråk. For disse elevene er nok ikke språklig fordypning i norsk eller engelsk et veldig godt alternativ heller. Men arbeidslivsfag kan være et godt alternativ. Arbeidslivsfaget kan bidra til at elever både får oppleve mestring, får verdifulle erfaringer og får gnisten tilbake og økt motivasjon til videre skolegang. NOVAs evaluering viser også at både elever og lærere er godt fornøyd med faget. Lærerne mener at elevenes motivasjon i andre skolefag er bedret, og at faget har gitt elevene større innsikt med hensyn til valg av videregående utdanning. Det er derfor flott at regjeringen – og en samlet komité – ønsker å gjøre arbeidslivsfaget til et permanent tilbud innen valgfag på ungdomstrinnet fra høsten 2015. Kristelig Folkeparti vil også støtte forslaget om å gjøre dette til et obligatorisk tilbud.

Men det er ikke bare arbeidslivsfaget som kan være et godt alternativ. Det kan også andre valgfag være. For det er ulike ting som motiverer oss, og det er ulike ting som gir oss den mestringsfølelsen som er så avgjørende for at vi skal ha positive opplevelser med skolen. Derfor mener jeg at elevene bør ha muligheten til å velge et hvilket som helst valgfag som erstatning for 2. fremmedspråk eller språklig fordypning på ungdomstrinnet. Da vil elevene få større valgfrihet og bedre mulighet til å skape en skolehverdag som samsvarer med egen interesse og motivasjon.

Jeg tror det vil bidra til at flere får gode skoleopplevelser, at flere får gode mestringsopplevelser, og at flere får motivasjon til å fortsette med videregående opplæring. Jeg mener derfor at 2. fremmedspråk og språklig fordypning i norsk, samisk og engelsk bør gjøres om til valgfag på skolens ungdomstrinn, og at elevene bør kunne velge mellom disse fagene og andre valgfag, enten det er arbeidslivsfag eller noe annet, etter eget ønske. Det vil innebære at antallet obligatoriske timer må reduseres, og at antallet timer valgfag må økes tilsvarende. For at alle fortsatt skal ha muligheten til å velge 2. fremmedspråk eller språklig fordypning, må disse fagene være obligatoriske valgfagstilbud ved alle skoler med ungdomstrinn.

Jeg mener at regjeringen bør utrede en slik løsning, og tar med dette opp forslaget fra Kristelig Folkeparti i innstillingen.

Presidenten: Representanten Anders Tyvand har tatt opp det forslaget han refererte til.

Kent Gudmundsen (H) [11:57:21]: Forsøk i arbeidslivsfaget ble, som kjent, startet på ungdomstrinnet høsten 2009. NOVA har senere gjennomført en evaluering. Faget er godt likt av både elever og lærere.

Samtidig viser evalueringen at elevene uttrykker at arbeidslivsfaget ikke har hatt noe å si for deres skolemotivasjon. Lærerne på sin side mener at elevenes motivasjon i andre skolefag er bedret, og at faget har gitt elevene større innsikt med hensyn til valg av videregående utdanning.

Høyre støtter derfor at regjeringen nå vil gjøre faget

til et permanent tilbud innenfor valgfag på ungdomstrinnet fra høsten 2015. Dette viser at regjeringspartiene anerkjenner fagets potensial, muligheter og faglige utviklingsrom. Samtidig er vi opptatt av at den enkelte skole er den som kjenner situasjonen best. Det er derfor det er den enkelte skole som er best til å avgjøre hvilke språklige fordypningsfag skolen skal tilby, og om den i tillegg skal tilby arbeidslivsfaget.

Det er viktig at skolene selv har handlingsrom til å ivareta fagets innhold og gjennomføring. Gode språkkunnskaper spiller en viktig rolle for skoleelever. Gode språkkunnskaper gir elevene bedre resultater også i andre skolefag. De øker mulighetene for å ta videre utdanning, og elevene blir mer attraktive i arbeidslivet, siden etterspørselen etter flerspråklig arbeidskraft er økende.

Dagens undervisningstilbud innebærer at elever som ikke er nok motivert eller mangler tilstrekkelige ferdigheter til å ta et 2. fremmedspråk, kan velge norsk eller engelsk fordypning i stedet. Snart vil elevene i tillegg kunne velge fordypning i matematikk eller arbeidslivsfag der dette tilbys, framfor et 2. fremmedspråk. Dermed får elevene valgfrihet. Da er også valgfriheten ivarettatt.

Dersom en elev ønsker å gå på studiespesialiserende og ikke har et 2. fremmedspråk fra ungdomsskolen, må eleven velge det språket vedkommende ikke hadde på ungdomsskolen, framfor andre programfag i videregående skole – dvs. et år ekstra med språk, noe som gir tilsvarende redusert timetall i et programfag. Dette gir eleven mindre valgfrihet på videregående studiespesialisering enn det de som har 2. fremmedspråk fra ungdomsskolen, har.

Mestring av norsk, engelsk og et 2. fremmedspråk i tillegg er av stor betydning for den enkelte elev, samtidig som elever i ungdomsskolen må ha gode alternative valg til erstatning for 2. fremmedspråk.

Jeg mener dette blir godt ivarettatt i dagens tilbud. De kommende endringene bidrar til en enda bedre situasjon for elevene. Det blir viktig å legge til rette for en mer praktisk opplæring i ungdomsskolen, bl.a. gjennom praksisretting av undervisningsfagene og lokal frihet til å etablere valgfag. Skolen og lærerne kjenner sine elevers behov best og må derfor få større frihet til å lage egne valgfag, tilpasset elevenes behov og ønsker.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [12:00:48]: Først har jeg lyst til å gjøre oppmerksom på en liten feil i innstillinga på side 2, det siste avsnittet fra hele komiteen: Der skal det ikke være hele komiteen. Senterpartiet, Arbeiderpartiet og SV slutter seg ikke til det siste avsnittet.

Jeg er glad for alle gode omtaler av arbeidslivsfaget, og noe annet hadde vært mildt sagt litt overraskende, siden evalueringa av faget har gitt en entydig tilbakemelding om at dette faget er veldig bra. Men jeg er desto mer skuffet over forslaget til vedtak fra flertallet. Jeg er også skuffet over at Venstre velger å begrense valgfriheten for elevene.

Jeg er også overrasket over begrunnelsen i innstillinga, at elever trenger 2. fremmedspråk for å gå studiespesialiserende brukes som argument for å la skolene sjøl bestemme om de skal tilby arbeidslivsfag. Arbeidslivsfag som tillegg til eller erstatning for fordypning i norsk og engelsk

har jo overhodet ikke noe med hvilke krav man stiller for å gå studiespesialiserende. Dette mener jeg bare viser at flertallet ikke har skjont hva arbeidslivsfag er, eller hva faget skal bidra til. Det skal altså være et fag man tar for at man f.eks. kan forberede seg for yrkesfagene.

Det samme flertallet, som rørende snakker med bekymring for yrkesfagene, viser liten forståelse for tiltak som kan bidra til å vekke interessen for yrkesfag og hjelpe elevene til å være forberedt for fagene når de kommer på videregående. Det er synd, og jeg håper flertallet faktisk snur og finner ut akkurat i dag at det må være opp til elevene og ikke skolen å velge om de skal ha arbeidslivsfag eller ei.

Jeg blir opprørt når jeg leser argumentasjonen for hvorfor flertallet går imot Senterpartiets forslag. Jeg blir faktisk provosert over det jeg nok en gang opplever som manglende forståelse for en viktig elevgruppe, og jeg tenker at jeg er glad for at jeg har vokst opp med folk rundt meg som har annen kunnskap enn kun den akademiske.

Jeg er glad for at jeg har fått være lærer i 13 år og møtt alle slags unger med alle slags ferdigheter. Jeg er lei meg på deres vegne for at flertallet, som bestemmer reglene, fortsatt ikke har tillit til at elevene på ungdomsskolen velger det de føler passer dem best – kunnskap og ferdigheter for en yrkesfaglig retning, eller 2. fremmedspråk for en akademisk studieretning.

Jeg synes denne saken nok en gang, på en veldig illustrerende måte, viser at flertallet som sitter i denne salen, ikke har forståelse for at elevene vi lager reglene for, er veldig ulike. Det er et sammensurium av argumentasjon om valgfag og arbeidslivets behov osv., osv.

Senterpartiet er ikke bare opptatt av å prate om yrkesfagene, vi er opptatt av å gjøre noe. Vi fremmet en rekke forslag sammen med våre samarbeidspartnere i Meld. St. 20 for 2012–2013, som vi nettopp har snakket om. Vi fremmet en rekke forslag også i den første stortingsmeldinga som ble lagt fram om ungdomsskolen. Vi sa vi ville innføre arbeidslivsfaget når evalueringa var ferdig. Vi fremmer altså forslag som vi mener er overkommelige å gjennomføre for regjeringa, men det ser ut til at det er uvesentlig om forslagene er fornuftige eller ei. Det er faktisk ikke meg eller Senterpartiet det går ut over, men det er potensialet hos elever vi kaster vrak på.

Alle sier at arbeidslivsfaget er bra, alle sier at det øker motivasjonen. Regjeringa viser alltid til at «forskning viser». Her viser evalueringa at faget virker positivt. Da svarer regjeringa med å si at ja, det virker positivt, men det må være opp til skolene å bestemme hva elevene skal velge, ikke elevene. Jeg fatter det ikke. Er regjeringa redd det skal komme krav om at man trenger å bruke penger på praktisk tilrettelegging for et fag? Eller er regjeringa redd for at faget ikke gir god nok læring? Jeg vet ikke.

Til slutt vil jeg inn på forslaget fra Kristelig Folkeparti. Jeg leser det i en positiv retning. Vi i Senterpartiet mener vi må ha mer fleksibilitet i ungdomsskolen, ikke mindre, men vi mener merknaden er litt klønete skrevet, og jeg skjønner ikke helt hva Kristelig Folkeparti egentlig vil, og hvordan innretninga skal være. Senterpartiet vil allikevel stemme for en utredning, for vi har programfes-

tet mer fleksibilitet, men vi kan ikke stå bak omtalen i saksinnstillinga.

Dagens valgfag er jo både 2. fremmedspråk, fordypning i norsk, engelsk, samisk, de 14 ulike fagene den rød-grønne regjeringa innførte, og arbeidslivsfag ved de skolene som velger å tilby det. Hvordan det skal innrettes, om man velger et språkfag og et annet valgfag eller ingen språkfag, men bare andre valgfag, vil vi gjerne ha utredet, men akkurat nå vil vi ha oppmerksomheten på at det skal gis tilbud om arbeidslivsfag i alle ungdomsskoler, slik at også de som skal gå yrkesfag, blir best mulig forberedt på sitt framtidige skolevalg. Det gjør vi ikke i dag.

Jeg er skuffet, sjøl om jeg sjølsagt skjønner at det er sånn det er når man ikke sitter i posisjon, men jeg er også rystet over det som jeg mener er en meningsløs argumentasjon i innstillinga fra posisjonen.

Iselin Nybø (V) [12:06:12]: Det er ikke slik at folk enten kan det ene eller det andre. Det er ikke slik at enten er man teoretisk anlagt og teoretisk sterk, eller så er man praktisk anlagt og praktisk sterk. Det går fint an å være begge deler. Det er heller ikke slik at enten har man interesser som går i en teoretisk retning, eller så har man interesser som går i en praktisk retning. Også her går det an å ha interesser som går i begge retninger. Og om du velger å gå i en teoretisk retning – hvis du f.eks. ønsker å bli sivilingeniør – så er det ikke slik at du ikke har glede eller nytte av praktiske fag i ungdomsskolen. Jeg tenker at det er tvert imot, at praktiske fag i skolen er viktig for å fremme en kreativitet, for å fremme innovasjon, som trengs i alle fag – ikke bare i de praktiske fagene. Så jeg synes at disse debattene av og til kan bli litt sånn enten–eller, når det egentlig er både–og.

Så er det slik at når man går på ungdomsskolen, er det *noen* som vet hva de vil bli, men det er også veldig mange som ikke vet hva de vil bli, når de går på ungdomsskolen. Noen er fullt klar over hva de er gode på, hvilke evner de har, og hva de liker å holde på med, men det er også ganske mange som ikke er helt sikre. For det er ikke lett å vite, når du går på ungdomsskolen, hva du har evner innen, hva du er best i, og hva du liker best. Det tar litt tid å finne ut av hva man egentlig ønsker å gjøre med resten av livet sitt, og det synes jeg bør være en del av denne debatten; det synes jeg skal være utgangspunktet når vi diskuterer valgfag.

Jeg er opptatt av at vi må ha fokus på flere ting i ungdomsskolen, for én av de viktige tingene med grunnskolen er jo nettopp at alle skal lære litt om forskjellige ting – og at man skal finne ut hva man liker, hva man kan, og hva man vil gjøre mer av. Arbeidslivsfaget er, som flere her har sagt, et veldig godt tilbud. Det er praktisk rettet: Man får prøve seg, man får et innblikk i hvordan arbeidslivet er på de ulike feltene, og det gir en kobling mellom skole og næringslivet, som jeg tror er veldig positivt. Jeg har vært på besøk på skoler som forteller at de har veldig positive erfaringer med det, at elevene opplever en annerledes skolehverdag, at de opplever noe som er mer praktisk rettet – å ikke bare være på skolen, men være litt mer ute og se hva som skjer, se hva som rører seg. Og jeg synes det er bra at det er et flertall, at alle er enige om at

dette er noe vi skal fortsette med, og at dette er et viktig tilbud.

Så er det slik når det gjelder valgfag, at vi kan enten sitte her på Stortinget og bestemme hvilke tilbud den enkelte elev skal ha – og har krav på, og har rett på – eller vi kan la skolene selv bestemme hvilke tilbud de ønsker å gi. Venstre ønsker at vi i større grad skal la det være opp til kommunene å bestemme hvilke valgfag de skal tilby. Det er ikke fordi vi ønsker at de ikke skal tilby arbeidslivsfag, men det er fordi vi mener at hvis de har en lærer som kan noe som de ønsker å lage et valgfag rundt, så bør skolen ha anledning til å lage et valgfag rundt det som de har en spesiell kompetanse på på den skolen. Jeg ser for meg lærere gå rundt i skolegården og prøve å overbevise elevene om at det valgfaget de har lyst til å starte opp, både er nyttig, kjekt, spennende og utviklende, og at en kan få et miljø rundt valgfagene som oppleves som positivt, og som inspirerende, for de elevene som går på den skolen. Så for meg handler det ikke om å begrense elevenes rettigheter; det handler om at skolene skal få utvikle de mulighetene de har, og at det vil være en positiv ting for den enkelte elev.

Så er jeg enig med Anne Tingelstad Wøien i at denne saken kan være litt vanskelig å få taket på, for det er et lite sammensurium – av arbeidslivsfag og språkfag og det ene med det andre.

Så vil jeg bare knytte noen korte kommentarer til språkfag til slutt: Vi lever i en globalisert verden. Språkfag er viktig, det er viktig for næringslivet, og det er også en evne, eller noe man liker, som man skal finne ut av, og som man skal ha muligheten til å utvikle i skolen. Vi har mye fokus på matte, vi har mye fokus på realfag; jeg synes også det er viktig å holde språkfanen høyt, for dette er også noe som vi skal lære elevene våre å like, slik at de som har evner og ønsker å gå den veien, skal få utvikle seg videre.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:11:25]: Slik jeg klarer å forstå komitémerknadene, sies det at komiteen støtter at regjeringen nå vil gjøre faget til et permanent tilbud innen valgfag på ungdomstrinnet fra høsten 2015. Man sier også at man er positiv til at den enkelte skole er best til å avgjøre hvilket språklig fordypningsfag skolen skal tilby, og om den i tillegg skal tilby arbeidslivsfaget.

Jeg oppfatter at debatten handler om at noen vil gå lenger, man er altså positiv til at dette ikke lenger er en forsøksordning. Noen vil gå lenger og fremmer derfor forslag om å gjøre det til et obligatorisk tilbud på ungdomstrinnet. Jeg må innrømme at jeg er litt usikker på hvordan det som i mine papirer er komitémerknader, henger sammen med forslagene, men det er slik jeg oppfatter debatten.

Jeg synes det er bra at mange skoler har valgt å gi dette tilbudet til elevene sine, og jeg mener at hovedargumentet for ikke å gjøre faget obligatorisk, er at skolen skal ha et handlingsrom. Jeg mener også at dette er et fagtilbud som blir best mulig hvis det er et lokalt initiativ, hvis man jobber godt med faget lokalt, lager fagmiljø og har den lærerentusiasmen som trengs. Det å tilby fag i tråd med de behovene elevene har, og kunne ta hensyn til de lokale forholdene, f.eks. samfunnet rundt eller elevsammensetningen på skolen, mener jeg skolen selv er nærmest til å vurdere og

beslutte. Jeg mener det er grunnen til at faget har blitt populært og på mange måter har vært vellykket der man har valgt å tilby det.

Det har vært noen ting i evalueringen av arbeidslivsfaget som jeg mener vi må adressere. Nå som læreplanen ikke lenger er en forsøkslæreplan, tror jeg flere skoler kommer til å tilby faget til sine elever. Samtidig var en av tingene som kom frem i evalueringen, at mange elever likte faget fordi det var et pustehull. Det er bra at man har noen pustehull i en travel hverdag, men det er veldig viktig for meg å understreke at dette faget er, på lik linje med andre fag, et fag hvor man skal ha høye ambisjoner for elevene, hvor det skal settes karakter, og hvor det på samme måte som i språkfag eller andre fag på skolen skal være vanskelig å få en god karakter. Men arbeidslivsfagets styrke er at det kan skape interesse for yrkesfagene hos flere, det kan føre til at de elevene som kanskje har tenkt å velge yrkesfag, blir sikrere i sine valg. Arbeidslivsfag gir også muligheter for godt samarbeid mellom skole og arbeidsliv, og jeg gjentar gjerne i den forbindelse det jeg har sagt tidligere, at alle tiltak som bidrar til å bringe arbeidslivet nærmere skolen og skolen nærmere arbeidslivet, er jeg i utgangspunktet positiv til. Det kan vekke engasjement for å drive egen virksomhet. Entreprenørskap er høyt oppe på dagsordenen i mange land. Arbeidslivsfaget er godt egnet til å vise hva det betyr å skape seg et livsgrunnlag i en egen bedrift.

Sluttrapporten fra NOVA viser også at mer en åtte av ti elever trives med faget. Like mange mener at det de lærer, er nyttig, og at lærerne er flinke til å undervise. Det viser at arbeidslivsfaget er populært, og at det svarer godt på et ønske mange elever har om en skole som er relevant, motiverende og variert.

I den reviderte læreplanen som kommer, er det lagt vekt på å justere kompetansemålene slik at vurderingskriteriene blir enklere å sette. Jeg gjentar igjen at det å oppnå gode karakterer i dette faget skal være like krevende som det er å få gode karakterer i et fremmedspråk. Det er bra hvis et fag oppfattes som et pustehull i skolehverdagen, men det må også være et fag med høye ambisjoner og høye krav.

Karakterene vektes jo også likt på vitnemålet. Det er ikke en lettvinns løsning – og skal ikke være en lettvinns løsning – å ta dette faget for å få et bedre karaktersnitt.

Til slutt noen generelle kommentarer på et par punkter som tas opp i komiteens innstilling: Fremmedspråk blir ofte omtalt som et teoretisk fag, og jeg vil understreke at læreplanene nå fremhever at det ikke lenger er slik at vi har rent teoretiske eller rent praktiske fag. Alle fag skal inneholde både praksis og teori, særlig språkfagene hvor det understrekes at dette er kommunikasjonsfag der man gjennom mye praksis, gjennom å snakke – kanskje også skrive – og bruke språket gjennom samtale skal få trening.

Jeg har også lyst til å synliggjøre litt av forskjellen mellom valgfagene og valgene elevene kan gjøre mellom språk og arbeidslivsfag. Valgfagene som kom for noen år siden, de er tverrfaglige, og de er bygget opp annerledes enn 2. fremmedspråk og arbeidslivsfag. Det er denne tverrfagligheten som gir valgfagene en annen funksjon som

kan virke motiverende og læringsfremmende på en annen måte, men som også nå skal evalueres.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Anders Tyvand (KrF) [12:16:40]: Vi er alle enige om at det er viktig at alle elever får grunnleggende kunnskaper og ferdigheter innenfor basisfagene, men nå er det jo slik at noen synes språkfagene er veldig tunge og vanskelige. For en elev som har slitt med å lære seg å lese og skrive skikkelig, noe det er veldig viktig at alle lykkes med, kan det virke som en litt håpløs oppgave å skulle gå i gang med å pugge tyske verb og preposisjoner. Dette med verb og preposisjoner kan være vanskelig nok på norsk.

Jeg opplever stor enighet om at arbeidslivsfaget kan være et godt alternativ for disse elevene, men det er altså ikke alle som får denne muligheten, og alternativet i dag for dem som ikke har den muligheten, er språklig fordypning i norsk, samisk eller engelsk. Mener statsråden at dette er et godt og hensiktsmessig alternativ for elever som sliter med nettopp språkfagene, og som opplever en lite motiverende skolehverdag som følge av det?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:17:42]: Det jeg tror vi kan slå fast, er at de rapportene og evalueringene vi har av fordypningsalternativene i norsk, samisk og engelsk, ikke tyder på at tilbudet er godt nok, og at det også her, som på mange områder i skolen, er språk. Faren er selvfølgelig at dette en del steder ikke kan bli reelle fordypningsalternativer, men klasser en del elever som kanskje sliter med språkfag, velger seg til, og at nivået og ambisjonene dermed ikke er høye nok.

Samtidig vil jeg i likhet med representanten Nybø understreke at fremmedspråkenes posisjon og plass i den norske skolen er helt avgjørende. Det er heller ikke sånn at det å lære seg bedre engelsk eller velge seg 2. fremmedspråk er noe som er direkte knyttet til teoretiske fag, snarere tvert imot – dette er praktisk anvendbare fag. Et godt eksempel er hvis man skal inn i servicenæringen og jobbe på steder der det er turister.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [12:18:54]: Først en liten kommentar. Jeg forsto at statsråden var ivrig opptatt i en samtale med Kristelig Folkeparti da jeg presiserte akkurat det avsnittet som han henviste til i innstillinga som vi ikke stiller oss bak.

Representanten Nybø var inne på dette med at hvis man vil bli sivilingeniør, kan man gjerne gå i en praktisk retning. Noen vet hva de vil bli, og noen vet ikke hva de vil bli. De som vet at de ønsker å gå studiespesialiserende, bør velge 2. fremmedspråk, det tror jeg vi er enige om alle sammen. Men de som ikke ønsker eller ikke helt vet om de vil gå studiespesialiserende, de mener vi – vi bestemmer på Stortinget – skal ha fordypning i enten norsk eller engelsk. Vi sier at skolen skal gjøre dette valget, at det er viktig for dem at de får velge om de skal tilby engelsk fordypning, norsk fordypning eller arbeidslivsfaget. Jeg skjønner ikke helt logikken, og jeg vil spørre statsråden hvorfor han mener at det er viktigere å pålegge skole-

ne å tilby fordypning i norsk og engelsk enn fordypning innenfor et arbeidslivsfag.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:20:04]: For det første er jeg glad for at representanten ikke ba meg beklage at jeg var i samtale med Kristelig Folkeparti, for det gir meg anledning til å beklage – ikke at jeg var i samtale med Kristelig Folkepartis representant, men at jeg ikke ga representantens innlegg den oppmerksomheten det helt sikkert fortjente.

Jeg mener at hvis vi skal ta et steg videre med arbeidslivsfaget, er vi helt avhengige av at det er forankret i gode miljøer lokalt på den enkelte skole. Derfor mener jeg at det å ta et skritt nå og si at det skal være obligatorisk, rett og slett er å gå et skritt for langt. Samtidig kan vi nå bygge videre på gode erfaringer gjennom forsøket. Mange skoler har gjort dette, og mange skoler er også interessert i å se på erfaringene for å bygge opp dette faget hos seg selv, på egen skole.

Så vil jeg legge til et generelt poeng. Jeg er tilhenger av at skolene skal ha relativt stor frihet når det gjelder å utforme fagene sine. Valgfag er et annet spørsmål, men i den sammenheng er det også relevant at vi nå evaluerer valgfagene.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [12:21:10]: Vi skulle hatt en oppklaring, tror jeg, når det gjelder hva vi diskuterer når vi diskuterer valgfag. Det er 14 valgfag, vi har språklige valgfag, 2. fremmedspråk og fordypning i norsk og engelsk. I tillegg er det noen som har vært inne på faget utdanningsvalg her. Så vi har ganske mange muligheter innenfor ungdomsskolen i dag.

Men jeg har lyst til å stille spørsmålet på nytt: Mener statsråden det vil øke gjennomføringa av yrkesfag å tilby dem som ønsker å gå yrkesfag, fordypning i norsk og engelsk framfor arbeidslivsfag?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:21:42]: Hvis de fordypningsalternativene fungerer godt nok, kan de også bidra til bedre gjennomføring av videregående skole. Det er rett og slett av den grunn at en av de store driverne av frafall, en av de store årsakene til at mange faller fra, særlig på en del yrkesfaglige studieprogrammer, er at de ikke kommer godt nok rustet fra grunnskolen. Nå har vi akkurat hatt en debatt der alle er enige om at vi må ha mer praksisrettet teori. Vi må være mer opptatt av å koble yrkesfagutdanningene tettere på arbeidslivet. Men vi får aldri en situasjon igjen der yrkesfagene ikke har noe teoretisk innhold. Det vi vet, er at grunnleggende kunnskaper i f.eks. norsk og engelsk er viktig.

Jeg har heller ikke noe problem med å si at når vi nå gjør dette – ikke til en forsøksordning, som det har vært, men til en permanent ordning med egne læreplaner, vil jeg sterkt oppfordre skoler til å bruke arbeidslivsfaget, for jeg tror det kan være veldig nyttig og veldig bra for veldig mange skoler.

Christian Tynning Bjørnø (A) [12:22:58]: Det er et skritt i riktig retning at arbeidslivsfaget fra neste år blir

det man kan kalle et fast valgfag, men ikke obligatorisk, å tilby. Men jeg synes det er synd at ikke alle elever får muligheten til å velge faget. At skolene eller skoleeierne får velge, betyr at det ikke er elevene og foreldrene som får velge.

Jeg prøver meg på et mer overordnet spørsmål: Har regjeringen andre, nye, konkrete tiltak på blokka som sikrer at alle elever i ungdomsskolen, uavhengig av valgfag i og for seg, i større grad får praktisk stimuli, og som gir bedre mulighet til å teste om de kan bli f.eks. gode håndverkere?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:23:47]: Det viktigste vi kan gjøre som politikere, er ikke hele tiden å lansere nye tiltak, men det er eventuelt å bygge videre på gode tiltak som er der allerede.

Vi hadde en debatt om de praktisk-estetiske fagene i denne salen for ikke så lenge siden. Det aller viktigste vi har for å introdusere elevene for de grunnleggende ferdighetene de skal ha, også når det gjelder fag som krever at man har kloke hender, som noen uttrykte det her, er de obligatoriske fagene som vi har i skolen.

Når det gjelder å ha en mer praktisk undervisning, mer variert undervisning, bruke praktiske læringsmetoder også i de fagene som av og til blir omtalt som teoretiske, har vi fortsatt en stor satsing. Kristin Halvorsen satte i hvert fall beundringsverdig i gang ungdomstrinnsatsingen, og det var bra. Den har primært til hensikt å øke de grunnleggende ferdighetene, men også å ha mer varierte og praktiske læringsformer.

Christian Tynning Bjørnø (A) [12:24:55]: Det betyr at statsråden sier at han ikke har noen nye, konkrete tiltak på blokka. Statsråden ramser opp tiltak som er i gang, og som på ingen måte er spesifikt knyttet til praktiske ferdigheter eller å løfte mulighetene for elevene til tidlig å kunne teste om de blir en god snekker.

Stemmer det at regjeringen ikke har noen nye, konkrete tiltak på blokka for å løfte praktiske ferdigheter og for å få folk til å velge yrkesfag?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:25:25]: Det stemmer ikke. Vi er jo her og diskuterer nettopp et tiltak som regjeringen har bestemt. Det som var en forsøksordning, som ble introdusert som en forsøksordning av den rød-grønne regjeringen, har vi bestemt at ikke skal være et forsøk – det skal være en permanent ordning, et permanent tilbud.

Uenigheten er ikke om arbeidslivsfaget har en plass i norsk skole – det har det i aller høyeste grad. Uenigheten er om man skal pålegge alle skoler å ha faget. Der er det at flertallspartiene mener at skolene må ha et visst lokalt handlingsrom, at det blir best arbeidslivsfag hvis man tar initiativ til dette lokalt og bygger opp sterke fagmiljøer og ønsker å prioritere det.

Jeg gjentar gjerne min oppfordring til skolene om at jeg tror dette mange steder kan være et veldig godt tilbud og et veldig nyttig tilbud.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:26:25]: Det er mange ganger vi hører mange ord, og dette er en av anledningene

ne. Her er det enighet om at erfaringene er gode, og at tilbudet er populært. En er enig om at en skal ha veiledning og utdanning og læreplaner for de lærerne som her trengs, og så kommer han igjen med at kommunene må ha et visst handlingsrom. Det er det som er argumentet.

På mange andre områder er det ikke noe handlingsrom. Men her – til det som har bare positive elementer, sies det fra statsrådets side at det skal være handlingsrom. Er det rett og slett fordi dette er mindre viktig? Det er det inntrykket jeg sitter igjen med. Dette er mindre viktige fag. Det er noe som prioriteres ned for at andre ting skal prioriteres opp. Si det som det er!

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:27:19]: Det vil overraske meg hvis argumentet om lokalt selvstyre både for kommunen og for skolen er ukjent for en representant fra Senterpartiet. Tvert imot pleier Senterpartiet å være det partiet som i de aller fleste sammenhenger argumenterer mot at man skal ha for sterke sentrale bindinger, at det er en verdi at man har et lokalt folkestyre, at avgjørelser tas lokalt. Så mener man i denne saken at her burde vi binde kommunene eller si at alle skal ha faget som et obligatorisk tilbud. Flertallet mener at vi skal ha det som en fast del av skolen, et valg man kan ta, men la avgjørelsen være lokal. Det må Senterpartiet gjerne være uenig i, men at det skal vekke oppmerksomhet eller bestyrkelse i Senterpartiet at man bruker argumentet om lokalt selvstyre, det forundrer meg litt.

Presidenten: Replikordskiftet er over.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:28:21]: Min kollega Anne Tingelstad Wøien har beskrevet forslaget og Senterpartiets argumentasjon godt og kraftfullt. Det viser at dette er viktig for Senterpartiet.

Når det her fra statsråden snakkes om at Senterpartiet er for det kommunale sjølstyret, og at det kommunale sjølstyret skal kunne føre til at utdanningssystemet skal være forskjellig fra kommune til kommune i et så essensielt fag, har statsråden ingen empiri for et sånt standpunkt. Senterpartiet står til de grader vakt rundt det som er nasjonalstaten, en felles dannelse innenfor nasjonalstaten, en felles utdanning, slik at vi får mennesker som har en felles referanse, og en felles mulighet til å fylle de oppgaver som landet trenger. Det er meget spesielt at statsråden her bruker det som argument. Men det som er kjernen i saken, er sjølsagt at fra regjeringas side er den type fag som vi her snakker om, mindre vektlagt enn andre fag. Det er jo det som ligger i bunnen. Det er en av de store feil som blir gjort i dag i norsk utdanning og arbeidsliv, at det ikke er en likeverdig holdning til alle de fag som et land trenger. Land trenger utrolig mange fag, utrolig mange erfaringer, og enhver som har skrudd og bygd og vasket, vet at alle ting har sine hemmeligheter, og trenger sine fagarbeidere. Det lærer du når du har plundret lite grann.

Det vi ser her i dag, er at det blir en sånn oppmerksomhet rundt karakterer. Jeg skulle gjerne sett at statsråden nå

snart kunne legge mer vekt på karakter – på å utvikle mennesker med karakter, utvikle dannelse, utvikle det myndige mennesket som tar ansvar, tenker sjøl – og at en har respekt for de ulike fag. Det jambyrdige Norge er et av våre store fortrinn. Det som utvikler seg, er et Forskjells-Norge. Som flere fra Arbeiderpartiet har vært inne på, en er nødt til å se utdanning, arbeidsliv og næringsliv i sammenheng, og det skal Senterpartiet være de fremste til å være med på. Hvis en ikke stopper den utviklinga som nå skjer i arbeidslivet med stadig større forskjeller, blir det veldig vanskelig å få ungdommer til å utdanne seg i de nødvendige fagene, enten det er renhold, transport, murer, gårdbruker, fisker eller omsorgsarbeider. Dette er et grunnleggende standpunkt. Jeg er for så vidt ikke overrasket over at regjeringa går imot det, og jeg har ingen naiv tro på at det blir noen stor endring på dette, for det må en folkelig mobilisering til om sammenhenger og bevisstgjøring for å få til en endring. Det kommer neppe til å skje i denne perioden, men kanskje etter neste valg, hvor problemene blir enda større.

Lise Christoffersen (A) [12:31:38]: Det er for så vidt interessant i seg selv at denne debatten ser ut til å avsluttes av to representanter fra arbeids- og sosialkomiteen. Men det er ikke tilfeldig, for det er en viktig sammenheng mellom denne saken vi diskuterer nå, og forrige sak: Hvordan øke statusen til yrkesfag og få flere til å velge yrkesfag?

Jeg synes det er positivt at en samlet komité er positiv til arbeidslivsfag som valgfag på ungdomsskolen. Men jeg synes ikke det er fullt så positivt at flertallet mener at dette faget ikke skal være obligatorisk på alle skoler, for da sender en ut et negativt signal om at dette egentlig bare er en erstatning for de elevene som ikke henger helt med, så det er liksom ikke så viktig om det finnes på alle skoler eller ikke. Det synes jeg er et dårlig signal, for det trengs på alle skoler.

Jeg har en sønn som om en måneds tid er ferdig utdannet lektor i engelsk og samfunnsfag. Han har fått seg jobb – sin første jobb – på yrkesfag og gleder seg stort til det. Han hadde yrkesfag også i praksisen på sin utdanning og har i tillegg jobbet på ungdomsskole hele tida mens han har vært under utdanning. Han har gjort seg noen refleksjoner og erfaringer som han har delt med meg i forbindelse med den saken vi behandler nå, og hans erfaring er at i ungdomsskolen er det mange som allerede vet hvilke egenskaper og kvaliteter de har, og at det er yrkesutdanning de ønsker å satse på. Da er det viktig at de elevene opplever ungdomsskolen som meningsfylt, som en god motivator til videregående utdanning på yrkesfag. Hans andre refleksjon er at veldig mange av elevenes valg av videregående utdanning styres av forventninger om status og høy inntekt, og at det er viktig å få fram at det kan du faktisk også oppnå gjennom yrkesfag. Da er kunnskap i ungdomsskolen viktig – kunnskap om arbeidslivet.

Når vi kommer så langt som til yrkeslivet, er det personlig kompetanse og ferdigheter innen yrket som er det viktige. Men i dag er det sånn at teorifagene i ungdomsskolen er en ulempe for de elevene som ønsker å gå yrkes-

fag, fordi teorifagene i ungdomsskolen teller så mye når en skal inn på videregående at disse elevene taper allerede der også når det gjelder det å komme inn på det en ønsker på yrkesfag. Arbeidsliv som valgfag vil styrke disse elevenes muligheter til å få den utdanninga de ønsker seg.

Helt til slutt: Jeg synes denne debatten viser at vi trenger å jobbe litt med holdninger, at obligatorisk tilbud om arbeidslivsfag ikke bare sørger for rettferdighet for alle ungdomsskoleelever, men også kan bidra til å gjøre det enkelte lærerværelset mer kompetent.

Bente Thorsen (FrP) [12:35:08]: Jeg tar ordet for å kommentere spesielt innleggene til de to representantene fra Senterpartiet. Jeg må si det forbauser meg å høre den måten saken blir presentert på, når det er et enstemmig storting som går inn for at det skal være mulig å ha dette som valgfag i skolen.

Det som Lundteigen tar opp i sitt innlegg, er rett og slett å snakke ned yrkesfagene, til de grader. Nå har vi nettopp hatt en debatt der vi har brukt to timer på å snakke opp yrkesfagene, og så går denne debatten kun ut på å snakke ned yrkesfagene. Det synes jeg er både trist og leit, for det fortjener verken denne saken eller den forrige saken.

Og så til Tingelstad Wøiens innlegg, der hun var så fryktelig skuffet over begrunnelsen til flertallet: Det mener jeg det slett ikke er noen som helst grunn til å være. Hovedbegrunnelsen er rett og slett at det er den enkelte skole som skal avgjøre hvilke valgfag de vil tilby sine elever. Det er det flertallet sier. Vanligvis er Senterpartiet veldig opp-tatt av lokal styring, men altså ikke i denne saken. I denne saken viser det seg at lokal styring betyr ingen verdens ting. Det viser også at Senterpartiet ikke har noen som helst til-lit til at lærerne i norsk skole vet hva som er best for egne elever.

Fremskrittspartiet er positiv til arbeidslivsfaget og ser betydningen av dette for elevene. Vi ser også betydningen av og viktigheten av at de får muligheten til å prøve seg i ulike yrker, og at faget kan rekruttere ungdommer til yrkes-fagene. Med dette håper jeg å rette opp det inntrykket som er blitt gitt av at flertallet ikke er for yrkesfagene, men kun er for akademiske fag. Det er så feil som det går an å bli, og det viser den foregående debatten.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [12:37:29]: Jeg måtte bare ta ordet etter at representanten Thorsen hadde vært oppe på talerstolen nå – i hvert fall når en prøver å skape et inntrykk av at Senterpartiet prøver å prate ned yrkes-fagene. En skal ha rimelig store øredotter, tenker jeg, hvis en ikke har fått med seg at Senterpartiet er veldig for yrkesfag. Det er faktisk også en av grunnene til at vi fremmer dette forslaget som ikke gjelder videregående skole, men som faktisk gjelder ungdomsskolen, for vi mener at det er jo der en legger grunnlaget for hva en skal gjøre videre. Det er også der en velger om en skal gå på yrkesfag eller ikke. Det vi er kritiske til – vi mener at alle ungdoms-skoler bør tilby arbeidslivsfag til alle sine elever – er at det argumenteres med lokal styring.

Sentralt sier vi at vi skal tilby et 2. fremmedspråk, eller vi skal tilby fordypning i norsk og engelsk. Det skal legges

et godt grunnlag for å få gjennomført yrkesfag på en god måte. Jeg synes det er en stor logisk brist i at norsk og engelsk skal være et godt grunnlag for dem som eventuelt ønsker seg inn i yrkesfagene. Og jeg tror det er flere enn meg som har pratet med lærere som har undervist i fordypning i norsk og engelsk. Det er, som en sier, en sammenheng mellom teori og praksis, og at en er på skolekjøkkenet og prater engelsk og lærer engelske ord og uttrykk, er for så vidt all right, men en må jo gjerne også prate engelsk hvis en har arbeidslivsfag.

Jeg synes det er kjempefrustrerende, og jeg synes det er rart, at vi bruker argumentasjonen om at det skal være lokal styring, og at det skal være opp til skolene fordi de kjenner sine elever best. Ja, de kjenner altså sine. Vi skal si til kommunene: Dere kjenner deres elever best, derfor skal dere tilby fordypning i norsk og engelsk. Det kommer til å være best for dere når dere skal gjennomføre yrkesfag på videregående. Vi i Senterpartiet har prøvd å synliggjøre den lange linjen som vi mener må til: tidlig opplæring, helt fra grunnskolen – som Kristelig Folkeparti har vært opp-tatt av. Men også på ungdomsskolen vet og forstår vi at det er ikke alle som har anlegg for, eller klarer å gjennomføre, et 2. fremmedspråk. Vi må tilby dem noe annet. Da mener vi at arbeidslivsfag, altså «mini-yrkesfag», burde være et av de tilbudene de skulle få mulighet til å velge – ikke bare fordypning i norsk og engelsk.

Det handler ikke om lokal styring. Det er vi som be-stemmer at det er norsk og engelsk de skal ha, men vi øns-ker ikke å bestemme at de skal ha arbeidslivsfag. Det er det jeg på vegne av elevene er veldig skuffet over.

Presidenten: Debatten i sak nr. 2 er avsluttet.

Sak nr. 3 [12:40:16]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 72/2015 av 20. mars 2015 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EF) nr. 723/2009 om Felles-skapets rettslige ramme for et konsortium for en europeisk forskningsinfrastruktur (ERIC-konsortium) (Innst. 270 S (2014–2015), jf. Prop. 80 S (2014–2015))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 4 [12:40:52]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om endrin-ger i alkoholloven (normerte regler for inndragning av be-villing) (Innst. 252 L (2014–2015), jf. Prop. 58 L (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomi-teen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning

til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Morten Wold (FrP) [12:41:48] (ordfører for saken):

La meg først få takke komiteen for et godt samarbeid i denne saken, Helsedepartementet og statsråden for å ha bidratt med informasjon, og alle de instanser og personer som har deltatt på høringer og gitt viktige bidrag for å forme dette til den saken vi nå skal debattere.

De foreslåtte endringene som kommer i alkoholloven, er en oppfølging av Meld. St. 30 for 2011–2012, Se meg! En helhetlig rusmiddelpolitikk, som ble behandlet i forrige stortingsperiode. Under behandlingen av denne saken sluttet en enstemmig helse- og omsorgskomite opp om utarbeidelse av nasjonale normerte krav ved brudd på alkoholloven.

Undersøkelser viser at kommunene ikke tar ut potensialet i alkoholloven. Selv om det avdekkes gjentakende brudd på loven, medfører det ikke nødvendigvis inndragning av bevilling. Manglende reaksjoner ved overtredelser fører til at useriøse aktører får et konkurransefortrinn på bekostning av sine seriøse konkurrenter. Det er derfor viktig å understreke at det er et felles mål for dette storting at alkoholloven skal håndheves.

Men det er en utfordring at kommunene praktiserer dagens regler ulikt, og at det også utøves veldig forskjellig skjønn i inndragningssaker. Målet med endringene er en bedre håndhevelse av alkoholloven samtidig som man skaper større grad av likhet, forutsigbarhet og rettssikkerhet for den enkelte bevillingshaver, uavhengig av hvilken kommune man driver næringsvirksomhet i.

Jeg vil berømme flere kommuner som har utviklet prosjekter for å begrense problemer med skjenking av alkohol, f.eks. Maks i Østfold, Salutt i Oslo og Ansvarlig alkoholserving i Kristiansand. Jeg har hatt møter med flere av disse aktørene, og det er imponerende hva de har fått til av resultater gjennom sin måte å møte utelivsbransjen på.

Jeg er opptatt av at disse prosjektene ikke skal forhindres fra videre funksjon, men at de skal få eksistere til fordel for næringen selv og for gjesters trygghet i møte med utelivet og samfunnet for øvrig. La meg være helt tydelig: Disse prosjektene er ønsket, de er hensiktsmessige, og de skal kunne videreføres også etter innføring av normerte regler for skjenking av alkohol.

Det er gledelig at vi har vært samstemte i komiteen om viktigheten av innføringen av normerte regler. Dette tydeliggjør kommunenes ansvar for å reagere ved brudd på bevillingsvilkårene og vil sikre likebehandling både innenfor den enkelte kommune og mellom kommunene samt bedre forutsigbarhet for skjenkestedene.

Selv om det er noen uenigheter i komiteen også, om graden av straffereaksjoner, er Fremskrittspartiet glad for at Stortinget i dag vil vedta endringene. For oss er det viktig at sanksjonene som blir gitt som følge av brudd på alkoholloven, altså prikkene som tildeles og eventuell inndragelse av bevillingen, skal stå i forhold til lovbruddet som

begås. Samtidig er det viktig at vi ikke fratar folk levebrødet i urimelig lang tid, f.eks. som en følge av at en enkelt ansatt bryter alkoholloven, f.eks. som et resultat av at man er lurt ved bruk av falsk legitimasjon.

Jeg er derfor litt forundret over Kristelig Folkepartis forslag om å frata drivere i denne bransjen næringsgrunnlaget i inntil tre måneder ved første gangs overtredelse av bestemmelsen om skjenking av alkohol til mindreårige. Ikke nok med at Kristelig Folkeparti vil ta fra en utelivsbedrift næringsgrunnlaget i inntil 90 dager, i tillegg vil partiet at disse skjenkestedene også skal ilegges bøter. Jeg er glad dette forslaget ikke får flertall. Vi kan ikke husholdere slik med norske arbeidsplasser i en konkurranseutsatt næring. Jeg kan ikke se noen annen bransje som er utsatt for den samme risikoen for å miste næringsgrunnlaget fordi én enkelt ansatt gjør én feilvurdering.

Regjeringen har lyttet til faglige råd. Regjeringen har lyttet til bransjen. På denne bakgrunn har man økt antall prikker som resulterer i inndragning av skjenkebevillingen fra åtte til tolv, fra høringsrunden til lovforslaget, noe flertallet i komiteen stiller seg bak. Flertallet mener at forslaget om åtte prikker for første gangs salg og skjenking til mindreårige viser at dette er ett av de aller mest alvorlige bruddene som kan begås mot alkoholloven. Flertallet mener man heretter vil være bedre rustet for å gjennomføre riktige kontroller og ilegge riktige sanksjoner.

Ruth Grung (A) [12:46:34]: Denne saken handler om å gi kommunene et godt, og bedre, verktøy til å håndheve alkoholloven, slik at bevillingsordningen på en mer effektiv måte kan redusere problemer knyttet til alkoholbruk og samtidig skape større likhet, forutsigbarhet og ikke minst rettssikkerhet for den enkelte bevillingshaver, uavhengig av hvilken kommune man driver næringsvirksomhet i.

Arbeiderpartiet mener at et prikktildelingssystem med normerte regler vil føre til en betydelig forenkling av kommunens saksbehandling. I tillegg – og det er viktig for Arbeiderpartiet – vil prikktildelingssystemet gi økt konkurransefortrinn til de seriøse aktørene i utelivsbransjen. Vi mener at et prikktildelingssystem uten problemer lar seg kombinere med andre bransjetiltak som er basert på tverretattlig samarbeid og dialog med næringen, slik som f.eks. Salutt i Oslo, Maks i Østfold og Ansvarlig alkoholserving i Kristiansand.

I alle kommuner, og kanskje spesielt i storbyene, er det viktig at kontroll utføres av personer med god kompetanse, som er i stand til å utøve det krevende skjønnet som slike tilsyn krever. Flere kommuner har gitt god tilbakemelding på den bistanden de får fra Helsedirektoratet, og det er viktig at forskriften blir tydelig for alle parter, sånn at det også blir et godt verktøy.

Arbeiderpartiet er bekymret dersom det medfører riktighet at under halvparten av kommunene gjennomfører minstekrav til kontroll, og vi forventer at ministeren følger dette opp i evalueringen. Arbeiderpartiet har også merket seg tilbakemeldingen fra NHO om at det er problemer med bruk av falsk legitimasjon blant mindreårige. Deres erfaring er at det mangler oppfølging fra politiet når det gjelder anmeldelser av dokumentforfalskning. Vi forventer at re-

gjeringen gir tydelige signaler, og her må politiet delta aktivt i arbeidet med å redusere både misbruk av legitimasjon og rusmisbruk.

Der Arbeiderpartiet derimot skiller seg fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, er når det gjelder konsekvensene av de mest alvorlige enkeltlovbrudd, slik som skjenking av mindreårige. Arbeiderpartiet viser til de gode erfaringene fra Trondheim og Bergen, der slike brudd medfører umiddelbar inndragning av skjenkebevilling. Vi mener det foreslåtte reaksjonsnivået er for lite strengt til å gi ønsket effekt, og det er viktig med tydelige signaler om hvilket ansvar man har som bevillingshaver. Vi følger derfor opp erfaringene fra Trondheim og Bergen og det som ble faglig anbefalt for denne saken da den ble sendt ut på høring. Vi mener at grensen for inndragning bør reduseres fra tolv til åtte prikker og støtter ellers vektingen av lovbrudd og antall prikker.

Jeg fremmer forslaget som Arbeiderpartiet har sammen med Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Presidenten: Representanten Ruth Grung har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Kristin Ørmen Johnsen (H) [12:49:49]: Dette lovforslaget er med på å sikre likebehandling av inndragning av bevilling ved overtredelse av alkohollovens regler. Målet med endringene er en bedre håndhevelse av loven, og at bevillingsordningen skal bidra til å redusere problemer i utelivsbransjen knyttet til alkoholbruk. Statens institutt for rusmiddelforskning har vist at det er få kommuner som foretar inndragning, sett i sammenheng med antall overtredelser. Det er ulik praksis, og det kan føre til at useriøse aktører faktisk får et konkurransefortrinn, slik reglene er i dag. Det er ikke bare det at reglene praktiseres ulikt, men det er også stor skjønnsutøvelse i tolkning av reglene. Dette forslaget følger opp regler som kom i Meld. St. 30 for 2011–2012, Se meg! En helhetlig ruspolitikk. Lovforslaget inneholder et prikktildelingssystem hvor ulike brudd blir tildelt et visst antall prikker.

Det er kommunene som tildeler skjenkeløyve, og dette skal skape en mer effektiv oppfølging og ikke minst en forenkling av saksbehandling. Det er bra at flere kommuner har tatt tak i problemer knyttet til skjenking av alkohol, og har utviklet gode prosjekter. Det er også kommentert av representanter tidligere her, bl.a. det arbeidet som skjer i Oslo, Maks i Østfold og Ansvarlig alkoholserving i Kristiansand. Det er prosjekter hvor næringslivet har et godt samarbeid med aktørene, og det legges mer vekt på veiledning og informasjon til innehavere av skjenkesteder. Jeg vil spesielt framheve Kristiansand kommune, som har fått svært gode resultater ved å gjennomføre en veiledningsbasert kontroll i utelivsbransjen.

Kommuner som har disse prosjektene, er veldig opptatt av at det nye systemet ikke skal komme i veien for at de kan fortsette med denne veiledningsbaserte kontrollen. Virke og NHO Reiseliv har uttrykt bekymring for at det ikke skjer. Men nå skal dette evalueres, og det er også viktig at evalueringen ser på disse kommunene som har

prosjekter med veiledningsbaserte kontroller, og hvordan dette blir fulgt opp i forhold til kontroller rettet inn mot prikktildelingssystemet.

I høringer har det kommet flere innspill om selve systemet – på opptjeningsstid, på inndragning av bevilling og på antall prikker for de ulike forseelsene. Det er uenighet i komiteen om en del av dette. Men vi støtter forslaget om to års opptjeningsstid for prikktildeling. Det legges opp til minst to kontroller og i snitt seks kontroller i løpet av perioden. Det vil da være mulig å se om det har skjedd en positiv utvikling på det aktuelle skjenkestedet. Vi støtter også en minstereaksjon på inndragning i én uke.

Jeg vil si at både Senterpartiets forslag til reaksjonsnivå og også Kristelig Folkepartis forslag om tre måneders inndragning ved skjenking av alkohol til mindreårige i realiteten betyr at bedriftene vil gå konkurs. Dette rammer ikke bare utelivsbransjen i store byer. Det er kanskje det minste problemet. Det største problemet er i turistdestinasjoner og distriktskommuner. Jeg vil påpeke at i Hallingdalsregionen er det en årlig omsetning på over 600 mill. kr. 33 pst. av dem som er sysselsatt, er sysselsatt i reiselivsbransjen. Det er en utsatt og sårbar bransje, og det er derfor riktig å ha reaksjoner som, når de skal være like over hele landet, ikke slår beina under bransjen.

Alle vet i dag at skjenking av mindreårige er forbudt. Det er kanskje greit å minne Stortinget om at 10–15 pst. av skjenking faktisk foregår på utesteder. Det store konsum av alkohol er jo i den private sfære, og det er den som utgjør den største trusselen for folkehelsen. Mindreåriges alkoholdebut er sjelden på utesteder, men gjerne i vennegjenger.

Vi mener åtte prikker er en streng reaksjon – det er fire prikker til en mister bevilling. Det vil være skjerpende. Vi er glad for at denne loven kommer, ikke minst fordi det vil avhjelpe kommunene i avbyråkratiseringsprosjektet, og det vil sikre en lik behandling i Norge.

Olaug V. Bollestad (KrF) [12:54:54]: Kristelig Folkeparti mener at innretningen med et prikkssystem i lovforslaget er et system som kan bidra til at kommunene følger opp lovens intensjon om en restriktiv alkoholpolitikk, og redusere problemer og skader som er knyttet til alkoholbruk.

Det er den store gruppen med moderat alkoholforbruk som forårsaker mest skade, sykdom og jobbfravær i det norske samfunnet. Alkoholmisbruk og overforbruk har store kostnader for enkeltmenneske, samfunn og arbeidsliv.

Regjeringen har i sin folkehelsemelding sluttet opp om Verdens helseorganisasjons mål om å redusere omfanget av skadelig bruk av alkohol med 10 pst. innen 2025. Prikkssystemet kan være en liten brikke i dette systemet – for å minske og å forebygge, og, ikke minst, få en folkehelseeffekt. Det er viktig at lovens intensjon om en restriktiv alkoholpolitikk håndheves. Da blir dette prikkssystemet kjempesentralt – et system som i større grad vil likebehandle bevillingsinnehavere.

Undersøkelser viser at kommuner i dag ikke tar ut det potensialet som ligger i alkoholloven. Samtidig er det

ganske mange kommuner som har gjort en formidabel jobb for å ha en restriktiv alkoholpolitikk. Derfor er Kristelig Folkeparti opptatt av at dette nye systemet, denne lovendringen, ikke må forhindre at godt fungerende systemer kan fortsette.

Så hører jeg at det er mange som reagerer på Kristelig Folkepartis standpunkt når det gjelder servering av alkohol til mindreårige og åpenbart berusede personer. Servering av alkohol til mindreårige og åpenbart berusede personer er utbredt. Vi vet at Juvente hadde en undersøkelse – nettopp som representanten Ørmen Johnsen sa. De gikk i butikker for å kjøpe alkohol, hadde med seg lovlig legitimasjon og fikk likevel kjøpe, for det ble ikke spurt etter legitimasjon. Når en vet hvor viktig det er å gjøre debutalderen høyest mulig for å regulere senere forbruk og å hindre et misbruk, er det viktig og riktig at dette håndheves på en skikkelig måte.

Derfor mener Kristelig Folkeparti at skjenking av mindreårige er en grov overtredelse. Vi reagerer på regjeringens forslag, som innebærer at noen kommuner som har bitt i det sure eplet og gjort kravene til dette strengere, i praksis nå opplever en liberalisering. Dette har man faktisk oppnådd i noen av de største byene og i de største kommunene. Kristelig Folkeparti mener oppriktig at det skal være nulltoleranse for å skjenke mindreårige. Vi mener at det er et stort ansvar å ha en skjenkebevilling. Jeg tar derfor opp forslag nr. 4, som Kristelig Folkeparti har alene, og forslagene nr. 2 og 3, som Kristelig Folkeparti har sammen med andre.

Presidenten: Representanten Olaug V. Bollestad har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Kjersti Toppe (Sp) [12:58:24]: Normerte regler for inndraging av bevilling vart etterlyst ved behandlinga av rusmeldinga Se meg! En helhetlig rusmiddelpolitikk, i 2013, der eit samla storting bad om nasjonale krav til kommunane sine reaksjonar ved brot på alkohollova. Det er dokumentert at det er store utfordringar i kommunane knytte til overskjenking og sal til og skjenking av mindreårige, at det er til dels store variasjonar mellom kommunar, og at normerte regler med eit prikktildelingssystem ville kunna bidra til større etterleving og handtering av alkohollova i alle kommunar. Enkelte bykommunar har allereie innført eit prikktildelingssystem, og det er gode erfaringar med dette.

Etter forslag frå Helsedirektoratet sende Helse- og omsorgsdepartementet på høyring eit forslag om normerte regler for inndraging av bevilling ved brot på alkohollovas regler – så langt vel og bra. Problemet er at Høgre–Framstegsparti-regjeringa har fremja eit forslag til normerte regler for Stortinget som er endra på vesentlege punkt i forhold til høyringsutkastet. I praksis betyr det at dei største byane, som allereie har tatt i bruk eit prikktildelingssystem, no må liberalisera handhevinga betrakteleg og akseptera at næringsdrivande skal kunna overskjenka fleire og/eller skjenka alkohol til fleire mindreårige utan at det vil føra til inndraging av bevillinga som i dag. Ved å endra på det vesentlege punktet om kor mange prikkar som skal til

før ein mistar bevillinga, har reaksjonsnivået vorte vesentleg lågare enn det som Helsedirektoratet meinte var rett, for heile grunnlaget for denne saka er at ein innfører eit reaksjonsnivå som er såpass høgt at det vil få konsekvensar som gjer at ein vil få ei etterleving av reglane. Vi meiner at det føreslåtte reaksjonsnivået er altfor lågt til å få ønskt effekt.

Eit forslag frå Arbeidarpartiet som Senterpartiet er med på, der vi føreslår at reaksjonsnivået for kva som skal til for å mista ei skjenkebevilling, skal setjast til åtte prikkar og ikkje tolv, som er føreslått av regjeringa. Dersom det forslaget fell – og det ser det ut som det gjer – kjem Senterpartiet til å røysta imot heile lovproposisjonen. Igjen ser vi at det er Venstre som skaper fleirtal for regjeringas alkoholliberale forslag. Lista har etter kvart begynt å verta lang.

Ei bevilling skal vera lett å mista, heiter det, og dét har vore eit godt råd å følgja ute i kommunane. No overstyrer Stortinget dei største bykommunane og pålegg kommune-politikarar å gjera det vanskelegare å mista skjenkebevillinga – og det sjølv om det handlar om dei aller mest alvorlege brota på alkohollova, som skjenking av overstadig rusa personar og skjenking til mindreårige.

Senterpartiet meiner at skjenking til mindreårige og skjenking til overstadig rusa personar skal føra til inndraging av skjenkebevillinga – det bør vera heilt klart. Vi meiner at reaksjonsnivået må vera høgt nok til å stadfesta alvorgraden ved brot på regelverket. Vi føreslår også ein del mindre endringar i innretninga på forslaget, bl.a. at inndraginga bør setjast til to veker og ikkje éin, og ein del andre, mindre endringar som det står om i innstillinga.

Med dette fremjar eg Senterpartiet sine forslag i saka, og som sagt: Dersom forslaget frå Arbeidarpartiet og Senterpartiet fell, kjem Senterpartiet ikkje til å støtta denne lovproposisjonen.

Svein Roald Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Ketil Kjenseth (V) [13:03:46]: Saken vi diskuterer i dag, har sin bakgrunn i et enstemmig storting, og det er honnør til regjeringa, som leverer et system som blir mer enhetlig over hele landet.

Når det gjelder prikkssystemet og reaksjonsgrader på det, ser Venstre det som viktigst nå at dette får en bredest mulig oppslutning i alle kommuner, og at vi får en så enhetlig oppstart som mulig. Det har ikke vært noe mål for oss å gjøre det regelverket strammest mulig i en startfase. Dette er for noen kommuner en ganske stor oppgave å gå i gang med, for andre kommuner er det en ikke fullt så omfattende oppgave. Og så er det noen få, store kommuner som er i gang med noen forsøk.

For Venstre har det vært viktig ikke å skape et trippelbyråkrati som skal regulere skjenkebevillinger og inndragninger. Dette er et system som må gå seg til for kommunene de neste årene.

Senterpartiets Kjersti Toppe sier igjen at også dette er en liberalisering av alkohollovgivningen. Tvert imot, det er faktisk å etablere et nytt regime, og det er vanskelig å forstå hva som ligger i begrunnelsen for den påstanden. Ved gjentatte anledninger ramser Senterpartiet opp en lang liste. Men når en ser på de siste åtte årene og hva som virkelig skapte økt omsetning, f.eks. taxfree-salg, er det jo den storstilte etableringen på Gardermoen, som den rød-grønne regjeringa sto for. Det er lett å mene noe når en er i opposisjon, og så har en tydeligvis ikke alltid så mye innflytelse når en sitter i posisjon.

Venstre støtter forslaget, slik som regjeringa legger det fram. Det er et fleksibelt regelverk som det er mulig å stramme inn på underveis dersom behovet skulle komme for det. Det er bra med et sånt både prikk- og strikksystem at det er fleksibelt, og der ulike kommuner kan ha ulike behov de neste årene. Det viktigste er at vi nå har fått etablert et system et samlet storting har vært for, og vi ser fram til innføringen av det.

Audun Lysbakken (SV) [13:06:54]: Det er gledelig at vi får på plass denne typen nasjonalt regelverk, og jeg vil gi honnør til regjeringen for å følge opp det som Stortinget tidligere har sluttet seg til. Jeg tror vi gjennom et nasjonalt regelverk av denne typen kan få en mer effektiv håndtering av skjenkepolitikken, en mer enhetlig håndtering, og forhåpentlig også klare å slå ned på dem i bransjen som driver på en useriøs måte, på en bedre måte enn det mange kommuner har klart til nå.

SV har imidlertid vært med på å fremme noen forslag som vi mener ville gjort denne saken bedre egnet til å oppnå nettopp dette. Vi mener for det første at kriteriene for inndragning av bevilling er noe for forsiktige i regjeringens forslag. Derfor vil vi støtte forslaget om at det skal være åtte og ikke tolv prikker som skal føre til inndragning av skjenkebevillingen, og også forslaget om å øke opptjeningstiden, slik at det faktisk blir en større reell mulighet for inndragelser ved brudd på reglene. Vi er nok også redd for at med de endringene regjeringen har gjort, vil det i praksis bli mange forseelser som aldri får noen konsekvens.

Jeg husker fra min tid i lokalpolitikken at det var et ofte gjentatt mantra fra høyresiden at skjenkebevilling skulle være lett å få og lett å miste. Jeg synes for så vidt det er et greit prinsipp, men da må vi ha med «lett å miste»-biten også, og jeg mener nok at Stortinget burde strammet noe til for å sørge for at det faktisk skal være lett å miste bevillingen hvis en overtrer de reglene vi er enige om at skal gjelde.

På ett punkt har SV skilt lag fra alle de andre partiene, og det er at vi ønsker å høyne betydningen av gjentatt diskriminering i dette regelverket. Vi mener det burde utløse ikke bare to prikker, som regjeringen har foreslått, men åtte prikker. Det vil jeg gjerne forklare.

Jeg mener for det første at det er positivt at regjeringen har sørget for at diskriminering er inne i dette regelverket, og det trenger ikke være en selvfølge, for vi ser også at det ikke er i alkohollovens kjerneområde. Men det er likevel et kjerneområde for oss som politikere, for det er et viktig

samfunnsspørsmål. Det er viktig ikke å undervurdere betydningen av den følelsen av avvising som ungdom som er født og oppvokst her i landet, får når de blir avvist i døren på utesteder bare på grunn av sin hudfarge eller på grunn av sin funksjonshemming. Nettopp fordi vi mener det er så viktig, og fordi det er så få muligheter til å slå ned på den typen diskriminering, mener vi vi burde brukt denne muligheten i enda større grad. Vi skal huske på at det er gjentatte tilfeller av diskriminering vi snakker om, som vil utløse prikkbelastning. Det kan være vanskelig å dokumentere, og når det i tillegg bare vektlegges med to prikker, frykter jeg at det i praksis vil få liten konsekvens.

Så er jeg også litt bekymret for signaleffekten av at den typen forseelse skal vektas så pass mye lettere enn andre ting knyttet til skjenking, som selvfølgelig er i kjerneområdet for alkoholloven, men som i den store sammenheng kanskje er mindre alvorlig. Derfor mener vi at terskelen for å slå ned på diskriminering i dette forslaget er for høy, og fremmer forslag om at gjentatt diskriminering skal møtes med reaksjon på åtte prikker. Det ville være et effektivt og veldig viktig steg for diskrimineringsvernet i Norge.

Med det tar jeg opp det forslaget SV har satt fram i innstillingen.

Presidenten: Representanten Audun Lysbakken har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Bent Høie [13:11:45]: Jeg viser til en enstemmig innstilling til rusmeldingen fra 2012 der komiteen støttet utarbeidelse av nasjonale krav til kommunenes reaksjoner ved brudd på alkoholloven. Regjeringen har fulgt opp og utarbeidet et forslag til en ny bestemmelse i alkoholloven. Den hjemler nye forskriftsbestemmelser om normerte regler for inndragning av bevilling ved overtredelse av alkoholloven. Endringen skal tydeliggjøre kommunenes ansvar for å reagere ved brudd på bevillingsvilkårene og sikre likebehandling av bevillingshavere. Jeg er glad for at innstillingen viser at den enstemmigheten som var i 2012, er videreført i hovedlinjene i forslaget.

Vi foreslår å innføre et prikktildelingssystem hvor ulike brudd blir tildelt et visst antall prikker, og hvor et gitt antall prikker i løpet av to år vil føre til inndragning av bevilling i minst én uke. Et nasjonalt, obligatorisk prikktildelingssystem vil føre til mer effektiv oppfølging av regelbrudd og forenkling av kommunens saksbehandling. Klare nasjonale regler vil sikre likebehandling for skjenkestedene og føre til likere konkurranseforhold for bevillingshavere på tvers av kommunegrensene. Dette vil gi gode rammebetingelser for seriøse aktører.

Vi vet at kommunene reagerer ulikt overfor serveringssteder ved brudd på alkoholloven. Det er alvorlig når et serveringssted bryter alkoholloven, og nasjonale krav vil tydeliggjøre kommunenes ansvar for å reagere.

Lovendringen gir hjemmel for å gi forskriftsbestemmelser som innfører et prikktildelingssystem ved brudd på alkohollovens regler. Ved brudd på regler i alkoholforskriften og alkoholloven vil bevillingshaver bli tildelt et visst antall prikker. Ved opptjening av tolv prikker i løpet av en toårsperiode vil bevillingen bli inndratt i minst én uke.

Flertallet av høringsinstansene har støttet forslaget om innføring av et slikt normert system. Blant dem som ikke støtter innføring av systemet, finner vi kommuner og næringsaktører som allerede har tatt initiativ for å begrense problemer som særlig oppstår i forbindelse med skjenking av alkohol. De viser til at de har satt i gang prosjekter hvor samarbeid og dialog mellom bransje, politi og bevillingsmyndigheter står sentralt. Disse aktørene uttrykker bekymring for hvorvidt innføring av et normert system vil gjøre det mulig å fortsette med arbeidet som er satt i gang.

Jeg ser positivt på tiltak der kommuner samarbeider med politi og bransje for å redusere problemer knyttet til skjenking av alkohol. Dialogbasert samarbeid mellom de involverte aktørene er nødvendig for å skape et godt grunnlag for ansvarlig alkoholservering og et trygt uteliv. Jeg mener imidlertid at det ikke er noen motsetning mellom veiledning og dialog på den ene siden, og tydelige reaksjoner når regelverket ikke overholdes, på den andre siden. Utover kontrollene som gjennomføres i henhold til alkohollovens bestemmelser, står kommunene fritt til å gjennomføre samtaler og veiledende besøk hos skjenkestedene. I slike tilfeller vil ikke prikktildelingssystemet komme til anvendelse.

Høringsinstansene har hatt forskjellige oppfatninger av hvor mange prikker ulike brudd skal tildeles, og hvor lang opptjeningstiden bør være. Jeg mener vi har lagt oss på et fornuftig nivå. Forslaget ivaretar behovet for å sikre en ansvarlig alkoholhåndtering og hensynet til de næringsdrivende og de ansatte i næringen. Nivå og opptjeningsperiode vil fastsettes i alkoholforskriften. Det er allerede gjort endringer i alkoholforskriften som pålegger kontrollører å ta kunnskapsprøven i alkohol, og at alle skjenkekontroller må gjennomføres med to kontrollører.

Samlet mener jeg disse endringene vil gi større grad av likebehandling av de næringsdrivende og tydeliggjøre kommunens ansvar for å reagere ved brudd på alkoholloven.

Jeg vil også gi en kort kommentar til representanten Toppes innlegg, der det ble sagt at Senterpartiet vil stemme mot forslaget og nærmest framstiller det som en liberalisering av alkohollovgivningen. Det er det ikke. Selv om en her har funnet en annen avveining mellom f.eks. prikker enn det som var i det opprinnelige forslaget, innebærer dette en større sannsynlighet for at skjenkebevillingene til aktører som ikke forholder seg til loven, kommer til å bli inndratt, og inndratt på en tydeligere måte – f.eks. knyttet til at inndragning ikke lenger legges til perioder der det uansett er lite skjenking, slik en har sett noen eksempler på fra enkelte kommuner.

Det er ingen tvil om at denne lovendringen, og oppfølgingen gjennom forskrift, vil innebære en tydeligere håndtering av en viktig lov overfor en viktig næring. Å prøve å framstille dette som en liberalisering av alkohollovgivningen, mener jeg derfor er direkte feil.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Ruth Grung (A) [13:16:55]: Et av målene med denne endringen er å redusere problemene knyttet til alkohol-

bruk. Da har vi en utfordring med at kommunene mangler kunnskap om utviklingen av rusutfordringer i ulike befolkningsgrupper, når det gjelder voldsepisoder osv. Det er lite effektivt å sette i gang tiltak når du famler i blinde og ikke vet hvordan tiltak virker og hva som er hovedutfordringen. Så spørsmålet til helseministeren er om han vil jobbe videre med å utvikle bedre indikatorer – spesielt knyttet opp til folkehelseindikatorer – slik at kommunene ser utviklingstrekkene og kan sette inn rette tiltak.

Statsråd Bent Høie [13:17:36]: Det er Folkehelseinstituttet som utarbeider folkehelseindikatorer, og som også lager årlige oversikter til kommunene som de kan bruke i sitt folkehelsearbeid – brutt ned på den enkelte kommune. Jeg er opptatt av å styrke rusforskningen og ruskompetansen i Folkehelseinstituttet, og det er derfor vi i det nylig framlagte reviderte nasjonalbudsjettet foreslår å samle rusforskningsmiljøet ved SIRUS med rusforskningsmiljøet ved Folkehelseinstituttet. Det gir et grunnlag for mer ressurser til rusforskning og knytter disse kompetansemiljøene sammen. Det kan brukes nettopp til å styrke arbeidet som Folkehelseinstituttet gjør på dette området opp mot kommunene.

Ruth Grung (A) [13:18:24]: Jeg tror det er bred enighet i Stortinget om at rus er et område som skal oppprioriteres, og at mange av utfordringene er lokale. Når vi får den klare tilbakemeldingen om at dette gjennomregulerte området mangler data som kan gi oss grunnlag for å vite hvor man skal sette kreftene inn, er spørsmålet nok en gang: Vil helseministeren anmode Folkehelseinstituttet om å lage bedre folkehelseindikatorer, slik at kommunene kan følge opp nettopp rusfeltet?

Statsråd Bent Høie [13:18:54]: Hva vi kommer til å be Folkehelseinstituttet om neste år, har jeg ikke avklart ennå, så det spørsmålet må jeg få komme tilbake til.

Kjersti Toppe (Sp) [13:19:15]: I folkehelsemeldinga har regjeringa sett eit mål om å redusera omfanget av skadeleg alkoholbruk med 10 pst. innan 2025. Det er eit tydelig mål, og det er eit ganske omfattande og vanskeleg mål å nå fordi ein hittil ikkje har klart å redusera desse skadane.

Eg merkar meg at regjeringa har levert fleire saker om alkohol til Stortinget, men det går på utviding av taxfreekvoten og på liberalisering av Vinmonopolet sine opningstider, og forslag frå Stortinget om å skrenka inn, som innhaldsmerkinga, har vorte stemt ned. Kva slags saker vil statsråden koma med til Stortinget for at ein skal nå målet om 10 pst. reduksjon i skadeleg forbruk av alkohol?

Statsråd Bent Høie [13:20:19]: Denne saken er en av de sakene som nettopp går på å sikre en bedre oppfølging av alkohollovens bestemmelser når det gjelder skjenkesteder. Så er ikke jeg enig i representantens framstilling av de forslagene som ellers er kommet fra regjeringen på dette området. Det å ha et vinmonopol er ut fra denne regjeringens syn et avgjørende virkemiddel i alkoholpolitikken som også ligger fast i samarbeidsavtalen med Kriste-

lig Folkeparti og Venstre. Jeg mener at det å kontinuerlig modernisere Vinmonopolet er nettopp en av årsakene til at en fortsatt har en stor oppslutning om det alkoholpolitiske virkemidlet. Hadde Vinmonopolet i dag sett ut sånn som det gjorde for 20 år siden, er jeg sikker på at vi i denne sal hadde hatt en diskusjon om å avvikle Vinmonopolet.

Når det gjelder forslaget om endringen som er gjort på taxfree-området, er det knyttet opp mot et annet viktig folkehelsemål, nemlig å redusere bruken av tobakk, og forutsetningen for økningen er at en bytter inn tobakskvoten i alkohol.

Audun Lysbakken (SV) [13:21:40]: Jeg er som sagt positiv til at statsråden har tatt inn diskriminering som én av de faktorene som kan utløse prikkbelastning, men jeg mener at terskelen i utgangspunktet er for høy og frykter at det vil få liten effekt. Jeg regner ikke med at statsråden vil snu i det spørsmålet her og nå, men det som det hadde vært fint å få et svar på, er hvordan regjeringen nå tenker å følge med på utviklingen i dette systemet, og om det vil være aktuelt for statsråden å revurdere vektingen mellom de ulike prikkgrunnlagene hvis det f.eks. viser seg at dette med diskriminering får lite å si i praksis for dem som blir tatt for gjentatt diskriminering.

Statsråd Bent Høie [13:22:25]: Formelt sett beslutter Stortinget i dag hjemmelsgrunnlaget for forskriften. Så er det regjeringen som fastsetter innholdet i forskriften og dermed prikknivået bl.a. Men vi syntes det var riktig – siden det er første gang det skjer – at forskriften, prikkssystemet og alt det andre ble grundig beskrevet i proposisjonen, sånn at en fikk en god diskusjon også i Stortinget om det og signaler tilbake om dette. Når dette ligger i en forskrift, er det selvfølgelig alltid muligheter for den til enhver tid sittende regjering å gjøre vurderinger underveis av vektingen, ut ifra de erfaringene man får. Men jeg tror det er lurt å høste erfaringer over en viss tid før en gjør justeringer, og at dette blir et system som folk har tillit til over tid.

Når det gjelder spørsmålet om diskriminering, var representanten selv inne på avveiningen i sitt innlegg. Dette er ikke i kjernen av alkohollovens bestemmelser, men det er allikevel et viktig samfunnsspørsmål. Jeg har tro på at når man nå innfører en reaksjon på dette – som i realiteten ikke har vært så tydelig før – vil det ha en god effekt.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Kjersti Toppe (Sp) [13:23:46]: Eg har behov for ei oppklaring. Representanten frå Venstre, Kjenseth, seier at dei ikkje ønskjer å gå inn for normerte reglar som er så stramme som mogleg, i ein startfase. Sånn som eg oppfattar det, er det ikkje det denne saka handlar om – det er nærmast omvendt – fordi dei store byane som i dag har erfaring med løyvingssystemet, opplever at dei må liberalisera regelverket sitt og løysa opp. Det er det eg reagerer på. Andre kan meina at det er mot-

sett, men eg meiner og fastheld at dette er ei liberalisering.

Eg vert òg imøtegått på at dei alkoholsakene vi har hatt i Stortinget, ikkje er ei liberalisering. Men då er vi altså ueinige. Eg meiner at å auka taxfree-kvotane er ei liberalisering. Når ein aukar og utvidar opningstidene for Vinmonopolet, meiner eg at det er ei liberalisering. Når Stortinget røystar imot innhaldsmerking av alkohol, meiner eg det ikkje er positivt. Når ein òg røystar imot at Vinmonopolet skal overta taxfree-ordninga, er det òg ei negativ sak for å oppnå det som er alkohollovas formål, nemleg å redusera skadelege verknader av alkohol og redusera forbruket i befolkninga.

Eg kan òg forstå at enkelte reagerer på at Senterpartiet røystar imot heile lovproposisjonen, men det er vi veldig bevisste på. Vi var ein pådrivar for denne saka då vi sat i regjering, for det er eit utruleg viktig verkemiddel. Og desto meir skuffa vart vi då denne saka kom frå regjeringa, for når ein endrar på vesentlege punkt, og når ein senkar reaksjonsnivået og hevar grensa for talet på prikkar, vert reaksjonsnivået så lågt at forslaget undergrev sjølve formålet med å innføra normerte reglar for inndraging av løyve, og det bygger ikkje opp under alkohollovas formål. Eg registrerer at det heller ikkje var vilje i komiteen til å forhandla om dette, fordi ein har støtte frå Venstre.

Ketil Kjenseth (V) [13:26:42]: Til siste innlegg fra Kjersti Toppe: Når det gjelder de store byene, så er jo flere av dem inne i pågående prosjekter som ligner på det vi innfører nå, og de har bedt om at de, i den siste fasen av det, ikke nødvendigvis pålegges et nytt – og dermed får tre systemer å forholde seg til. Det har jeg respekt for, at de skal få gjennomføre de prosjektene de er i gang med. Det vil også være en gevinst for dem som skal i gang, for om de ikke er helt like, så er det ganske like verktøy de benytter seg av. Og det med dialog er et av de viktige verktøyene her, og det er en ny tilnærming til å gjennomføre reaksjoner, også straffereaksjoner.

Når det gjelder alkoholkonsumet i Norge: Det vi helt sikkert vet, er at Vinmonopolets omsetning går ned. Og så vet vi ikke, så altfor godt, om denne nedgangen blir erstattet hundre prosent av den enorme veksten vi har hatt på Gardermoen knyttet til taxfree-salget, som den rød-grønne regjeringa la til rette for der. Vi kommer ikke utenom at det er det store volumet som har overtatt – eller i hvert fall som har vokst fram. Det andre er alkoholomsetningen i Sverige, grensehandelen. Og så har vi fortsatt en del smugling. Dette er sammensatt. Det som gjenstår å se, er om åpnings-tider vil gjøre noe med den totale omsetningen og det totale forbruket. Det gjenstår å se. Og det jo blir spennende, hvis alkoholomsetningen på Vinmonopolet går ned – til tross for utvidede åpnings-tider. Da har vi bare gitt Vinmonopolet, og kundene, totalt sett et bedre servicetilbud – og det er en litt annen debatt.

Det er mange virkemidler å diskutere framover, men jeg synes at Senterpartiet i hvert fall bør forholde seg til det de har vært med på å legge til rette for selv. Det vi gjør i dag, er på initiativ fra Senterpartiet i forrige regjering, og da synes jeg det er merkelig at en ikke støtter opp om å

innføre et slikt system, litt uavhengig av straffereaksjonene.

Olaug V. Bollestad (KrF) [13:29:32]: Jeg har bare lyst til å klargjøre noe, for det ble sagt fra talerstolen at Kristelig Folkeparti sier «tre måneder». Vi sier: «inntil tre måneder». Det vil være differensiert, ut fra alvorlighetsgraden.

Så kan jeg gi en stemmeforklaring på hvorfor Kristelig Folkeparti likevel velger å stemme for denne saken: Vi har vært enstemmige om å få et prikkssystem. Så er vi uenig i antall prikker, og det er fordi, som vi også har hørt fra denne talerstolen, at de byene som har sine prosjekter, skal få lov til å fortsette. Det betyr at da kan en faktisk beholde den muligheten som ligger i de store byene.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [13:30:20]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om endringer i folketrygdloven (henvisning fra psykolog) (Innst. 251 L (2014–2015), jf. Prop. 59 L (2014–2015))

Karianne O. Tung (A) [13:30:48] (ordfører for saken): Som sakens ordfører vil jeg først benytte anledningen til å takke komiteens medlemmer for et utmerket samarbeid i denne saken.

I dag yter folketrygden etter folketrygdloven § 5-7 stønad til dekning av utgifter til undersøkelse og behandling hos psykolog som er godkjent spesialist i klinisk psykologi, og som har avtale om driftstilskudd med et regionalt helseforetak. Det er i dag et vilkår for denne retten til stønad at medlemmet er henvist fra enten lege eller barnevernsadministrasjonens leder. Helse- og omsorgsdepartementet foreslår i proposisjonen at også henvisninger fra psykologer skal kunne utløse refusjon fra trygden.

Jeg er glad for at det er en enstemmig komité som stiller seg bak forslag til endringer i folketrygdloven om henvisning fra psykolog.

Forslaget ble sendt på høring 5. juni 2013 med frist 10. september 2013. Saken har således hatt en fot innenfor både den forrige regjeringen og den sittende regjeringen.

28 høringsinstanser uttalte seg i sakens anledning. De var i hovedsak positive eller hadde ingen innsigelser til prinsippet om å la psykologer henvise.

Legeforeningen støtter på generelt grunnlag forslaget, og Kirkens Bymisjon uttaler at:

«Psykologen vil som behandler ofte kjenne sykehistorien og de aktuelle problemene bedre enn fastlegen og ha bedre generell kompetanse om psykiske lidelser. En henvisningsrett til psykologene vil således ikke bare frigjøre tid til klinisk arbeid for fastlegene, men også redusere den tid spesialisthelsetjenesten bruker på å innhente utdypende opplysninger i forbindelse med vurderingsarbeidet.»

Det er også verdt å nevne at forskrift med hjemmel i spesialisthelsetjenesteloven – poliklinikkforskriften – foreslås endret, slik at henvisning til psykisk helsevern

og tverrfaglig spesialisert rusbehandling også kan innbefatte at pasienten er henvist fra psykolog.

Det er et mål for oss i helse- og omsorgskomiteen at alle mennesker med psykiske lidelser og rusproblemer gis bedre muligheter til å ta vare på egen helse. Hovedmålet med lovendringen er å forenkle veien inn til spesialisthelsetjenesten for personer med psykiske problemer og rusmiddelproblemer og å forebygge dobbeltarbeid for primærhelsetjenesten. Forslaget vil også bidra til å gjøre det enklere for barn og unge å få nødvendig hjelp.

Komiteen vil også benytte anledningen til å påpeke at dagens psykologpraksis i for liten grad synes å være en integrert del av den øvrige primær- og spesialisthelsetjenesten. Da må ikke en egen henvisningsrett for psykologer bidra til en ytterligere fragmentering og oppdeling av helsetjenesten, men heller sørge for at det blir en mer helhetlig tjeneste hvor aktører jobber sammen til det beste for pasienten. Da vil også et tettere samarbeid med fastleger være en nødvendig forutsetning for å oppnå et helhetlig tilbud til pasienten.

Avslutningsvis vil jeg tilføye at komiteen enstemmig også stiller seg bak de andre, mindre forslagene i dokumentet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [13:34:07]

Interpellasjon fra representanten Sveinung Rotevatn til arbeids- og sosialministeren:

«I avtalen mellom Høgre, Framstegspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre 12. mars i samband med endringane i arbeidsmiljølova og sosialtenestelova vart fleirtalet samde om at det er behov for tiltak som styrkjer varslarvernet, og viser til ei rekkje konkrete tiltak. I arbeidslivet er vi stadig vitne til saker der varslarane ikkje vert høyrde ved intern varsling eller vert utsette for gjengjelding for varslinga si. Det er samfunnet som vert skadelidande når ein vel å teie. Det er med andre ord eit demokratisk problem.

Korleis jobbar regjeringa med å implementere dei ulike delane av fleirtalsvedtaket om tiltak for å styrkje varslarane sin situasjon, og kva ytterlegare tiltak ser statsråden føre seg å gjennomføre for å styrkje varslarvernet?»

Sveinung Rotevatn (V) [13:35:04]: Å varsle om krittikverdige, utilbørlege eller jamvel ulovlege forhold på ein arbeidsplass kan vere ei svært tung bær. Dei fleste av oss har lojalitet til sjefen, til kollegaene og til arbeidsplassen – heldigvis, må vi vel kunne seie. Men ein slik lojalitet kan også gjere det vanskeleg å seie frå når det er nødvendig. At nokon seier frå, at nokon varslar, veit vi har ein enorm samfunnsmessig verdi.

Internasjonale undersøkingar viser at om lag halvparten av ulovlege forhold blir avdekte av nettopp varslarane. Særleg vanskeleg blir det sjølv sagt å seie frå dersom ein har grunn til å frykte represalier. Vi veit at så mykje som kvar fjerde norske arbeidstakar meiner at dei blir møtte med uvilje frå sjefen dersom dei kjem

med kritiske synspunkt om arbeidstilhøva der dei jobbar.

Ein skal vere forsiktig med nullvisjonar, men i dette tilfellet trur eg vi må kunne seie at det alltid er eit mål å skape eit samfunn av myndige borgarar, der ingen er redde for å stå opp mot autoritetar – heller ikkje eigen sjef. Det varierer ein del kor sterk arbeidstakarane opplever sin eigen ytringsfridom. Eksempelvis veit vi at kvinnelege tilsette opplever å ha mindre rom for å ytre seg enn det menn gjer. Vi veit også at jo fleire ein jobbar saman med, jo svakare vurderer ein eigen ytringsfridom som arbeidstakar.

Særleg alvorleg meiner eg vi bør sjå på eit siste poeng, nemleg at tilsette i offentleg sektor opplever ein meir avgrensa ytringsfridom enn tilsette i privat sektor. Eg meiner dette er særleg alvorleg fordi det 1) er offentleg sektor, at vi som folkevalde har det største direkte ansvaret, og 2) fordi stillingsvernet ofte er sterkare i offentleg sektor. Likevel opplever altså dei tilsette at rommet for å ytre seg er svakare nettopp her. Også i Sivilombodets årsmelding for 2013 blir det uttrykt uro for utviklinga i offentleg sektor.

I ein artikkel på forskning.no den 3. september i fjor uttaler Birte Eriksen, som skriv doktorgrad om varsling ved Universitetet i Bergen:

«Vi ser blant annet stadig eksempler fra kommunesektoren på at sterke politiske interesser kan oppleve seg truet dersom ansatte får uttale seg fritt. Det inngås derfor ofte skriftlige avtaler på arbeidsplassen som begrenser de ansattes ytringsfrihet. Et typisk eksempel er at det etableres instruks eller avtale om at det kun er avdelingsleder som får uttale seg til media.»

Denne typen avtaler er ganske vanleg. Ifølgje Fafo seier 34 pst. at dei har ein skriftleg arbeidsavtale med arbeidsgjevaren, som avgrensar moglegheita til å uttale seg om arbeidsplassen offentleg – dette trass i at slike avtaler fort kan tenkjast å kome i konflikt med vern om ytringsfridom i Grunnloven § 100 og dermed vere ulovleg.

Sjølv om kåra for varslarar i Noreg nok er betre enn kva som er tilfellet i mange andre land, har vi framleis ein veg å gå. Venstre har lenge vore opptekne av ytringsfridom generelt og vilkåra for varslarar spesielt. Vi er difor glade for anledninga til å diskutere denne problemstillinga med arbeidsministeren og med Stortinget i dag.

Vi er også glade for at det ikkje-sosialistiske stortingsfleirtalet i samband med handsaminga av den nye arbeidsmiljølova vart einige om å styrkje vilkåra for varslarar. Konkret bad Stortinget regjeringa om å sikre at relevante tilsyn samarbeider for å betre informasjonen om regelverket rundt varsling, under dette å vurdere ein felles rett-leiar med informasjon om rettar og om plikter. Vi bad også om at ein i samarbeid med partane i arbeidslivet vurderer ein informasjonskampanje om varsling, samt at varslingsrutinar blir eit obligatorisk krav der lova bør presisere minstekrav til innhaldet i slike rutinar.

Sjølv om vi har respekt for at det er mange saker på statsrådens bord, er vi likevel utolmodige. Eg vil be statsråden om han i sitt innlegg kan greie ut om status for denne bestillinga frå Stortinget, og om korleis regjeringa vil jobbe for å styrkje varslarvernet framover.

Vidare er det viktig å understreke at sjølv om lovverket

er viktig, er kultur også avgjerande. I fjor kom evalueringa av varslingsreglane i arbeidsmiljølova. I rapporten frå Fafo og Arntzen de Besche var hovudkonklusjonen at bevisstgjerjing, haldningsendringar og oppfølging i verksemdene synest å vere det aller viktigaste for å kome vidare i arbeidet for eit godt og trygt ytringsklima i arbeidslivet. Sjølv om det finst reglar, er det heller ikkje gjeve at dei alltid blir følgde.

I går behandla Oslo bystyre ei varslingssak der ting gjekk heilt feil. Det var ikkje rutine det var noko gale med, heller ikkje regelverket. Det var oppfølginga og den praktiske handteringa. Saka gjaldt ei varslarsak om mistankar om medikamenttjuveri, der sjukeheimsetaten i Oslo sette den varslarsaka handla om, til å behandle saka – eit klart brot på retningslinjene i Oslo kommune, sjølv sagt, men også eit bevis på at det ikkje held å ha gode retningslinjer. Ein må også heile tida sørje for at alle leiarar og mellomleiarar blir bevisstgjorde og faktisk opplærde i korleis varslarsaker kan handterast – både sjølve varslinga og oppfølginga av ho.

Det er viktig at vi som fellesskap oppmodar til varsling og stiller oss bak dei som vågar å ta den tøffe avgjerda det faktisk er å seie frå. Difor var det ekstra gledeleg at Fritt Ords Pris 2015 vart delt ut til nettopp to varslarar – Robin Schaefer og Jan Erik Skog – for deira innsats for å avdekkje kritikkverdige forhold i norsk arbeidsliv. Schaefer er kanskje den som er mest kjend for det offentlege, som han som varsla om den svært alvorlege Monika-saka i Hordaland politidistrikt. Skog varsla om ei rekkje kritikkverdige forhold ved konserna som driv kollektivtrafikken i Oslo kommune. Juryen framheva under utdelinga at dei to varslarane rett nok har hatt nokre støttespelarar under sitt arbeid, men at dei framfor alt har møtt kraftig motstand over lengre tid på arbeidsplassane sine. Slik sett er det særleg tankevekkjande at vi nyleg kunne lese i bladet Politiforum at Politidirektoratet framleis ikkje har gratulert Robin Schaefer med prisen.

Vi har alle eit ansvar for å styrkje varslarvernet. Forhåpentlegvis var dei grepa vi tok i samband med vedtakinga av ny arbeidsmiljølov, eit steg på rett veg. Men vi må alltid vere opne for at andre kanskje har funne endå betre løysingar enn oss. Det er ulik praksis frå land til land og frå by til by. Eksempelvis har ein i København kommune ei eiga «whistleblower»-ordning, som er uavhengig av kommuneforvaltinga og politiske myndigheiter, der tilsette kan melde frå om varslarsaker. I Nederland har ein «The Advice Centre» for varslarar, som er ei uavhengig eining som gjev råd og rettleiing til varslarar som tek kontakt med dei. Senteret har òg ein eigen tilsynskomite med representantar frå både næringsliv, arbeidstakarorganisasjonar og styresmakter.

Venstre trur at det å ha eigne, uavhengige einingar som kan fungere som kompetansesenter og vaktbikkje for varslarar, kan vere ein veg å gå. Vi er i alle fall villige til å diskutere mange ulike løysingar som kan sikre at varslarvernet i Noreg blir endå sterkare enn det det er i dag, og vi ser fram til å høyre statsråden sitt innlegg og forhåpentlegvis ein god diskusjon om dette temaet i dag.

Statsråd Robert Eriksson [13:43:28]: La meg først få lov til å gi honnør til representanten Rotevatn, som tar opp en viktig sak til debatt i Stortinget – en sak som bør få en god diskusjon, og som jeg tror vi alle sammen er opptatt av.

Et godt varslervern må etter mitt skjønn ivareta to hensyn. For det første: De som sier fra om kritikkverdige forhold på arbeidsplassen, må føle seg trygg på at man kan gjøre det uten at det fører til negative konsekvenser for dem som varsler. For det andre: Det er også viktig at man gjennom god varsling får avdekt ukultur og kriminalitet på en arbeidsplass.

Vi vet, som også representanten Rotevatn var inne på, at det ikke er risikofritt å varsle. Derfor er det viktig for meg at vi har regler som gir tydelige signaler om at vi ønsker at kritikkverdige forhold skal varsles. Varslerbestemmelsen i arbeidsmiljøloven trådte i kraft i 2006, og det ble foretatt en bred evaluering i 2014. I denne evalueringen så man på to ting. For det første så man på den rettslige situasjonen for varslerne i Norge, og for det andre så man på den faktiske situasjonen for varslerne i Norge. Hva ble så undersøkt? Jo, det ble undersøkt hvordan varsling foregår og virker i virksomhetene, og hvordan relevante tilsynsmyndigheter håndterte varslersakene. Representanten pekte bl.a. på et dårlig eksempel når det gjelder hvordan man håndterer en varslersak, fra Oslo kommune, om tyveri av medikamenter. Det er viktig at man gjennom en sann type evaluering får gått grundig til verks og avdekt de faktiske forholdene.

Konklusjonen viser bl.a. at lovverket i all hovedsak fungerer etter hensikten. Norske arbeidstakere varsler i større grad enn i andre land, og de som varsler, blir i mindre grad utsatt for sanksjoner. Det synes jeg er bra. Det er positivt. Men vi skal også minne oss selv på at alt ikke er rosenrødt. Halvparten av arbeidstakerne i Norge sier at de kvier seg for å varsle – halvparten av arbeidstakerne i Norge sier altså i en undersøkelse at de kvier seg for å varsle. Det betyr etter mitt skjønn at det er behov for ytterligere utredninger, behov for å gå ytterligere gjennom varslingsbestemmelsene og se på hvordan man kan forbedre og styrke dem.

Jeg er glad for at komiteen gjennom det arbeidet som den gjorde da den behandlet endringen i arbeidsmiljøloven, og i innstillingen som ble gitt for snart to måneder siden, også gir et oppdrag til regjeringen om å gå gjennom flere momenter for å bedre rettssikkerheten for varslerne, få bedre opplysning og kampanjer knyttet til hvordan det kan bli enklere å varsle.

Jeg har også lyst til å peke på noen momenter som også representanten Rotevatn var inne på. I dag er det sånn at det er Arbeidstilsynet som har veiledningsansvaret og oppfølgingsansvaret når det gjelder arbeidsmiljøloven. Men også andre etater, andre offentlige myndigheter, må være på banen. Jeg tar noen eksempler: La oss si at det er varsling om alvorlig miljøkriminalitet, alvorlige hendelser knyttet til dyrevelferd eller korrupsjon. Da er det viktig at man får til mer samhandling mellom de kontrollmyndighetene, sammen med Arbeidstilsynet, og at man har et godt og felles grunnlag og en verktøykasse for å gå inn i de problemstillingene. Den tverretatlige eller tverrsektorielle måten å

jobbe på tror jeg det er viktig at man i større grad klarer å styrke – altså en bedre samordning.

Vi vet at innenfor arbeidsmiljølovens bestemmelser er det i dag bl.a. en bestemmelse om at man kan beskytte identiteten til vedkommende som varsler – i § 18-2. Jeg synes det er bra. Det er bra at den som varsler, kan føle seg trygg på at når en går og melder fra til Arbeidstilsynet, er en ivaretatt på en god og trygg måte. Som jeg innledet med å si: En som varsler, skal føle seg trygg på at en ikke får represalier fordi en har varslet om kritikkverdige forhold.

I det arbeidet som departementet nå er i gang med, mener jeg det kanskje er lurt å vurdere å utrede om den bestemmelsen også skal overføres til annen relevant lovgivning – med tanke på nettopp alvorlige, kritikkverdige forhold innen dyrevern, korrupsjon eller miljøkriminalitet, for da kommer det også andre instanser inn. Hvordan skal man føle seg like trygg, like beskyttet når man tar det opp med de etatene som man bør ta det opp med? Det er noe som vi i departementet ser på, og noe som vi vil se nærmere på.

Så er vi i gang med de forslagene som ble vedtatt i Stortinget, vi er i gang med et utredningsarbeid. Jeg kan ikke her og nå love i hvilken måned vi blir ferdig og kan legge frem en sak for Stortinget om det, men det prioriteres fra min side. Jeg ønsker å gjøre det grundig, men jeg ønsker også å ta med – for å få varslet om det – en dimensjon til inn: Bør vi utvide varslervernet til også å omfatte andre ansatte enn bare de fast ansatte i en virksomhet? Bør man ha den samme tryggheten f.eks. for innleid arbeidskraft, at de har det samme vernet når de varsler om kritikkverdige, alvorlige situasjoner?

Det er noe jeg også ser på i det utredningsarbeidet og oppfølgingsarbeidet som Stortinget har bedt regjeringen om å gjøre, og jeg synes det er viktig også å se det i en sann sammenheng, når vi først skal legge frem en sak om varsling. Da er hvor raskt vi kommer tilbake, også litt avhengig av hvor mye vi ser på. Men for meg er det viktig at vi holder trykket oppe, at vi holder fremdrift på det, og at vi får levert en god sak til Stortinget, sånn at man nettopp får fulgt opp det som er intensjonen til både regjeringen og interpellanten: at man får et bedre og styrket varslingsvern for dem som peker på alvorlige og kritikkverdige forhold i arbeidslivet.

I en tid der vi også ser at det griper om seg med alvorlig arbeidslivskriminalitet, vil det være enda viktigere, tror jeg, at man har den tryggheten for at man kan varsle når kritikkverdige forhold er der, og at man har det offentlige, og støtteapparater som Arbeidstilsynet og andre etater, i ryggen – at ens sikkerhet blir ivaretatt. Det å finne de gode løsningene på det er noe regjeringen nå også sitter og ser på i det samme arbeidet.

Jeg vil nok en gang gi honnør til interpellanten for å reise en viktig debatt – en arbeidslivsdebatt, etter mitt skjønn – som handler om tryggheten til norske arbeidstakere. Når vi vet at halvparten av alle arbeidstakerne er skeptisk til å gå til det skritt å varsle og kvier seg for å gjøre det, synes jeg det er noe vi som politikere skal ta på alvor. Da bør vi også se på hvordan vi kan bedre deres trygghet og ikke bare lene oss tilbake og være fornøyd med at loven

etter all hensikt fungerer godt. Vi må også skape den nødvendige trygghet for å få dette til å fungere på en optimal måte.

Sveinung Rotevatn (V) [13:53:15]: Eg synest det var mykje lovande i det statsråden sa, både at ein heilt openbert er i gang med å følgje opp det Stortinget har vedteke, og at ein – eg tolkar det i den retninga – jobbar endå breiare enn det og på mange måtar varslar ei større sak til Stortinget. Det trur eg er veldig klokt, ikkje minst det å sjå på problemstillingane rundt innleigd arbeidskraft, som statsråden nemnde.

Det er klart at det er ein del trekk ved arbeidslivet vårt som tilseier at vi kanskje må ta varslarutfordringa endå meir på alvor enn det ein har gjort tidlegare. Det gjeld bl.a. den utviklinga ein ser når det gjeld arbeidslivskriminalitet. Eg trur det er viktig at ein ikkje svartmålar situasjonen i arbeidsmarknaden, for dei aller fleste er heiderlege og ønskjer å følgje reglane, men det er klart at vi ser ein del graverande eksempel, særleg i enkelte bransjar, og det involverer ofte innleigd arbeidskraft. Då er det endå viktigare å sørgje for eit godt ytringsvern, gode høve til å seie ifrå om kritikkverdige og faktisk farlege forhold. Så det synest eg er lovande.

Så skal vi ta med oss at 64 pst. av dei arbeidstakarane som har vore vitne til ulovlegheiter og kritikkverdige forhold, utilbørleg oppførsel på arbeidsplassen, faktisk seier ifrå. Det er eit gode. Og halvparten av dei som seier ifrå, meiner at det hjalp. Så det er også ting å glede seg over.

Noko som mange melder frå om til meg, ikkje minst tidlegare varslarar som eg har hatt møte med, er at ei av hovudutfordringane er at arbeidstakarane ofte ikkje veit kvar dei skal vende seg. Éin ting er at dei ikkje kjenner reglane og det vernet dei faktisk har, men dei veit heller ikkje kven dei skal spørje om kvar ein finn ut av det. For det er klart at når ein står midt i ein situasjon, er det vanskeleg å vite kva ein kan vente seg av vern dersom ein seier ifrå, og om det ein har mellom hendene, i realiteten er ei varslarsak eller ikkje. Så det mange etterlyser, er ein plass å vende seg. No kan ein sjølv sagt vende seg til Arbeidstilsynet, ein kan vende seg til ein arbeidstakarorganisasjon, eller ein kan vende seg til Petroleumstilsynet, men kanskje er nettopp det ei av utfordringane.

Statsråden peika jo sjølv på at det finst gode reglar i arbeidsmiljølova. Kanskje skal ein sjå på om nokon av dei også kan overførast til andre lovverk, til andre delar av samfunnet. Då spør eg om statsråden vil reflektere litt over denne fragmenteringa av både ansvar og regulering og i kva grad det er eit problem.

Det siste eg vil spørje han om, er den utviklinga eg peika på i hovudinnlegget mitt, som særleg gjeld offentleg sektor. Det synest å vere ein trend, som fleire har påpeika, at ein stadig oftare inngår kontraktar der ein avgrensar ytringsfridomen til arbeidstakarane når det gjeld å uttale seg om sin eigen arbeidsplass. Kvifor er det slik i offentleg sektor, og kva kan vi gjere med det?

Statsråd Robert Eriksson [13:56:31]: Jeg er glad for – bare for å underbygge det som interpellanten sier – at

halvparten av ansatte som har varslet, sier at det hjelper. Jeg tror også det i stor grad hjelper hvis man – og det handler dette mye om – har god bedriftskultur, har god kultur for varsling på den enkelte arbeidsplass. Der man har god kultur, gode holdninger og gode rutiner for dette, fungerer det veldig bra.

Her har vi fortsatt en vei å gå og et arbeid å gjøre for å skape bedre holdninger og gi bedre veiledning om og bedre hjelp til hvordan disse gode rutinene kan etableres. Det er også et av de forslagene som vi nå følger opp, og som bl.a. ble vedtatt av Stortinget og oversendt regjeringen.

Så stiller interpellanten etter mitt skjønn et stort spørsmål: Er måten vi har organisert dette på, for fragmentert? Jeg skal prøve å reflektere litt rundt dette, ettersom jeg har blitt utfordret til det:

Til dette at vi har ulike etater med god kompetanse og gode verktøy, og at det er fragmentert: Hvis disse verktøyene ikke kan brukes sammen, kan det skape problemer. Dette er i alle fall en stor utfordring. Det at man klarer å samarbeide mer, samordne seg og bruke verktøyene i et felles oppdrag, er veldig bra. Da er det ikke noe problem at man har ulike kompetansemiljøer.

La meg ta et eksempel der vi også tenker på bekjempelse av arbeidslivskriminalitet. Det at man nå har koordinerte tilsyn der skatteetaten, Arbeidstilsynet og politiet bruker sine verktøy sammen, gjør at vi får mer ut av det, og at det blir bedre. Det er bra med god kompetanse på flere steder når man samhandler om dette. Utfordringen tidligere var jo at man ikke var god nok til å samhandle.

Jeg tror vi må bli like gode til å samhandle når det gjelder varsling, som – som jeg peker på – når det handler om f.eks. dyrevelferd, alvorlig miljøkriminalitet eller korrupsjon. Bruk denne kompetansen og la etatene samhandle i mye større grad!

Når det gjelder offentlig sektor, er jeg enig i den bekymringen som interpellanten har. Jeg synes det er urovekkende hvis det er slik at enkelte ansatte føler seg bundet på hender og føtter og ikke kan si fra om kritikkverdige forhold fordi de opplever at deres arbeidskontrakt avgrenser deres mulighet til å si fra.

Så har vi også en jobb å gjøre når det gjelder å gi god veiledning inn mot offentlig sektor, for å bygge bedre rutiner, bedre holdninger og å ha et bedre grunnlag for å drive et bedre varslingsarbeid.

Karin Andersen (SV) [13:59:52]: Jeg vil takke interpellanten for at han tar opp et veldig viktig spørsmål.

Varsling er ønsket. Det er lovlig, og det er helt nødvendig hvis ikke virksomheter og deler av samfunnet skal forfalle og råtne på rot, for å si det rett ut. Dette handler om kriminalitet, brudd på lover og pålegg, brudd på etiske regler og alminnelige etiske standarder, trakassering og andre typer ulovligheter, og det forekommer nok dessverre oftere enn det vi liker å tenke på. Og endringer i arbeidslivet som gjør at flere og flere får en løsere tilknytning til sin arbeidsgiver, vil gjøre at mange flere vil komme i en enda mer marginal posisjon til å kunne si fra, eller tørre å si fra. Så det er viktig.

Når det er sagt, vil jeg minne om at det er nok av slike

saker også i offentlig sektor og i kommunene. Det er oppsiktsvekkende hvor lav bevissthet det er om at dette har virksomhetene pålegg om å legge til rette for, altså å ha rutiner som gjør at varsling skal kunne skje. Det gjelder helt opp til brudd på grunnlovfestet ytringsfrihet. Den blir det også av og til øvd vold mot gjennom kommunale interne regelverk som hindrer ansatte i å diskutere innholdet i jobben sin offentlig. Og det er rett og slett ikke lov. Det har man lov til, og det skal vi ønske, fordi det er folk som har mye å bidra med, som da blir pålagt munnkurv.

Da denne lovteksten ble vedtatt, var det ganske store diskusjoner om innholdet i teksten. Alle ulike syn hadde selvfølgelig holdt på sin versjon, og jeg er fremdeles overbevist om at de kriteriene som ble stilt opp i den loven som ble vedtatt, er bedre enn dem som opposisjonen hadde den gangen. De var veldig fulle av en hel mengde vurderingstemaer som jeg mener det for en varslar er helt umulig å forholde seg til, f.eks. at man ikke skulle ha skadehensikt, eller at det skulle være konkurransemessige forhold som man måtte ta hensyn til, eller at man skulle ta hensyn til en eller annen alminnelig etisk standard som ikke var definert. Fra SVs side tok vi, da dette ble behandlet, veldig sterkt til orde for at dette må evalueres. Det er ingen prestisje på lovteksten, men hvis man skal ha en ny lovtekst, må den være enda klarere og enda enklere og ikke ilegges noen nye vurderingstemaer som en arbeidstaker vanskelig kan finne ut av. Og da er vi ved det siste, nemlig dette med et sted å henvende seg til. Det er jo slik at Kredittilsynet har mest greie på kriminalitet og uetiske ting som foregår i bank og finans, Arbeidstilsynet har mest greie på arbeidslivet osv., og det er ulike typer tilsyn man kan melde til. Men ofte trenger man noen å snakke med før det, som kan veilede deg til den instansen du skal til, som faktisk kan hjelpe deg med det faglige innholdet i det du ønsker å varsle om, og betrygge deg med at du er på rett spor. Og fordi dette ofte er mennesker som har vært i en veldig presset situasjon lenge, trenger de noen å støtte seg på. Derfor mener vi også at det er veldig stor grunn til å se på om det skal legges et sånt spesifikt ansvar ett sted. Om det skal være i Arbeidstilsynet, eller om man skal lage en egen enhet osv., har vi ikke noe fastlåst mening om, men vi er helt overbevist om at det trengs en slik enhet som et menneske kan henvende seg til for å få ulike typer råd om hvordan man skal gå fram.

Så mener vi også at det er behov for å se på dette med at det inngås hemmelige avtaler med sluttvederlag også i varslersaker – om det faktisk skal være lov framover. Dette er jo en måte å gi folk munnkurv på, på ting som det kan være av utrolig stor allmenn interesse at kommer fram.

Jeg har også, bare til slutt, behov for å si at hvis man varsler i god tro, har det ingenting å si om det man varsler om, i ettertid viser seg å være sant eller ikke. Det har ingenting med den vurderingen å gjøre. Det kan godt være feil, men retten til varsling er allikevel til stede.

Sveinung Rotevatn (V) [14:05:22]: Når vi i Noreg er eit samfunn der folk trass i alt er mindre redde for å seie frå enn i mange andre land, trur eg nok at det skuldast meir enn berre regelverk. Det skuldast ein kultur som er antiautori-

tær, og vi er eit egalitært samfunn av bønder med bøker i bokhylla, og det trur eg nok er det viktigaste å ta vare på.

Når det er sagt, er det alltid grunn til å sjå på regelverket. Eg trur – og Venstre trur – at det er behov for ei meir dedikert, gjerne uavhengig, eining, ein plass der ein kan søkje kompetanse og rettleiing; det er ein veg å gå. Det bør vi sjå vidare på.

Eg er også glad for at statsråden er med og tenkjer litt høgt rundt dette med fragmenteringa av ansvar, fragmenteringa av verkemiddel, sektorar og regelverk. Eg håpar at i det arbeidet regjeringa gjev laus på, er det ein av tinga ein vier merksemd.

Når det gjeld offentlig sektor, trur nok iallfall eg at det er mange, både etatsleiarar og også folkevalde politikarar der ute, som nok er litt redde for å miste kontrollen, ikkje minst i det mediasamfunnet vi lever i i dag, og av den grunnen kanskje overdriv bruken av eksempelvis ulike kontraktklausular, som eg har nemnd tidlegare.

Eg synest også, til innspilet frå representanten Karin Andersen: Ho heldt eit veldig godt innlegg, ikkje minst om dette som handlar om rett og slett å betale folk for å teie og gje eit sluttvederlag. Det er på mange måtar forståeleg at det blir gjort, men det er ein uting, og det fører til at samfunnet ikkje får ta del i den lærdommen som ein burde, når det blir varsla om alvorlege forhold.

Til sist vil eg seie at det i og for seg er synd at ikkje fleire deltek i ein så viktig debatt, men takk til dei som gjorde det. Så får vi ha respekt for at det nærmar seg helg, også for Stortinget.

Til det eg nemnde tidlegare i opningsinnlegget mitt, om varslarane som fekk Fritt Ords Pris: Eg registrerer at i eit intervju i går – i Aftenposten, var det vel – vart justisministeren spurt om han hadde gratulert Robin Schaefer med prisen enno, og det hadde han ikkje gjort. Så eg trur eg vil avslutte med å utfordre arbeidsministeren: Har han lyst til å gratulere mottakarane av Fritt Ords Pris for jobben deira som varslarar, når han skal ha eit innlegg etterpå?

Statsråd Robert Eriksson [14:08:18]: La meg først få lov til å få peke på det som også representanten Karin Andersen var inne på, det med å være trygg på hvor du kan henvende deg. Det tror jeg er viktig. Om man skal ha en egen varslingsenhet eller om man skal gjøre det på en annen måte, det har heller ikke jeg og regjeringen tatt stilling til. Kanskje den beste måten kan være at man bygger opp veiledningskompetansen på dette i Arbeidstilsynet, som allerede har veilednings- og informasjonsbiten på dette området. Men så må man prøve å passe på at man ikke lager strukturer som gjør det vanskeligere å utnytte kompetansen i de andre etatene, for her trenger vi et samarbeid på tvers for å lykkes i alvorlige saker – nettopp ved at det er flere instanser som er inne. Men det er ting vi ser på, og som vi gjerne vil ha en debatt med Stortinget om videre framover: Hva er den mest effektive måten og den beste måten å organisere det på? Jeg føler at det som har kommet frem i debatten, ikke er fastlåste posisjoner, men at vi alle sammen har et ønske om å trygge hverdagen for dem som ønsker å varsle om kritikkverdige forhold – og at det skal bli tryggere og bedre.

Så har jeg også lyst til bare å understreke det som representanten Rotevatn sa. Jeg synes det har vært interessant å ha fått lov å delta i debatten. Det kunne vært enda mer interessant hvis man hadde fått en større og bredere debatt enn det som vi har fått i dag. Men jeg registrerer at vi i hvert fall har fått gode innspill fra dem som har deltatt i debatten.

Så kan jeg avslutte med å si at jeg har ikke noe problem med å gratulere dem som har vunnet Fritt Ords Pris – og herved er det gjort. Jeg tror det får være det siste ordet.

Presidenten: Da er debatten i sak nr. 6 avsluttet.

Sak nr. 7 [14:10:47]

Interpellasjon fra representanten Bård Vegar Solhjell til kommunal- og moderniseringsministeren:

«Sogn og Fjordane er eit fylke med mange sterke kvaliteter. Låg arbeidsløyse, god folkehelse, flott natur og skular med gode resultat. Fylket skapar store verdiar, m.a. frå energiproduksjon, industri, reiseliv og sjømat. Det er samstundes eit distriktsfylke, utan storbyar og med spreidd busetnad, som har utvikla seg gjennom aktiv distriktspolitikk og ved å dyrke sine særtrekk. Regjeringa har lansert ei rekkje reformer eller «strukturendringar» i offentleg sektor, som i realiteten kan bety omfattande sentralisering bort frå fylket. Dette kan verte situasjonen innan politiet, i høgskulesektoren, i organiseringa av skattekontor, jord-skifterett, Fiskeridirektoratet og i organiseringa av alarm-sentralar. Samstundes vert fylket råka av endra overførin-gar til fylkeskommunen. I sum kan dette svekkje fylket og tappe det for kompetanse.

Vil regjeringa utvikle og styrke Sogn og Fjordane fylke, og i så fall korleis?»

Bård Vegar Solhjell (SV) [14:12:04]: Eg la merke til at representanten Rotevatn sa at det snart går mot helg. Eg kan love at der eg kjem frå, går det ikkje mot helg klokka 14 på ein torsdag. Det er inga unnskyldning for ikkje å delta i ein debatt.

Eg vaks opp i Sogn og Fjordane, er knytt til fylket og bryr meg om det. Men det er ikkje derfor eg har reist denne interpellasjonen. Alle fylka våre har heldigvis representantar som er knytte til dei og vakse opp i dei.

Eg reiser interpellasjonen fordi Sogn og Fjordane er ein suksess – ein litt annleis suksess enn dei fleste av regionane og fylka våre, og fordi vi etter mitt syn ser konturane av ein politikk frå regjeringa som svekkjer grunnlaget for den suksessen, ikkje styrkjer den.

Det er slik at svært mykje i samfunnet vårt ikkje kan målast. Men i den grad suksess kan målast, er Sogn og Fjordane eit suksessfylke. Fylket har høg sysselsetjing, låg arbeidsløyse og gode skuleresultat. Det har låg kriminalitet, god folkehelse, få skilsmisser og vert ofte kalla trivselsfylket. Fylket skapar store verdiar m.a. frå energiproduksjon, industri, reiseliv og sjømatnæring.

Prognosane for folketalet framover er òg stabile, men sårbare. Ein del kommunar får tilbakegang, nokre store

kommunar veks, men særleg utfordrande er det at mange unge flyttar ut av fylket, og få kjem tilbake. Det gjer kompetansearbeidsplassar til nøkkelen for å utvikle fylket.

Eg skal dvele litt ved eit av områda der Sogn og Fjordane gjer det bra – ikkje for å plage Stortinget med solskins-historier, men fordi ho er viktig og ganske illustrerande. Nesten alle som deltek i den offentlige debatten og mange som følgjer med, veit at Oslo-skulen er god. Det veit ein fordi han er god, men kanskje aller mest fordi Høgre i Oslo og nasjonalt har brukt alle sjansar til å fortelje om det. Få veit at skulen i Sogn og Fjordane er like god eller endå betre. Elevane i Sogn og Fjordane får dei beste standpunkt- og eksamenskarakterane i landet. På kommunebarometret for 2014 forsøker ein å måle kvalitet ved skulen på langt breiare vis ved òg å sjå på trivsel og fråfall. Her kjem Bærum best ut, Førde er nr. 2 – to kommunar som statsråden kjenner godt. Seks av dei ti øvste på lista er frå Sogn og Fjordane. Oslo og Akershus og Sogn og Fjordane konkurrerer om å ha dei beste resultatane i skulen, men det viktige er: Det som har størst innverknad på elevresultat, er foreldra si utdanning. Der ligg Oslo og Akershus ganske langt over landsgjennomsnittet. Sogn og Fjordane ligg langt under landsgjennomsnittet, men har likevel resultat på nivå med dei nemnde fylka.

Det finst inga enkel forklaring. Ei stor gruppe forskarar har lenge arbeidd med det, og faktorar som foreldreoppfølging, lærarrolla, tett samarbeid med høgskulen og ein kultur for at skulen er viktig, vert trekte fram.

Den enkelte forklaring er heller ikkje det sentrale her, men at mange av forklaringane er knytte til trekk ved korleis fylket er, verdiane der og korleis ein jobbar der. Det same kan vi sjå på andre felt.

Når levealderen er høg og folkehelsa god, heng det saman med livsstilen der basert på kultur og tradisjon. Når kriminaliteten per innbyggjar er låg, heng det saman med at kriminaliteten er lågare, systematisk sett, i spreiddbygde enn i tettbygde område.

I den offentlege samtalen kan vi av og til høyre om dei gode resultatane i Sogn og Fjordane. Men eg meiner òg at eg opplever i debatten ei manglande verdsetjing av suksessen frå myndigheiter og andre – ei manglande tru på at det i Sogn og Fjordane er verdiar, institusjonar og hardt arbeid som kan forklare suksessen. Ofte vert det grunngeve med, av og til i spøk, at det berre er slik. Det er noko eige – at suksessen kjem trass i hardt arbeid og mot alle odds. Kanskje derfor framstår også forslaga om strukturendringar som er oppe til debatt no, så lite logiske og utan verdsetjing av det Sogn og Fjordane oppnår.

I Sogn og Fjordane er det eit særleg vellukka samarbeid mellom skule og høgskule, seier forskarar. Så lat oss leggje høgskulen under andre høgskular, andre stader. Lite logisk.

I Sogn og Fjordane er kriminaliteten låg. Så lat oss leggje politidistriktet under Hordaland, som vel ikkje har vist seg som det fremste føregangsdistriktet i den seinare tida. Lite logisk.

Sogn og Fjordane fylke er van med å vere under press i diskusjonar om struktur på tenester og administrasjon. Men dei har fått ei heilt anna retning og tempo under den

nye regjeringa. Ho har sett i verk eit rekkje små og store prosessar for å skape såkalla robuste einingar. Ofte betyr det færre einingar, og i mange tilfelle ligg det forslag på bordet som inneber at administrasjon og tenester skal flyttast ut av Sogn og Fjordane, at det skal slåast saman med andre fylke og at arbeidsplassar forsvinn frå fylket.

Kanskje pregar tidlegare nemnde haldningar i regjeringa også at ho trur suksessen kjem mot alle odds. Og dersom andre fekk styre meir og det vart større einingar, ville Sogn og Fjordane få ut sitt verkelege potensial. Eg meiner det er sterke argument for at det er motsett. Eg meiner at det er Sogn og Fjordanes kvalitetar og verdiar og arbeid som har gjort ein del av suksessen på mange felt.

Lat meg ta særleg tre punkt.

Punkt 1: Sogn og Fjordane illustrerer at små einingar og spreidd busetnad kan fungere godt, og at det gjev nokre fordelar. Det er òg nokre utfordringar knytte til det, men ikkje berre det. Både smått og stort har sine fordelar, og begge delar krev at det vert utnytta for at det skal verte suksess.

Punkt 2: Sterkt samhald og samarbeid kan ofte spele ei rolle. At ein har kultur for det og institusjonar som driv med det, kjem ikkje av seg sjølv. Det må utviklast, og det har fylket klart.

Punkt 3: Sogn og Fjordane har ein sterk vilje til å styre si eiga utvikling, og ei sterk kjensle av å vere eit fylke og ha eit fellesskap som mange andre ikkje har. Ikkje så rart sidan dei òg har godt dokumenterte resultat for at det verkar. Dermed vert motstanden mot mange av grepa sterkare.

For meg verkar det som om regjeringa ikkje forstår Sogn og Fjordane, og heller ikkje verdset det fylket oppnår. I staden for å tenkje slik at ein skal vidareutvikle suksessen, ja, kanskje til og med aktivt spreie ein del av ideane til andre fylke, slik det er stor interesse for, gjer ein det motsette, ein tek ein modell for endring og forsøker å få han til å passe over heile landet.

Eg synest det er eit paradoks at nettopp Høgre skal stå bak at kommunar og velferdstenester over heile landet må utviklast i same retning med like og større einingar. Kanskje ein betongsosialist på 1950-talet kunne tenkt slik, men Høgre – det er i alle fall langt frå retorikk til praksis. Eg meiner det er sterke argument for at vi skal tenkje annleis i ulike delar av landet, og late det lokale handlingsrommet vere sterkt.

Så vil eg vektleggje at dette ikkje er eit innlegg om at alt bør vere som før. Endring er nødvendig i alle delar av samfunnet, i alle område i Noreg. Det gjeld Sogn og Fjordane, som det gjeld alle andre fylke. Men eg meiner det ikkje er dokumentert at mange av dei prosessane og forslaga som no ligg på bordet og vert diskuterte, vil gje betre tenester. Det kan vere rett for mange kommunar å slå seg saman, men det kan òg vere rett med mange små kommunar i delar av landet. Det kan vere rett med færre politidistrikter, men det seier seg ikkje sjølv at ingen distrikt skal vere ein del mindre enn dei andre i fylket, fordi dei er forskjellige. Det kan vere rett med færre og sterkare høgskular, men det betyr ikkje at det er rett alle plassar i landet.

Det er ikkje omsynet til sysselsetjinga i eit fylke som

kan styre lokalisering og utvikling av tenester anten det gjeld helse, politi eller utdanning. Det må styrast av kvalitet. Men summen av kva slags konsekvensar det får, må likevel på bordet i desse prosessane. Summen av det som no kan skje i Sogn og Fjordane i åra framover, vil verte færre kompetansearbeidsplassar om ein ikkje endrar kursen.

Og kompetansearbeidsplassar er spesielt viktige i eit fylke der utdanningsnivået, som tidlegare nemnt, er lågare enn mange andre plassar, og der det er nøkkelen til å skape vekst. Det er nødvendig for å halde på fleire unge og for å vidareutvikle samfunna. Dessverre er det slik at éin tapt kompetansearbeidsplass har ein tendens til å verte til to, fordi det er familiar som skal ha jobbar – mange av dei med to personar som har høgare utdanning. Og det er vanskelegare for bedrifter og det private å rekruttere folk med høgare utdanning om det ikkje òg er offentlege arbeidsplassar, der det er rom for mange med høgare utdanning.

Eg ser fram til å høyre regjeringas svar på denne utfordringa her, og eg ser ikkje minst fram til den vidare debatten.

Statsråd Jan Tore Sanner [14:21:36]: La meg takke for interpellasjonen og for muligheten til å ta et blikk på regionalpolitikken – og spesielt på Sogn og Fjordane. Jeg kjenner fylket godt, som også interpellanten understreket, og jeg mener at det er all mulig grunn til å dele solskinnshistorier fra Sogn og Fjordane.

Jeg vil starte med å trekke frem Sogndal som et eksempel på en kommune som tiltrekker seg ung, kompetent og innovativ arbeidskraft – unge mennesker som etablerer seg i Sogndal fordi de finner gode fagmiljøer og unike muligheter for friluftsliv. Innovative bedrifter og gründere bygger kompetansemiljøer som de bruker i rekrutteringen, sammen med det unike Sogndal kan tilby av opplevelser, livsstil og natur. Dette tror jeg er en god måte for mellomstore tettsteder å konkurrere med byer om kompetanse og innovative bedrifter, nettopp ved å fremheve hva som gjør dem ulike og unike, og Sogndal med Fosshaugane Campus er et eksempel på at det fungerer.

Det er bred enighet om at Norge står overfor en nødvendig omstilling for å kunne trygge jobber og sikre velferden. En god distriktpolitikk er en del av svaret. Noen av de viktigste ressursene vi har, ligger nettopp i distriktene og er godt fordelt i vårt langstrakte land. Da må vi føre en politikk som skaper sterke regioner – også i Sogn og Fjordane.

Det viktigste for å sikre vekstkraftige regioner er et næringsliv som er i stand til å ta vare på og skape attraktive og lønnsomme arbeidsplasser. Det viktigste vi kan gjøre for å sikre vekst og verdiskaping i hele landet, er å skape gode vilkår for næringslivet, gi muligheter til å skape verdier og arbeidsplasser av naturressurser, øke investeringsviljen og innovasjonstakten. Vi satser mer på det som skaper vekst og utvikling. Derfor har vi valgt å vri noe av de distriktpolitiske tilskuddene over til investeringer i fylkesveier og annen infrastruktur, samtidig som vi spisser distriktpolitiske virkemidler og retter dem mer mot næringsliv og nyskaping,

Norge er et mangfoldig land, og det er fra naturens side få rette streker på norgeskartet. Både vei, bane og ferge er en viktig del av en god distriktspolitik. Veier knytter landet tettere sammen og gjør veien kortere fra arbeidsplass og bedrift til kunder og markeder. God samferdsel gjør at flere kan bo og arbeide i distriktene.

Bevilgningene til fylkesveier er i vår regjeringsperiode foreslått økt med 1,2 mrd. kr. Nå foreslår vi en ny ordning for fergeavløsning for fylkesveier, som innebærer at fergepenger kan investeres i broer og tunneler. Vårt forslag er godt mottatt i Sogn og Fjordane. I revidert nasjonalbudsjett foreslår også regjeringen 20 mill. kr i oppstartsbevilgning for å utbedre og rassikre E39 mellom Bjørset og Skei.

Vi vil bedre rammebetingelsene for dem som vil etablere nye bedrifter, og ruste Norge for fremtiden gjennom å heve kvaliteten på kunnskap og ved å satse på mer forskning og innovasjon. Sterke næringsmiljøer trenger kompetansemiljøer. Derfor foreslår regjeringen en satsing på subsea-utdanningen i Florø i revidert nasjonalbudsjett.

Over tid vil gode faglige og produktive miljøer være det beste virkemidlet for å sikre sysselsettingen, uansett hvor man bor i landet. Sogn og Fjordane har et dynamisk og variert næringsliv og mange andre sterke kvaliteter som representanten Solhjell omtaler i sin interpellasjon.

Den differensierte arbeidsgiveravgiften er et annet kraftig distrikts- og regionalpolitisk virkemiddel, som utgjør 14 mrd. kr. Næringslivet i Sogn og Fjordane nyter godt av lavere arbeidsgiveravgift.

De utfordringer som fylket står overfor, må først og fremst løses av aktører i fylket. Regjeringens ansvar er å bidra med gode rammebetingelser og muligheter for utvikling. Vi må føre en politikk som gjør at Sogn og Fjordane får utnyttet sin styrke og benyttet sitt potensial – og det gjør vi. La meg ta et eksempel: Verden etterspør mineraler, og mineralene finnes i våre fjell, bl.a. i Sogn og Fjordane.

Regjeringen har sagt ja til Engebøprosjektet. Dette prosjektet vil skape 300 langsiktige arbeidsplasser i Sunnfjordregionen og en årlig verdiskaping på 500 mill. kr. Vi har brukt tid på den beslutningen. Mange har ventet lenge, men vi ville være sikre på at vi kunne si ja til både nye arbeidsplasser og en god løsning for miljø og sjømattrygghet. Det fikk vi til. Vi har stilt de strengeste utslippskravene noensinne. Derfor kunne vi si ja, og med den beslutningen åpner vi for et nytt norsk industrieventyr nettopp i Sogn og Fjordane.

Representanten Solhjell tar opp spørsmålet om fylkenes inntektssystem og konsekvensene for Sogn og Fjordane. Endringene Stortinget nå har vedtatt, burde ikke overraske noen. Inntektssystemet har vært mer eller mindre uforandret siden midten av 1990-tallet. Samfunnet har endret seg mye siden den gang. Den forrige regjeringen varslet endringer flere ganger, men klarte aldri å konkludere.

Etter oppdateringen av inntektssystemet vil Sogn og Fjordane fremdeles ha et inntektsnivå som er betydelig over landsgjennomsnittet. I budsjettet for 2015 er landsgjennomsnittet for fylkenes frie inntekter per innbygger om lag 12 000 kr. For Sogn og Fjordane er anslaget om lag 20 000 kr. Selv om fylket også har høyere utgifter,

er dette et betydelig høyere nivå, og det er det høyeste i landet.

Regjeringen har satt i gang en rekke reformer på ulike områder for å sikre innbyggerne bedre tjenester der de bor, nå og i fremtiden. Felles for reformene er at de ikke skyldes regjeringens ønske om å forandre Norge, men at Norge er forandret. Å tviholde på strukturer fra 1950-, 60- og 70-tallet er ikke svaret på de utfordringene vi står overfor i tiårene som kommer. Å si nei til utvikling kan fort bli et ja til økt sentralisering.

Kommunereformen er et godt eksempel på en reform som gir kommunene mulighet til å skape sterkere fagmiljøer og dermed enda mer attraktive kommuner for innbyggere og nytt næringsliv. Målet med reformen er god tjenesteproduksjon og trygge lokalsamfunn i tråd med dagens behov. Når grenser for politidistrikter og plassering av politi- og lensmannskontorer endres, gir ikke det færre politimenn og -kvinner som resultat. Det viktigste med politireformen er å sikre flere politibetjenter der folk lever og bor.

Skattedirektoratet og Fiskeridirektoratet har begge kommet med anbefalinger som berører regionale strukturer og plassering av arbeidsoppgaver. Vi har nå avklart at Fiskeridirektoratets regionkontor fortsatt skal være i Måløy.

Ved regjeringens forslag om overføring av skatteopprekverfunksjonen til Skatteetaten er det lagt opp til at oppgaver overføres til kontoret i Eid, i tillegg til kontorene i Leikanger og Førde. I kampen mot svart arbeid og økonomisk kriminalitet blir det sårbart når kommuner har enkeltstillinger til denne oppgaven. Men selv om skatteopprekverfunksjonen gjøres statlig, og kompetansemiljøene samles, beholdes kompetansen i Sogn og Fjordane – nettopp ved å bygge sterkere miljøer i Eid, Leikanger og Førde. I en endring der Finansdepartementet har ambisjoner om å spare over 400 årsverk, er nettopp de sterke fagmiljøene i Sogn og Fjordane prioritert. Fylket beholder totalt sett alle dagens 35 årsverk til skatteopprekving.

Statsforvaltningen har varierte typer virksomheter i Sogn og Fjordane, som Lotteri- og stiftelsestilsynet i Førde, Difi i Leikanger, Distriktsenteret i Sogndal, Skatteopplysningen i Leikanger og Fiskeridirektoratet i Måløy. Dette er eksempler på at det er politisk vilje til å styrke utviklingen i Sogn og Fjordane med kompetansearbeidsplasser.

I tillegg til å sikre tjenester til befolkning og næringsliv er mange av de statlige arbeidsplassene svært viktige kompetansearbeidsplasser i lokale og regionale arbeidsmarkeder. Regjeringen endret «Retningslinjer for lokalisering av statlege arbeidsplassar og statleg tenesteproduksjon» høsten 2014. Nå er det satt tydeligere krav til hvordan prosessene rundt lokaliseringsspørsmålene skal gjennomføres. Det er bl.a. stilt krav til at fagdepartementene alltid skal ta de avgjørende beslutningene om lokalisering.

Regjeringen har allerede tatt initiativ til å flytte statlige arbeidsplasser ut av Oslo og etablere statlige virksomheter andre steder i landet. Pasientskadenemnda skal ut av Oslo. Bergen får nytt klageorgan for helsetjenester med

100 nye arbeidsplasser. Vi skal etablere et valgdirektorat i Tønsberg, og helseministeren har varslet at det nasjonale IKT-senteret for norske sykehus plasseres i Bergen, mens senteret for sykehusbygg legges til Trondheim, og en ny avdeling i Forbrukerrådet legges til Tromsø.

Dagens og morgendagens utfordringer og muligheter krever at vi fornyer statlige etater og tjenester. Målet er at innbyggere og næringsliv skal få bedre hjelp.

Det er en styrke og en kvalitet ved Norge at folk bor og trives i alle deler av landet. Slik ønsker vi at det fortsatt skal være. Regjeringen vil ha sterke distrikter med attraktive lokalsamfunn og næringsmiljøer.

Ingerd Schou hadde her overtatt presidentplassen

Bård Vegar Solhjell (SV) [14:32:01]: Eg vil takke statsråden for svaret, som eg synest det var mykje godt i. Det var eit ryddig svar, men samtidig eit svar som i liten grad peika på ein gjennomgåande strategi for Sogn og Fjordane, og som eg synest i liten grad svara på mange av dei problemstillingane eg tok opp. Ein god del av dei generelle verkemidla som vart tekne opp her, frå den differensierte arbeidsgjevaravgifta via samferdslesatsinga, er det brei einigheit om. Dei verkar og er viktige for heile landet, og vi kan diskutere i detalj kven som har vore best i ulike periodar på dei ulike tinga.

Men dei spesifikke verkemidla som er oppe til debatt her, har i det siste vist seg i stor grad å gå i gal retning for Sogn og Fjordane. Det var litt overraskande for meg at statsråden valde å trekkje fram regionalpolitikken, som jo ikkje akkurat har vorte styrkt under den nye regjeringa. Og det er heilt riktig at eg kjenner godt til forslaga om endringar i finansieringa av fylkeskommunen, og grunnen til at eg kjenner godt til det, er at det ikkje vart gjennomført av den regjeringa eg sjølv var medlem av. Det var altså ikkje tilfeldig, det var bevisst. Og den nye regjeringa har valt like bevisst å gjennomføre det med dei konsekvensane det òg har fått for Sogn og Fjordane.

Så inviterer statsråden til ein mineraldebatt her. Eg tek gjerne imot den invitasjonen – det var like bevisst at eg ikkje tok det opp i mitt innlegg no. Det er heilt riktig at regjeringa har sagt ja til reguleringsplanen for Engebøprosjektet, og det er òg riktig at han vil gje ein del midlertidige arbeidsplassar og ein del varige arbeidsplassar.

Men det som ein tydeleg kan sjå med denne no, er to ting: Det er for det første at det er ein sterk lokal motstand mot det i den regionen som har fått det. Ifølgje meiningsmålingane er det eit ganske klart fleirtal i Sunnfjord som går imot det, og det er ein sterk politisk motstand mot det frå dei største kommunane. Så er det òg ein sterk skepsis frå dei andre etablerte delane av næringslivet i den same regionen, og det er fordi vi snakkar om kva som er sjømatnæring i same fjorden som omsette for borti 300 mill. kr siste år, og fordi reiseliv og turisme er ei stor næring, og dette er eit prosjekt som kan utgjere ei utfordring for begge to.

Men kanskje viktigast: Dette er trass i alt ei næring som i avgrensa grad vil gje kompetansearbeidsplassar, så det er

eit veldig dårleg bytte for Sogn og Fjordane viss dei får arbeidsplassar som ikkje i særleg krev høgare kompetanse, medan dei systematisk vert tappa for det.

Så eg håper det kan verte ei god debatt, og at vi i større grad kan adressere kvifor vi ikkje, når vi skal gjere nødvendige omstillingar, kan styrkje og utvikle ein modell – fylke og verdier – som har vist seg å vere ein suksess, i staden for å omstille med den same modellen i Sogn og Fjordane som skal brukast i heilt andre fylke i Noreg.

Statsråd Jan Tore Sanner [14:35:22]: La meg først si at jeg besvarte interpellasjonen, men interpellasjonen er på mange punkt utdatert. Vi har avklart at Fiskeridirektoratet skal være i Måløy. Det er slått fast når det gjelder jordskifteretten, at det ikke skal bli noen endringer på det punktet. Det er avklart at 35 kompetansearbeidsplasser innenfor skatt skal forbli i Sogn og Fjordane, men i sterkere miljøer som vi også mener kan gi gode ringvirkninger. Høgskolen i Sogn og Fjordane kommer fortsatt til å bli i Sogndal, og jeg trakk nettopp frem det sterke miljøet man har i Sogndal, hvor man ser hvordan privat næringsliv, gründere, unge mennesker, kompetanse ved høyskolen spiller godt sammen, og hvor man får til en fantastisk utvikling.

La meg også si at jeg er litt overrasket over hvordan – det burde jeg kanskje ikke være, men la meg likevel konstatere – representanten Solhjell konsekvent snakker ned privat verdiskaping. Private arbeidsplasser og private bedrifter snakker representanten Solhjell ned. Det skal man kanskje ikke overraskes over, fordi her er det forskjellige innfallsvinkler mellom venstresiden og sentrum-høyre. Vår oppfatning er at den beste distriktspolitikken er investeringer i infrastruktur, i samferdsel. Og er det ett krav jeg får når jeg kommer til Sogn og Fjordane, er det jo nettopp: Invester i samferdsel! Og det gjør vi. Vi har nå også fått på plass en ordning med fergeavløsning, som skapte jubel i Sogn og Fjordane.

Så er det selvsagt viktig at vi har kompetansearbeidsplasser, statlige kompetansearbeidsplasser, og ja, det sikrer vi i Sogn og Fjordane. Og Sogn og Fjordane er et fylke som har kommet godt ut nettopp gjennom det.

Tilbake til fylkenes inntektssystem: Det er viktig at vi har et rettferdig inntektssystem for fylkeskommunene. Når inntektssystemet bygger på kostnadsnøkler som er 15–20 år gamle, er det åpenbart at det er utdatert. Men den forrige regjeringen klarte ikke å konkludere, selv om man satt med regjeringsmakten i åtte år. Vi har konkludert, og det betyr at Sogn og Fjordane fortsatt vil ha om lag 20 000 kr per innbygger i frie inntekter, mens gjennomsnittet ligger på 12 000–15 000 kr. Det betyr at Sogn og Fjordane fortsatt ligger høyest, og det betyr at vi også gir gode rammebetingelser for den politikken som skal føres i Sogn og Fjordane.

La meg helt avslutningsvis si at jeg også er litt overrasket over at representanten Solhjell etterlyser en strategi fra regjeringen for Sogn og Fjordane. En slik strategi har Sogn og Fjordane allerede utviklet – fylkeskommunen jobber bra med det. Det er viktig at samfunnet vårt utvikles og skapes nedenfra, og da må vi satse

på de sterke kreftene som er i fylket, som er i regionen.

Ingrid Heggø (A) [14:38:39]: Aller først vil eg gje ros til interpellanten som reiser denne debatten. Han handlar jo egentleg ikkje berre om Sogn og Fjordane; han handlar om korleis ein ser på heile distriktspolitikken. Så det ligg i det heile ikkje i ministeren sitt bilete at regjeringa legg til rette for vekst i mitt heimfylke. Eg deler vel meir det biletet som folk flest i Sogn og Fjordane har om at så ikkje er tilfellet.

Problemstillinga frå interpellanten synest eg framleis ikkje er svara på, etter at eg har høyrte to innlegg frå ministeren, for faktum er at den blå brisen som fór over fylket med lovnad om nye idear og betre løysingar, viste seg å innehalde ganske mange mørke skyer som vart til ein orkan som demonterer fylket vårt bit for bit.

Politireforma er nemnd her – vi skal jo vente og sjå korleis det blir, men at det vert ein auke i nærpolitiet, har eg ikkje tru på. Alarmsentralen – vert han eller vert han ikkje verande? Brannvesenet – kva kjem til å skje der? Høgskulen – vert det ei styrking frå regjeringa si side på Høgskulen? Skatteinnkrevjinga er nemnd her – no skal det vera på tre plassar. Det er ikkje akkurat ei styrking, men dei har putta det på tre plassar. Domstolane, Bioforsk i Fjaler, f.eks. – kor skal ein forske på jordsmonnet dersom det ikkje er på Vestlandet, der jorda ligg? Alt dette og meir til vert sett i spel, og sjølv om ministeren hevdar det motsette, at her er det vekst og fryd, rykkjer ein faktisk opp med rota den eine kompetansesarbeidsplassen etter den andre – og det under denne forenklingfana, sentraliseringsfana gjerne, og at ein skal ha robuste nok miljø.

Det er riktig at fylkeskommunen har fått ein ny inntektsmodell som medfører alvorlege innstrammingar i mitt fylke, og kor rettferdig den modellen er, ja, det kan vi ha ein eigen interpellasjonsdebatt om. Det følest ikkje særleg rettferdig at innbyggjarane i mitt fylke skal ha dårlegare tilbod enn innbyggjarane i andre fylke på grunn av ei omlegging av ein modell som gjer at vi må stramma alvorleg inn. Og når ein ser på kommunane og inntektene dei har fått, ser eg ikkje heller at skattesvikten er kompensert frå regjeringa si side. Då er det ikkje så rart at vi spør kva regjeringa vil med fylket mitt, og kva regjeringa vil med Distrikts-Noreg. Vi andre ønskjer jo vekst og utvikling. Er det det ein ønskjer, må vi jo få att verkemidla, vi må få igjen verktøyet til at vi kan ha vekst og utvikling. Dei mange omorganiseringane og reformene som er sette i gang, forsterkar sentraliseringa av statstenestene og fører til endå større press på byane. Kvar for seg kan det synast naturleg og rett å gjennomføra omstilling i fleire av sektorane, men når desse endringane vert pressa fram i eit høgt tempo og heilt utan samordning, ber det faktisk galt av stad.

Det har vore stor verdiskaping i Distrikts-Noreg. Eg kan nemna energiproduksjon, fiskeri, landbruk, metallproduksjon, oljerelaterte næringar, reiseliv og skipsverft – det er mange gode døme på det. Men flytting av statlege verksemder ut av distrikta fører til færre kompetansesarbeidsplassar og vil gjera mange fylke og kommunar mindre attraktive og konkurransedyktige. Det må faktisk ein viss

storleik til for å tiltrekka seg eit breitt spekter av kompetansesarbeidsplassar, som igjen gjev grobott for nye verksemder og ny aktivitet for vekst.

Nærleik til utdanningsinstitusjonane og god infrastruktur er òg veldig viktig, og gode døme går det fint an å finna – som ministeren sjølv trekte fram her – f.eks. Difi på Leikanger, Fiskeridirektoratet i Måløy og Lotteri- og stiftelsestilsynet i Førde.

Så er det òg mange private bedrifter på noregstoppen som kjem frå fylket mitt. Eg kan nemna Hydros teknologisenter i Årdal, som utviklar verdast reinaste aluminium med minst mogeleg karbonavtrykk, Brødrene Aa i Hyen, verdsleiarande. Vi har mange, men vi må ha verkemidla tilbake, så vi kan få meir vekst og utvikling.

Bjørn Lødemel (H) [14:43:55]: Eg vil også takke interpellanten for å reise ein debatt i Stortinget om mitt heimfylke, Sogn og Fjordane, og eg er samd med interpellanten i dei positive og gode sidene ved Sogn og Fjordane, som t.d. gode skuleresultat, flott natur og god folkehelse.

Interpellanten viser til at strukturendringar som regjeringa har lansert, vil føre til ei omfattande sentralisering bort frå fylket, og han viser til politi, høgskule, skattekontor, jordskifterett, fiskeridirektorat og alarmsentralar. Det er med stor glede eg kan tilbakevise dei fleste av desse påstandane. I dag fekk vi nyheita om at regionkontoret for Fiskeridirektoratet blir i Måløy, frå før veit vi at høgskulen skal halde fram som sjølvstendig eining, og når det gjeld politireforma, blei det i Politianalysen som den raud-grøne regjeringa fekk utarbeidd, føreslege å redusere talet på politidistrikt frå 27 til 6 – berre for å nemne tre av reformene i rekkja til interpellanten.

Interpellanten viser også til at fylket blir råka av endringar i den fylkeskommunale økonomien. Dette kan umogleg kome overraskande på interpellanten. Det var varsla endringar i inntektssystemet for fylkeskommunane i statsbudsjettet kvart einaste år dei siste åra av den raud-grøne regjeringa, utan at dei våga å gjere noko med det.

Då Høgre-Framstegsparti-regjeringa la fram det nye inntektssystemet i kommuneproposisjonen 2014, kom det sterk kritikk frå raud-grøne politikarar både sentralt og lokalt. Det er ikkje tvil om at desse politikarane ønskte å svartmåle situasjonen så mykje som råd, for å ha ei god valkampsak i den lokale valkampen i 2015.

I dag ser vi at mykje av denne kritikken har stilna. Fylkespolitikarane har vore gjennom krevjande kuttrundar der det meste har blitt vurdert, og dei har klart å skjerme dei viktigaste fylkeskommunale oppgåvene. Det er lenge til 2019, når det nye inntektssystemet vil vere fullt ut gjennomført. Det skal leggjast fram statsbudsjett både i 2015, 2016, 2017 og 2018 før dei endelege tala er klare, så det er mykje som vil endre seg fram til det.

Interpellanten er kritisk til det som regjeringa gjer for Sogn og Fjordane, men han tek ikkje nokon sjølvkritikk på det han sjølv var med på, som statsråd i ei raud-grøn fleirtalsregjering. Eg har allereie nemnt at den raud-grøne regjeringa ikkje våga å få på plass nytt inntektssystem for fylkeskommunane i mange år. Dei var også feige når det gjaldt å ta avgjerd i tre viktige traséval for E39 på Vestlan-

det. Det same gjaldt mineralutvinning i Engebø, ei sak som låg på interpellanten sitt bord i lang tid. I tillegg til desse sakene hugsar alle rotet med den nye 420 kW-linja gjennom fylket, der senterpartistatsråden køyrde slalåm gjennom heile fylket og interpellanten som miljøstatsråd godkjende traseen gjennom eit naturreservat. Denne saka ligg no i Høgsterett.

Eg vil påstå at den raud-grøne regjeringa svikta Sogn og Fjordane på mange område. Vår regjering gjer det stikk motsette. Eg skal nemne tre konkrete saker som har svært stor betyding for vårt fylke, som Høgre–Framstegsparti-regjeringa har fått på plass den siste tida.

Ferjeavløysingsordninga for fylkesvegane betyr at tre–fire fylkesferjesamband kan avløysast av bruer og/eller tunnelar, med ein samla prislapp på fleire milliardar kroner. Dette klarte ikkje den raud-grøne regjeringa å få til på åtte år. Vi leverte på eitt år.

Regjeringa tok ei modig og klok avgjerd om å godkjenne reguleringsplanen for gruvedrift i Engebøfjellet og har med dette lagt til rette for eit industrieventyr i Sunnfjord og Sogn og Fjordane som vil gje 300 arbeidsplassar og ei verdiskaping på 500 mill. kr kvart år dei komande 50 åra. Den raud-grøne regjeringa klarte ikkje eingong å ta ei avgjerd.

Etter vel eitt år med Høgre–Framstegsparti-regjering ligg det no ei sak i Stortinget som sikrar 170–200 småkraftverk grøne sertifikat. Totalt betyr dette inntekter for desse småkraftverka på mellom 1,5 og 2 mrd. kr i sertifikatperioden. Av desse 170 småkraftverka er meir enn 30 frå vårt fylke. Også her ryddar Høgre–Framstegsparti-regjeringa opp i raud-grønt rot.

I tillegg til dette har Høgre–Framstegsparti-regjeringa lagt til rette for ei kraftig satsing på vegbygging. Det gjeld både auka investeringar og vegvedlikehald. Gode døme på vegbygging i blå-blått tempo er framskunding av E39 Bjørset–Skei og auka løyvingar til Loftesnesbrua i Sogndal for å sikre ei rask utbetring. Regjeringa har også lagt til rette for ei kraftig satsing på fylkesvegane.

Det har heilt sidan regjeringsskiftet vore ropt ulv, ulv frå raud-grøne politikarar, både sentralt og lokalt, og frå ein del andre i det politiske miljøet.

Eg har i dette innlegget vist at regjeringa i aller høgaste grad legg til rette for sterkare vekstkraft, auka verdiskaping og positiv utvikling for næringslivet og innbyggjarane i Sogn og Fjordane.

Helge André Njåstad (FrP) [14:49:08]: Eg vil begynna med å seia at eg merka meg at statsråden fortalte solskinshistorier frå Sogn og Fjordane. Når eg har vore på besøk, åleine eller saman med komiteen, i Sogn og Fjordane, er det det same inntrykket eg har, at det er mange solskinshistorier som blir fortalde, og at det er mange dyktige kommunepolitikarar, fylkespolitikarar og næringslivsrepresentantar som er stolte over fylket sitt, og som fortel kor bra dei har det, og som er med på å skapa eit godt omdøme.

Komiteen landa i Sogndal og fekk det same inntrykket som statsråden hadde, av Sogndal og Campus og det samarbeidet som er der. Me fortsette og enda opp i Stryn, og såg kor innovative og på hogget næringslivet og kommu-

nane er i den delen av fylket. Så me sit igjen med eit godt inntrykk.

Dei einaste som eg føler snakkar eit litt anna språk, er enkelte raud-grøne politikarar, som har ein tendens til å framstilla fylket som noko anna enn det me heldigvis ser av hovudtala og dei me møter, og det inntrykket me har frå fylket.

Denne debatten har vist at mange av dei reformene som interpellanten viste til, har vorte tilbakeviste, og at ein med fakta viser at denne regjeringa ikkje har til hensikt å behandla Sogn og Fjordane på ein sånn måte som ein skaper eit inntrykk av. Mange eksempel er nemnde. Måløy og den avklaringa som kom, er eitt eksempel. Eit anna er forslaget om lokalisering når det gjeld skatteinnkrevjing, som vil sikra like mange arbeidsplassar på dei tre lokalitetane i Sogn og Fjordane, mens resten av landet vil få færre arbeidsplassar. Så her vil Sogn og Fjordane styrkja sin posisjon samanlikna med andre.

Så blir det igjen laga eit nummer av inntektssystemet til fylkeskommunane og Sogn og Fjordane si rolle i forhold til det. Det nye som eg registrerte, var at interpellanten fortalte at den førre regjeringa ikkje hadde til hensikt å føreslå å gjennomføra eit nytt inntektssystem for fylkeskommunane. Det var nytt for meg. Eg, som har lese kommuneproposisjonane, òg i den tida, venta jo på eit forslag. Men no fekk me i dag altså bekrefte at dei ikkje hadde til hensikt å koma med eit forslag, dei berre varsla at dei skulle koma med eit forslag. Denne regjeringa har derimot oppdatert nøklane og gjort eit anslag over kva som er rettferdig, men på grunn av at det tok så lang tid før ein kunne oppdatere nøklane, har ein laga overgangsordningar og trappa dette ned.

Så fortalde statsråden at Sogn og Fjordane framleis får mest i Noreg per innbyggjar, òg meir enn dei tre nordnorske fylka, så det representanten Heggø seier om at ein ikkje stiller midlar til rådvelde for å gi gode tenester, må vera feil. Sogn og Fjordane fylkeskommune vil òg etter at nytt inntektssystem fullt ut er operativt, vera ein av dei fylkeskommunane i Noreg som får aller mest per innbyggjar, nettopp fordi dei har spesielle utfordringar og kostnadsbehov.

Me kunne ha snakka masse om alt det positive som skjer i Sogn og Fjordane. Min partifelle og gruppeleiar i Sogn og Fjordane fylkesting, Frank Willy Djuvik, har i dag oppdatert ein blogg der han presenterer ein graf som viser at Sogn og Fjordane har fått ein positiv sysselsetjingsgrad. Der landsgjennomsnittet har ei utvikling som går i ei litt anna retning, styrkjer Sogn og Fjordane seg. Alt kjem naturleg nok ikkje av regjeringsskiftet, men eg håpar og trur at den positiviteten og ja-haldninga som pregar denne regjeringa, er med og bidreg til den optimismen som òg Sogn og Fjordane opplever.

Djuvik listar i den same bloggen opp ei rekkje av dei tinga som er ganske samanfallande med det representanten Lødemel sa, om positive ting som har skjedd i Sogn og Fjordane etter regjeringsskiftet. Ein har avklart ein del trasear, ein har teke ein del avgjerdar – Engebø osv. – som i sum er med på å skapa eit grunnlag for stor optimisme i Sogn og Fjordane og moglegheit for at ein kan styrkja fyl-

ket. Representanten Lødemel nemnde òg ferjeavløysing, som verkeleg er god distriktspolitikk, og som denne regjeringa har på sin meny, men som den førre ikkje klarte å få på plass på fylkesvegnettet.

I går hadde eg saman med Lødemel og Frank Jenssen møte med ordførarane i Askvoll og Solund, som begge er meir enn klare til å ta i bruk regjeringa sine nye verkemiddel for å satsa på samferdsel og for å skapa optimisme for sine kommunar. Då me trefte dei to ordførarane, opplevde me på ingen måte den litt negative haldninga som andre gjev uttrykk for, me opplevde derimot ei enorm framtids-tru og positivitet i forhold til dei verkemidla som det nye stortingsfleirtalet og den nye regjeringa stiller til rådvelde for Sogn og Fjordane fylkeskommune. Så eg er heilt einig med min partifelle Djuvik som i sin blogg seier at Sogn og Fjordane, i lag med mange andre, er eit vinnarfylke.

Geir S. Toskedal (KrF) [14:54:14]: Norge er i sannhet et spesielt land, både demografisk og geografisk. Vi bor i fjorder og fjellsprekker og har muligheter og utfordringer som er karakteristiske for hvert distrikt av landet. Hvert distrikt krever sitt og gir oss muligheter og utfordringer som vi politisk og ellers må utnytte på best måte. Men vi har én ting felles som folk, og det er at vi ønsker et solidarisk samfunn der det er et likt tjenestetilbud alle steder i hele landet. Derfor har vi en utjevningsspolitikk som Kristelig Folkeparti er stolt av at vi kan være med og bidra til, slik at det er gode tjenestetilbud alle steder. Det skal være utdanning for ungdom, og vi vet at Sogn og Fjordane har egne utfordringer når det gjelder videregående skole, transport, det å bo på hybel osv. Folk har krav på et variert kulturtilbud, og vi må ikke minst av hensyn til næringslivet sørge for at det er god infrastruktur for transport av varer, tjenester og folk. Det betyr at tilrettelegging for næringslivet er veldig viktig, slik at folk kan yte før de nyter.

Så må jeg få lov til å replisere til statsråden at når han nevnte utflytting av statlige arbeidsplasser til Bergen og Trondheim, så oppleves ikke det som distriktspolitikk. Samtidig må jeg få lov til å replisere til noen rød-grønne representanter at de må være varsomme med å snakke ned Sogn og Fjordane og kose seg med misnøyen.

Sogn og Fjordane har en unik posisjon i og med at de representerer en nasjonal kapital. Både naturen og naturressursene er enestående. Når det gjelder folkehelse, bo- og livskvalitet, kan Sogn og Fjordane påviselig stå i en særklasse. De har utviklet en desentralisert bosetting med slitesterke oppvekstmiljø for barn og unge og en sterk fellesskapskultur, og de har lite kriminalitet. Dette er fantastisk. Men det er ikke romantikk, selv om det er en festreise å kjøre i Sogn og Fjordane. Sogningene greier seg nok. De er nøkterne, de har en egen identitet, og de har engasjerte politikere, og det merker vi også i Kristelig Folkeparti. Her er det viktige kvaliteter som må ivaretas og styrkes, og vi må videreutvikle potensialet i Sogn og Fjordane, slik Kristelig Folkeparti ser det.

Vi må styrke arbeidet med å bygge flere veier med gul stripe, og vi må hjelpe til med rassikring. Kristelig Folkeparti vil støtte tiltak mot sentralisering, og vi forutsetter at

realistiske alternativer i kommunene nå blir utredet i forbindelse med kommunereformen. Det må etableres robuste fagmiljøer for innbyggerne, det er det viktigste, og så får kommunegrenser og andre strukturer komme i andre rekke. Det som samfunnet nå står foran, vil innebære endringer, og det er ikke spesielt for Sogn og Fjordane, det gjelder hele landet.

Kristelig Folkeparti kjenner utfordringene med båter og ferjer, og vi er derfor glad for å være med og støtte ferjeavløsningsmidlene som kommer. Vi var også med på, sammen med Venstre, et betydelig bidrag gjennom tapskompensasjonen for å gjøre Sogn og Fjordane i stand til å være en god plass å bo. Kristelig Folkeparti har dermed, sammen med Venstre, utgjort en forskjell, og vi vil fortsatt støtte ordninger og en regionalpolitikk som gjør at det blir godt å bo i Sogn og Fjordane, og at det blir fortsatt vekst.

Liv Signe Navarsete (Sp) [14:58:18]: Det er i utgangspunktet rart at ein må ha ein interpellasjon om framtida til eit fylke i Noreg, om Sogn og Fjordane.

Sogn og Fjordane, som scorer høgast på resultat i skulen, med ein høgskule som rekrutterer studentar frå heile landet, eit fotballag som dei fleste åra etter 1976 har lege i elitedivisjonen, eit næringsliv som gjer at me ligg på topp i landet på verdiskaping per innbyggjar, eit reiseliv som har UNESCO-bevis på toppkvaliteten og ein offentleg sektor som ligg fremst i landet når det gjeld tverrsektorielt samarbeid, f.eks. innanfor beredskap.

Ein slik debatt ville for to år sidan under raud-grønt styre vekt undring, men etter to år med blå-blått styre er eg samd med interpellanten: Me må reise spørsmålet om kva regjeringa vil med Sogn og Fjordane. Eg vil gi ros til Bård Vegar Solhjell for å setje saka på dagsordenen i dag.

I valkampen for to år sidan åttvara eg og Senterpartiet mot den politikken ei høgredominert regjering ville føre, og kva konsekvensar denne politikken ville få for eit distriktfylke som Sogn og Fjordane. Då vart eg skulda for å svartmåle, kome med ugrunna skuldingar mot andre parti osv. Men ikkje eingong eg hadde fantasi til å førestille meg kor effektiv regjeringa ville verte i å fremje forslag som legg ned, sentraliserer funksjonelle organisasjonar og demonterer Sogn og Fjordane som ei lita, men effektiv eining.

Eg nemner i utval:

Politireforma vil svekke beredskapen og det gode tverrsektorielle samarbeidet på beredskap om politidistriktet vert nedlagt og lagt under Bergen. Eg håpar me i dagens debatt kan få vite kva dei ulike partia vil gjere i den saka. Det er merkverdig stille frå alle dei store partia, også Arbeidarpartiet, i denne saka. Politireforma er vorte ei strukturreform, ein hån mot Gjærv-kommisjonen og eit trugsmål mot tryggleiken i Sogn og Fjordane.

Kva vil skje med 110-sentralen i kjølvatnet av endra politistruktur? Brannstudien legg opp til sentralisering av velfungerande brannvesen i kommunane. Korleis hadde det gått i Lærdal om me ikkje hadde hatt det lokale brannvesenet, som reagerte prompte?

Regjeringa driv eit utidig press for å leggje ned Høgskulen i Sogn og Fjordane mot styrets vilje, seinast no med

eit finansieringssystem som leiinga ved skulen er sterkt kritisk til, og som eg håpar ein kan endre i Stortinget i vår for å sikre framtida for ein sjølvstendig høgskule i Sogn og Fjordane, som rekrutterer og leverer fantastiske resultat.

Når det gjeld Innovasjon Noreg, mister Sogn og Fjordane eigarskapen, styringa, midlar og arbeidsplassar. Regjeringa har tydelegvis gløymt at Innovasjon Noreg er eit ektefødd barn av Distriktenes Utbyggingsfond. På ein stor konferanse i år sa leiinga i Melin Medical i Gloppen kommune at dei ikkje ville lukkast om dei var lokalisert i ein by. Kvifor? Jo, fordi det er korte avstandar til dei styrande i Gloppen, og det er kort veg og god dialog med Innovasjon Noreg.

Regjeringa kuttar i breibandsbygging. Søndagsopne butikkar vil gi nedlagde distriktsbutikkar.

Avinor skal kutte 100 mill. kr – 150 mill. kr i det regionale flyplassnettet.

EUs tredje postdirektiv vil gi auka kostnader for næringslivet i Sogn Fjordane.

Nytt vegselskap – ingen prosjekt i Sogn og Fjordane.

Landbrukspolitikken er eit kapittel for seg. Den vil favorisere store bruk, og det får stygge negative konsekvensar for inntekt og utviklingsmoglegheiter til gjennomsnittslandbruket i Sogn og Fjordane.

Ein legg ned Bioforsk på Fureneset – ein viktig forskingsinstitusjon.

Helseministeren varslar endringar i sjukehusstrukturen, og statsråden er sjølv effektiv i nedbygginga med nytt inntektssystem, som gir stor omfordeling i disfavør av distrikt. Den raud-grøne regjeringa våga ikkje å gjere noko med det. Me kunne ikkje leggje fram eit inntektssystem som til dei grader disfavoriserer eit fylke som Sogn og Fjordane, og der ein ikkje har fått på plass samferdslesnøklar som varetek dei utfordringane me har med ferje langs kysten. Det kunne ei raud-grøn regjering aldri gjere. Derfor kom det heller ikkje. Det hadde ikkje kome før me hadde fått på plass ei rettferdig ordning. Det har me ikkje i dag.

Kommunereforma vil, om regjeringa får det som ho vil, gi færre og meir sentraliserte arbeidsplassar.

Midt oppi dette kjem gladmeldinga: Fiskeridirektoratet skal få halde fram i Måløy. Det har me hatt i mange tiår – det er ikkje ny aktivitet eller nye arbeidsplassar. Avinor melde om at me skal få behalde flyplassane, som vi har hatt i mange tiår – det er ikkje noko ny aktivitet, men kutt i løyvingane. Det vert teke imot med flaggheising! Det viser litt om kva forventningar ein har til dagens regjering. Men fører det fylket framover når ambisjonsnivået til regjeringa og til fylkets valde representantar for regjerings- og støtteparti er så lågt?

Sogn og Fjordane har rikeleg med initiativrike folk med framtidstru og arbeidsvilje. Det skjer mykje positivt. Gründarar skaper nye arbeidsplassar, og det er mykje aktivitet som kan utviklast vidare. Folk ber ikkje om meir enn at dei nasjonale styresmaktene skal spele på lag med dei, fremje saker som hjelper dei å byggje vidare, slik den raud-grøne regjeringa gjorde – og ikkje rive ned det som fungerer godt i dag. Er det for mykje å forlange?

Sveinung Rotevatn (V) [15:03:25]: Takk til interpellanten, Bård Vegar Solhjell, som openbert ikkje har gløymt kor han kjem frå, og det er veldig kjekt. Vi treng eit engasjement for Sogn og Fjordane i Stortinget, også utover Sogn og Fjordane-benken.

Dette har vore eit debatt med omtrent like dosar skjønnmåling og svartmåling. Eg skal forsøke å peile meg litt inn på det eg trur er realitetane her.

Eg sit i arbeids- og sosialkomiteen. Sogn og Fjordane er drøymefylket vårt. Det er eit fylke med låg arbeidsløyse, med aukande sysselsetjing, med låg kriminalitet, med få som er uføretrygda – kort sagt: der folk lever gode, trygge liv, skapar verdiar, går på jobb. Når det er sagt, så har Sogn og Fjordane ein del utfordringar. Dei er ikkje særeigne for Sogn og Fjordane, men det er dei same utfordringane som vi ser i ein del område i Noreg som har éin ting til felles, og det er at det er spreiddbygde område. Rundt dei store byane våre har det vore ein solid vekst, dei er på mange måtar økonomiske motorar i sine område. Sogn og Fjordane har litt andre utfordringar, og dei kjem til syne ved ein låg til nesten ikkje-eksisterande vekst i arbeidsplassar – ikkje over dei siste to blå-blå åra, men over veldig mange år – og dessverre ei for låg nyetablering når det kjem til gründerar, bedrifter og verdiskaping.

Dei reformprosessane som skjer i ulike statlege etatar, har skapt ei betydeleg uro i Sogn og Fjordane. Der skal eg gje både interpellanten og andre som har snakka i dag, rett. Det er klart at folk blir nervøse når veldig mange strukturar som folk kjenner som grunnleggjande for tryggleiken i sin kvardag, blir oppfatta som at dei blir sette på spel. Ein skal ikkje vere redd for reformprosessar, men eg trur det er viktig å understreke at det er dei folkevalde, politikanane, som skal ta avgjerdene og sjå interesser opp mot kvarandre, det er ikkje fagetatane aleine. Det har vore Venstre si tilnærming heile vegen, og vi meiner også at mange av dei prosessane som allereie er landa, er landa på ein god måte.

Når det gjeld det som har handla om Høgskulen i Sogn og Fjordane, trur eg for så vidt det har vore ein nyttig debatt for Høgskulen å sjå kritisk på si eiga verksemd: Kor er vi gode, kor kan vi bli betre? Eit område der ein kan bli betre, er eksempelvis forskning. Så har vi valt å seie både frå Venstre si side, og eg oppfatta også frå Stortinget si side, at ein ikkje vil gå inn for nokre tvangsfusjonar. Ein lyttar til det som er styret si tilråding, nemleg at ein ønskjer å vere ein sjølvstendig institusjon.

Når det gjeld politireforma, er jo ikkje siste ordet sagt endå. Ho er sendt til Stortinget. Bakteppet her er jo ein svært alvorleg situasjon i norsk politi, i norsk beredskap, som er grundig dokumentert, og som må få eit svar. Då er eg glad for at, så vidt eg oppfatta iallfall, alle parti, så nær som Senterpartiet, framleis er i diskusjonar om å få til ei god løysing for heile landet, også for Sogn og Fjordane.

Prosessene rundt Fiskeridirektoratet vart landa i dag. Det å få færre regionar kan det vere gode grunnar til, men det å bryte opp gode, trygge kompetansmiljø nær fisken, nær næringa i Måløy, i Ålesund er ein dårleg idé. Der har vi sikra, og det har vore viktig for Venstre å sikre, at ein framleis skal ha eit kompetansmiljø.

Det som er ei stor utfordring – det er det ingen tvil

om – er fylkesøkonomien. At det skulle kome ei justering i inntektssystemet, det var venta, det var nødvendig, men etter Venstres syn gjekk det for hardt ut over nokre fylke. Sogn og Fjordane var det fylket det gjekk hardest ut over. Det at ein fekk på plass først ein tapskompensasjon, og så ein styrkt tapskompensasjon i fjor, var heilt nødvendig. Etter mitt syn er det også noko ein bør fortsetje med i åra framover.

Elles har det vore mange gode nyheiter i dei budsjettforlika ein har fått i Stortinget mellom Venstre, Kristeleg Folkeparti, Høgre og Framstegspartiet for Sogn og Fjordane, av stor og mindre stor art. Det handlar om å få på plass hyppigare avgangar på ferjesambandet Lote–Anda. Det handlar om fritak for elavgift for datalagringssenter, det handlar om løyvingar til Sogn Jord- og Hagebruksskule og til Nynorsk Avissenter. Det handlar om Bjørset–Skei. Kort sagt: Mykje av det som har vore viktige politiske krav frå fylket, blir innfridd, om ikkje i budsjetta, så iallfall i budsjettforlika. Det er viktig.

Så skal det seiast at Stortinget kan nok ikkje løyse alle utfordringane for Sogn og Fjordane, ein del må ein også løyse sjølv. Då skal det seiast at det er ikkje berre det politiske fleirtalet her som betyr noko, det gjer også det politiske fleirtalet på Sogn og Fjordane fylkesting. Det har vore det same i veldig mange år, og etter mitt syn bør det forandre seg til hausten, men den debatten får vi ta då.

Karin Andersen (SV) [15:08:31]: Sogn og Fjordane er robust. Det viser jo alle tall som kommer derfra. Det er et fylke som står godt i veldig mange sammenhenger, og som er et eksempel til etterfølgelse for mange andre. Grunnen til at denne interpellasjonen er så viktig, er at det virker som om regjeringen har den motsatte innfallsvinkelen, nemlig at man skal kopiere noe som handler om sentralisering, som handler om privatisering, og som handler om å styrke det som er litt det motsatte av det Sogn og Fjordane er. Det savner jeg at statsråden sier litt mer om. Det er mye i Distrikts-Norge som går bra, men Sogn og Fjordane går spesielt bra på veldig mange områder, så hvorfor da ikke styrke det mer, istedenfor både å skape usikkerhet om arbeidsplasser og også gå løs på ordninger som har gjort at Sogn og Fjordane fungerer bra?

Noe av det som jeg tror fungerer veldig bra i Sogn og Fjordane, er den identiteten som er skapt rundt nettopp det at man får det til, og den identiteten ønsker jeg og SV at vi skal bygge opp både i Sogn og Fjordane og i resten av Distrikts-Norge. Da må vi altså forsterke distriktpolitikken og ikke svekke distriktpolitikken. Det gjelder på mange områder og spesielt gjelder det økonomien i fylkeskommunen. Der er det gjort store endringer. Regjeringen turte ikke å ha den saken ut på høring – de nektet det og tok en beslutning over bordet som ikke bare rammet Sogn og Fjordane, men som rammet store deler av Distrikts-Norge og de fylkene som har mange gode tilbud, store muligheter, men som har liten befolkning og lange avstander, eller masse fjorder og fjell, som man har i Sogn og Fjordane, og som koster mye. Men regjeringen har altså valgt å si at nei, den typen kostnader legger vi mindre vekt på. Vi vil heller betale mer der det er enklere å gjøre ting, der hjula går så

det griner av seg sjøl. Dette har en voldsom sentraliserings-effekt, og vi har ikke sett virkningen av den. Det er helt riktig som representanten fra Venstre sier: Her er det ingen tapskompensasjon. Den ble bedre i Stortinget, og det er SV er veldig glad for – det støttet vi også. Problemet her er at virkningen slår inn om noen år, og da skal vi se hva slags videregående skoletilbud Sogn og Fjordane klarer å gi til sine elever uten å måtte sentralisere, slik at mange flere av dem må bo på hybel. Det må jo være et mål for oss alle at færrest mulig av ungdommene våre trenger å bo på hybel når de skal gå på videregående skole. Når det blir skapt usikkerhet rundt en av de høyskolene vi har i dette landet, som gjør det aller best, tenker man ikke sånn at her er det jammen noe som fungerer veldig bra, som fungerer bra for landet, og som fungerer bra for fylket sitt. Nei, da ser man på det slik: Her er det noe lite som ligger langt borti der, så det tror jeg vi begynner å sette i spill. Forrige gang Høyre var i regjering gjorde de dette med Hedmark, der de foreslo å legge ned den mest internasjonaliserte avdelingen av Høgskolen i Hedmark, nemlig den som ligger på Evenstad. Og ja, det er riktig at den ligger litt avsides, og den er litt liten også, men den er fantastisk vellykket. Og jeg er sjeleglad for det regjeringsskiftet som kom da, og at vi fikk stoppet den nedleggingen.

Skatteinnkreving er noe annet. Den blir nå sentralisert av regjeringen, som sier at Sogn og Fjordane liksom også har vunnet noe fordi man ikke tar noen arbeidsplasser ut av fylket. Nei, man har ikke vunnet noe, man kommer til å tape, og hvis det er slik at regjeringen ser at man trenger noen forsterkede enheter for å bekjempe svart arbeid, spesielt knyttet til utenlandske bedrifter og store entreprenører, får man gjøre det – og ikke fjerne det som faktisk virker, og som gjør at man klarer å løse disse sakene lokalt uten for stort tap.

Når det gjelder Førdefjorden, regner jeg med at interpellanten svarer på det, men jordbruk er viktig. Det man nå gjør innen jordbruk, vil jo ramme viktige deler av sysselsettingen i Sogn og Fjordane. Det vil gjøre at det blir vanskelig å få produsert nok mat av norske ressurser, nettopp fordi de ligger litt spredt og er litt små. Men det er bra. I tillegg til det viser jo regjeringen med all tydelighet, når de fjerner Bioforsk, at det skal ikke forskes på landbruken i Sogn og Fjordane – det er tydeligvis nå ikke noe verdt, så det tar man bort. Hva det betyr for reiselivet, tør ikke jeg tenke på.

André N. Skjelstad (V) [15:13:52]: Det kan da ikke være sånn at situasjonen i Sogn og Fjordane har blitt så problematisk i løpet av et år som interpellanten var inne på. Det kan ikke bare være den nasjonale politikken som har betydning. Ikke minst har også den regionale og lokale politikken stor betydning. Selv om jeg definitivt ikke tror at alle vedtak i den senere tid har vært positive for fylket – å tro at deponering av gruveslam i Førdefjorden vil få så store positive ringvirkninger som enkelte tror, er jeg rimelig sikker på at er å gå i feil retning.

Men så tror jeg at en i større grad må diskutere hva en skal gjøre for å tiltrekke seg ungdom og nyetablerere. En må ha en strategi, ikke bare med å gå mot strømmen

til enhver tid. Jeg tror ikke det vil være bærekraftig. Jeg tror det er viktig framover å ta opp kampen om ungdommen for nettopp å ta opp konkurransen, når fylket leverer noen av de beste resultatene på videregående skole – som det faktisk gjør. Men en kan ikke komme bort fra at det ikke er utfordringer for et distriktsfylke, deriblant Sogn og Fjordane – det er selvfølgelig ikke tilfellet.

For alle distrikter er infrastruktur viktig og ikke minst i de fylkene som har stort behov for ferjer og hurtigbåttilbud. Men det kan heller ikke være sånn at en til enhver tid slår ring rundt det bestående uten å se på mulighetene som ligger framover. Derfor mener jeg at vi i større grad må se på de mulighetene som ligger der, det Sogn og Fjordane har av muligheter til å bli en del av en større region på Vestlandet – se på mulighetene for å skape vekst i den delen av landet. Det er viktig framover nettopp å ta opp kampen og konkurransen om ungdommen, som er framtiden.

Det er ikke til å unnså at fylket også har et stort ansvar med hensyn til økonomien. Ja, vi fikk på plass en tapskompensasjon i fjor. Interpellanten mente at de ikke hadde trengt å ta fram det nye inntektssystemet som da var utredet, og som lå i skuffene. Jeg tror at det var nødvendig å få på plass et nytt inntektssystem for fylkene, men det var også helt nødvendig å få på plass en overgang, når de utilsiktede virkningene for Sogn og Fjordane – og flere fylker – var såpass stor. Derfor var det viktig for Venstre at vi fikk gjennomslag for en forsterkning av tapskompensasjonen. Det handler om å kunne gi likeverdige tjenester og gode tjenestetilbud til hele landet, og ikke bare et likt kronetilbud, for landet er langstrakt og mangfoldig. Mange har vært innom det i debatten tidligere om Sogn og Fjordane, men det er også nødvendig å kunne se på det som ligger som mulighetsrom. Derfor er det nødvendig at når en kutter i budsjettene, må en også ha fokus på at dette fort rammer videregående skole og nettopp ungdommen i de fylkene som rammes. Det er ikke Venstre villig til å være med på.

Jeg er enig i det Geir S. Toskedal sa fra denne talerstolen nettopp når det gjelder utflytting: Utflytting kan ikke bare handle om å flytte mellom de store byene. Det må handle om å kunne være med og styrke de regionale knutepunktene gjennom statlige arbeidsplasser, så vi får styrket kompetansemiljøet i hele landet. Det er nettopp på den måten vi også bidrar til at dette blir attraktivt for oss og ungdommen som kommer etter oss.

Karin Andersen var innom landbruk i sitt innlegg til slutt. At Venstre og Kristelig Folkeparti var med og bidro i fjor, gjorde nettopp den store forskjellen med at vi fikk et landbruksoppgjør som var mangfoldig. Ikke bare de største skulle ha muligheter, men vi var også opptatt av at de mindre brukene fikk muligheter – som vestlandslandbruket, som innlandet og flere steder. Derfor er det viktig å se den balansen med at det er mulighet til både å være stor og liten, men også se utviklingen i hele landet. Det har hele tiden vært det som har vært i fokus for Venstre – mangfoldet.

Heidi Greni (Sp) [15:18:34]: Representanten Skjelstad påsto at det som har skjedd i Sogn og Fjordane, ikke

bare er et resultat av regjeringsskiftet, og det er ikke noe som har skjedd de siste to årene. Jeg tror ikke det er mange i Sogn og Fjordane som ikke deler mitt bilde av at rammevilkårene i hvert fall har blitt markant forverret i løpet av den siste toårsperioden.

Vi ser at alt går i retning av mer sentralisering. Om det ikke er store grep, er det i hvert fall alt sammen grep i samme retning. Jeg kan nevne veksttilskuddet, jeg kan nevne den foreslåtte omleggingen av selskapsskatt, jeg kan nevne den sentraliseringseffekten som ligger i kommune-reformen, vi kan nevne politireform, vi kan fortsette i det uendelige.

Det er en ting jeg ikke har fått med meg at har blitt nevnt før, og det er differensiert arbeidsgiveravgift. Det er en svært viktig del av distriktspolitikken, og regjeringen har varslet at trekket på 267 mill. kr i rammetilskuddet til de 31 kommunene som i fjor ble omfattet av ordningen, skal justeres gjennom at trekket fases inn over fem år. Det betyr en reduksjon på 53 mill. kr hvert år.

Regjeringen sier samtidig at prinsippet om proveny-nøytralitet overfor kommunesektoren ved omlegging av ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift står fast. I kommuneproposisjonen for 2016 heter det:

«Differensiert arbeidsgiveravgift er en ordning rettet mot næringslivet i distriktene og skal legge til rette for sysselsettingsvekst i hele landet. Ordningen skal være nøytral for kommunal sektor.»

Da blir jeg bekymret. Av 286 kommuner som er inne i ordningen, er det 231 som kom inn før 2013, og 31 nye i 2014. Virkningen av differensiert arbeidsgiveravgift inngår ikke i inntektssystemet til kommunene. Redusert arbeidsgiveravgift er et distriktspolitisk virkemiddel som kommer både næringslivet og offentlig virksomhet til gode.

For oss i Senterpartiet har det i hvert fall vært viktig at offentlig og privat sektor blir likebehandlet når det gjelder å få effekt av ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift. Derfor vil jeg gjerne ha svar fra statsråden på om føringen i kommuneproposisjonen nå betyr at 286 kommuner vil bli trukket for virkningen av differensiert arbeidsgiveravgift – altså at samtlige kommuner kommer til å bli trukket på lik linje med de 21 kommunene som nå mister den fordel som de har med lavere arbeidsgiveravgift for sine ansatte. Det hadde det vært fint å få avklart.

Bård Vegar Solhjell (SV) [15:21:51]: Eg takkar først for debatten, som eg synest i alle fall tidvis har vore god. Som eg sa i mitt førre innlegg, synest eg at statsråden svar-te ryddig og hadde mange gode poeng i sitt første innlegg, men eg må likevel seie at eg synest statsrådens andre innlegg, og innlegga til representantane frå Høgre og Framstegspartiet som har delteke her, har vore skivebom i den måten dei snakkar om problemstillinga på. Eg trur folk som skulle følgje med i denne debatten i Sogn og Fjordane, ser ei regjering som ikkje i det heile skjønar kva som skjer, og den verkelegheita dei opplever der. Eg må jo lure, når eg høyrer representantane Njåstad og Lødemel, som heilt openbert meiner at det var ganske ille før, men at det

no går så det susar: Når var representanten Lødemel heime sist? Det er jo relativt langt unna den debatten som føregår i Sogn og Fjordane.

La meg ta tre sentrale poeng. Punkt ein: Eg synest eigentleg det er ei god beskriving at debatten tidvis har lege mellom skjønnmåling og svartmåling. Eg fryktar nok sjølv at mitt innlegg var vel skjønnmålande. Eg brukte mykje tid på å fortelje kor mykje bra som er. Det er ikkje berre bra. Det er utfordringar. Men det spesielle no er den mest akutte utfordringa i Sogn og Fjordane. Kjem ho fordi folketalet plutseleg går ned? Kjem ho fordi det er ein akutt vanskeleg arbeidsmarknadssituasjon, ein veldig vekst i kriminaliteten eller noko anna? Nei, det er først og fremst regjeringas politikk som akkurat no utfordrar Sogn og Fjordane. Det er jo det interessante, at mens mange trendar og ting fylket sjølv har kontroll over, og eksterne faktorar, peikar i ei veldig positiv retning, så vert ein utfordra av ei rekkje vedtak og diskusjonar som regjeringa er opphav til.

Punkt to: Er det behov for omstilling? Ja, det er alltid behov for endring og utvikling alle plassar i Noreg under alle regjeringar. Men det eg saknar, er at ein i staden for at alt skal vere slik at ein skal forandre små einingar, at sentralisering må skje, tek det motsette utgangspunktet og ser på om det er noko med beredskap og kriminalitetsarbeid i Sogn og Fjordane som andre kanskje skulle omstille seg til og lære av. Kva med skulen i Sogn og Fjordane – som eg brukte litt tid på – kanskje nokon skulle ha som prosjekt å sjå på korleis ein kan ta det i bruk i skular over heile landet, i staden for å tenkje motsett, og at høgskulen, som har hatt ein viktig del av den suksessen, faktisk kunne verte ein modell, ikkje det motsette?

Punkt tre: Skal staten meine noko og ville noko med fylka i Noreg? Veit de kva? Eg kjenner ingen fylke eller kommunar som vert overlatne til seg sjølve. Overstyrt – nei, men det er altså sånn at eg forventar at ei regjering skal ville noko med det vesle landet vårt, med dei ulike delane av det. Det er vårt ansvar som parlamentarikarar og ansvaret til statsrådar å debattere det og peike ut retning og ta ansvar for dei vedtaka som vi står for.

Statsråd Jan Tore Sanner [15:25:08]: La meg innledningsvis understreke at dette er en viktig debatt, og jeg synes det har kommet mange interessante perspektiver inn i den. Men jeg må samtidig si at den retorikken som Heggø, Navarsete og Karin Andersen legger for dagen, skremmer meg egentlig, fordi man slenger ut en serie med påstander om at regjeringen demonterer fylket bit for bit, uten at man underbygger sine påstander.

Tvert imot er det slik at vi gjennom denne debatten har tilbakevist mange av de påstandene som kom i interpellasjonen når det gjelder statlige arbeidsplasser og kompetansearbeidsplasser, og vi har understreket noe av det som kanskje er den reelle konfliktlinjen her: at mens noen tvilholder på strukturer fra 1950-, 1960- og 1970-tallet og mener at alt skal være som det er, så er vi overbevist om at en god distriktspolitikk, en god regionalpolitikk, må handle om trygge, lønnsomme arbeidsplasser. Det er grunnen til at vi ruster opp infrastrukturen i Sogn og Fjordane, bevilger mer penger til fylkesveier, får på plass en fergeav-

løsningsordning, sørger for at vi har sterke kompetansemiljøer som nettopp kan bidra til at man kan få til det samme andre steder som man har klart å få til i Sogndal.

Så blir det også hevdet fra representanten Heggø at man får et dårligere tilbud i Sogn og Fjordane enn i andre fylker. Det får ikke jeg til å henge på greip når det er slik at Sogn og Fjordane får 20 000 kr per innbygger til fylket i frie inntekter, mens landsgjennomsnittet ligger på 12 000 kr. Når man har 20 000 kr mens andre fylker ligger på rundt 12 000 kr, kan ikke jeg forstå at det blir et dårligere tilbud. Ja, det er et høyere kostnadsnivå, men det er også slik at fylker som Møre og Romsdal, som Troms, Nordland og Finnmark, også har betydelige utfordringer.

Til spørsmålet om differensiert arbeidsgiveravgift er det slik at denne regjeringen følger samme praksis som tidligere regjeringer har gjort, men det vi gjør, er at vi rydder opp. Vi sørger for at de kommunene som nå har fått et trekk fordi de har fått en lavere arbeidsgiveravgift, vil få litt mindre trekk hvert eneste år fremover. Det betyr at de kommunene vil komme stadig bedre ut i de kommende fem år når dette er faset helt ut.

Vi skal ha sterke distrikter, sterke regioner, livskraftig næringsliv og gode lokalsamfunn. Det er en god distriktspolitikk, og vi bidrar til det gjennom å satse på både privat verdiskaping, infrastruktur, det som kan bygge landet, og det som kan bidra til en positiv utvikling også videre i Sogn og Fjordane.

Presidenten: Debatten i sak nr. 7 er dermed avsluttet.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er Stortinget klar til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt 33 forslag. Det er

- forslagene nr. 1–33, fra Martin Henriksen på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- Forslagene nr. 9, 11 og 18 er i løpet av debatten gjort om til oversendelsesforslag og blir endret i tråd med dette.

Forslag nr. 9 lyder da i endret form:

«Det henstilles til regjeringen å bedre muligheten for yrkesfaglærere til etter- og videreutdanning innen programfagene.»

Forslag nr. 11 lyder da i endret form:

«Det henstilles til regjeringen å legge til rette for flere vekslingsmodeller og mer praksis, blant annet gjennom å øke muligheten til å disponere fag- og timefordelingen friere gjennom skoleløpet.»

Forslag nr. 18 lyder da i endret form:

«Det henstilles til regjeringen å legge frem sak om å kreve at bedrifter som deltar i anbud ved offentlige innkjøp, er aktive opplæringsbedrifter og har lærlinger på det aktuelle prosjektet, der dette er mulig.»

Presidenten foreslår at disse forslagene oversendes regjeringen uten realitetsvotering. – Det anses vedtatt.

Det votes over forslagene nr. 1–8, 10, 12–17 og 19–33, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke rådgivningstjenesten på ungdoms- og videregående trinn ved hjelp av økte ressurser, etterutdanning og bedre samarbeid mellom de ulike aktørene innenfor yrkesfag, høyere utdanningsinstitusjoner og arbeidslivet.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprette tilbud om hospitering i arbeidslivet i kortere perioder for rådgivere på 8.–10. trinn.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det gis et tilbud om intensivopplæring mellom ungdomstrinnet og videregående opplæring for elever med svake grunnleggende ferdigheter, og sikre særlig oppfølging av elever som står i fare for å ikke bestå fag.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at fylkene legger til rette for god kontakt mellom skole og lokalt arbeidsliv.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem sak om et eget kompetanseløft med en tilpasset grunnutdanningspakke for yrkesfaglærere, med mål om at alle skal oppfylle tilsetningskravene.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en rekrutteringsplan med gunstige stipendordninger for å motivere flere fagarbeidere til å ta yrkesfaglærerutdanning.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvilken modell for fremtidig yrkesfaglærerutdanning som best vil sikre kvalitet og tilstrekkelig rekruttering.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det etableres varige hospiteringsordninger i alle fylker for yrkesfaglærere og instruktører.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen intensivere arbeidet med å gjøre fellesfagene mer yrkesrelevante.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre bedre muligheter for elever som har valgt studiespesialisering, til å bytte til et yrkesfaglig løp.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem sak om å gi økonomiske tilskudd til bedrifter som tar inn elever til kortere praksisperioder tidlig i opplæringsløpet.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gi skolene bedre økonomiske rammer til å organisere gode toårige praksisrettede løp for elever som ikke får læreplan.»

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en opptrappingsplan for oppgradering av utstyr på yrkesfaglige studieretninger.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen igangsette et prøveprosjekt etter modell fra Danmark der man bruker virkemidler i arbeidsmarkedspolitikken for å stimulere til utdanning.»

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke partenens engasjement og eierskap til opplæringen gjennom blant annet de faglige rådene.»

Forslag nr. 19 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjøre det enklere for mindre bedrifter å gå sammen om å ta inn lærlinger.»

Forslag nr. 20 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for bedre oppfølging av lærlinger i bedrift, gjennom at skolen sammen med bedrift får ansvar for at eleven oppnår kompetansemålene under opplæring i arbeidslivet.»

Forslag nr. 21 lyder:

«Stortinget ber regjeringen bidra til at ordningen med arbeidslivsveiledere utvides til flere skoler.»

Forslag nr. 22 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem sak om å styrke yrkesopplæringsnemndene, gi dem ansvar for å vurdere fremtidig kompetansebehov i arbeidslivet og gi råd om dimensjonering av studietilbudet.»

Forslag nr. 23 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene i arbeidslivet utrede hvilken rolle og struktur opplæringskontorene bør ha i fremtidens fagopplæring.»

Forslag nr. 24 lyder:

«Stortinget ber regjeringen øke lærlingtilskuddet i statsbudsjettet.»

Forslag nr. 25 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre et forsøksprosjekt i utvalgte bransjer med en innbetalingsordning for læreplasser og kvalitetstiltak.»

Forslag nr. 26 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at lærlingtilskuddet går til den kommunale eller fylkeskommunale virksomheten som faktisk tar inn lærlingen.»

Forslag nr. 27 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede innføring av en økonomisk incentivordning som utbetales til bedrift og lærling etter oppnådd fagbrev.»

Forslag nr. 28 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå finansieringssystemet for videregående opplæring, for å sikre at det gir økonomiske incentiver til fylkeskommuner og skoler til å øke antallet elever som gjennomfører videregående opplæring.»

Forslag nr. 29 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede ulike økonomiske tiltak som kan bidra til redusert fravær og økt gjennomføring i videregående skole.»

Forslag nr. 30 lyder:

«Stortinget ber regjeringen igangsette et samarbeid med partene i arbeidslivet om en mer utviklet og bedre tilpasset fagopplæring innen servicenæring/varehandel og deler av privat tjenesteyting.»

Forslag nr. 31 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at elever med fagbrev gis mulighet til inntak på akademiske studier i høyere utdanning etter modell fra Y-veien, og at Y-veistilbudet bygges ut i tråd med behov i samfunns- og arbeidsliv.»

Forslag nr. 32 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem tiltak for å bedre voksnes mulighet til å ta fagbrev.»

Forslag nr. 33 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene utrede hvordan yrkesveien i utdanningssystemet kan styrkes.»

Senterpartiet har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 58 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.38.42)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:52 S (2014–2015) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Trond Giske, Marianne Aasen, Tone Merete Sønsterud, Christian Tynning Bjørnø og Martin Henriksen om løft for yrkesfag – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt fire forslag. Det er

- forslagene nr. 1–3, fra Christian Tynning Bjørnø på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 4, fra Anders Tyvand på vegne av Kristelig Folkeparti

Det voteses først over forslag nr. 4, fra Kristelig Folkeparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en omgjøring av 2. fremmedspråk og språklig fordypning i norsk/samisk og engelsk til valgfag på skolens ungdomstrinn. Som følge av en eventuell endring må antallet obligatoriske timer reduseres, mens antallet timer valgfag må økes

tilsvarende. 2. fremmedspråk og språklig fordypning må da være et obligatorisk tilbud ved alle skoler med ungdomstrinn.»

Senterpartiet har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 88 mot 12 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.39.48)

Presidenten: Det voteses over forslagene nr. 2 og 3, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for gode veiledninger til å bistå ved utarbeidelse av lokale læreplaner i faget.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for etterutdanning av lærere som skal undervise i arbeidslivs-faget.»

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 58 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.40.14)

Presidenten: Det voteses over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre arbeidslivsfag som et obligatorisk tilbud på ungdomstrinnet.»

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 52 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.40.43)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:67 S (2014–2015) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Anne Tingelstad Wøien, Geir Pollestad og Per Olaf Lundteigen om å innføre faget arbeidslivsfag som et obligatorisk tilbud på ungdomstrinnet – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 72/2015 av 20. mars 2015 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EF) nr. 723/2009 om Felles-skapets rettslige ramme for et konsortium for en europeisk forskningsinfrastruktur (ERIC-konsortium).

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt syv forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Ruth Grung på vegne av Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 2, fra Olaug V. Bollestad på vegne av Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 3, fra Olaug V. Bollestad på vegne av Kristelig Folkeparti og Senterpartiet
- forslag nr. 4, fra Olaug V. Bollestad på vegne av Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 5 og 6, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet
- forslag nr. 7, fra Audun Lysbakken på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det votes over forslag nr. 7, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre åtte prikker for gjentatt diskriminering.»

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 94 mot 4 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.42.40)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 5 og 6, fra Senterpartiet.

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i ny forskriftsbestemmelse om normerte regler for inndragning av bevilling ved overtredelse av alkohollovens regler, legge til grunn at minstetiden ved inndragelse settes til to uker, ikke én uke.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fastsette i loven at prikk-tildeling som ikke medfører inndragning, er en avgjørelse i forvaltningsrettslig forstand.»

Votering:

Forslagene fra Senterpartiet ble med 92 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.43.01)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 4, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at salgssteder for alkohol som skjenker mindreårige, skal miste salgsløyvet i inntil tre måneder og i tillegg ilegges bøter.»

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 93 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.43.21)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 3, fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i ny forskriftsbestemmelse om normerte regler for inndragning av bevilling ved overtredelse av alkohollovens regler, legge til grunn følgende endringer i reaksjonsmønsteret i forhold til forslaget fremmet i proposisjonen:

- Det skal gis åtte prikker ved skjenking av synlig påvirket person, ikke seks.
- Brudd på reklamebestemmelsene, at gjester tar med alkohol bort fra skjenkested og konsum av medbrakt alkoholholdig drikk, ilegges to prikker, ikke én.»

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet ble med 86 mot 12 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.43.42)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i ny forskriftsbestemmelse om normerte regler for inndragning av bevilling ved overtredelse av alkohollovens regler, legge til grunn følgende endringer i reaksjonsmønsteret i forhold til forslaget fremmet i proposisjonen:

– Opptjeningstid for prikktildeling settes til tre år, ikke to.»

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 83 mot 16 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.44.04)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i ny forskriftsbestemmelse om normerte regler for inndragning av bevilling ved overtredelse av alkohollovens regler, legge til grunn følgende endringer i reaksjonsmønsteret i forhold til forslaget fremmet i proposisjonen:

- Maksimalt antall prikker før inndragning av bevilling skal være åtte, ikke tolv.»

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 52 mot 47 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.44.31)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

l o v
om endringer i alkoholloven
(normerte regler for inndragning av bevilling)

I

I lov 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. gjøres følgende endringer:

§ 1-8 annet ledd oppheves.

Nåværende tredje ledd blir annet ledd.

§ 1-8 nytt tredje ledd skal lyde:

Departementet fastsetter i forskrift nærmere bestemmelser om inndragning av bevilninger etter første og annet ledd, herunder saksbehandlingsregler og standardiserte reaksjoner for ulike typer overtredelser.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Presidenten: Senterpartiet har varslet at de vil stemme imot.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 84 stemmer for og 7 stemmer mot komiteens innstilling.

(Voteringsutskrift kl. 15.44.59)

Snorre Serigstad Valen (SV) (fra salen): President! Jeg stemte feil.

Abid Q. Raja (V) (fra salen): Jeg stemte ikke.

Presidenten: Her er det ulike stemmeforklaringer. Presidenten foreslår at det votes om igjen.

Voteringstavlene viste nå at det var avgitt 91 stemmer for og 7 stemmer mot komiteens innstilling.

(Voteringsutskrift kl. 15.46.04)

Jan-Henrik Fredriksen (FrP) (fra salen): President! Jeg stemte feil. Jeg stemte imot, men skulle ha stemt for.

Presidenten: Da justeres tallene ut fra representanten Fredriksens stemmegivning. Komiteens innstilling er dermed bifalt med 92 mot 6 stemmer.

Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

l o v
om endringer i folketrygdloven
(henvisning fra psykolog)

I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 5-7 første ledd skal lyde:

Trygden yter stønad til dekning av utgifter til undersøkelse og behandling hos psykolog som er godkjent psykiologspesialist.

§ 5-7 andre ledd skal lyde:

Stønad til psykologhjelp gis bare dersom psykologen har avtale om driftstilskott med regionalt helseforetak, jf. lov 2. juli 1999 nr. 61 om spesialisthelsetjenesten m.m. § 2-1a sjette ledd.

§ 5-7 tredje ledd skal lyde:

Det er et vilkår for rett til stønad at medlemmet er henvist enten fra lege, psykolog eller fra barnevernsadministrasjonens leder. Det ytes likevel stønad for opptil tre undersøkelser eller samtaler uten henvisning.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Presidenten: I sakene nr. 6 og 7 foreligger det ikke noe voteringstema.

Sak nr. 8 [15:47:25]

Referat

1. (322) Representantforslag fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson om å redusere det materielle forbruket i Norge til et bærekraftig og rettferdig nivå (Dokument 8:119 S (2014–2015))

2. (323) Representantforslag fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson om å utarbeide statistikk over klimagassutslipp for alle norske kommuner (Dokument 8:120 S (2014–2015))

3. (324) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Arnstad, Geir Pollestad, Heidi Greni og Trygve Slagsvold Vedum om ulveforvaltning (Dokument 8:121 S (2014–2015))

Enst.: Nr. 1–3 sendes energi- og miljøkomiteen.

4. (325) Riksrevisjonens undersøkelse av Justis- og beredskapsdepartementets arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap (Dokument 3:7 (2014–2015))

5. (326) Riksrevisjonens undersøkelse av studiegjennomføringen i høyere utdanning (Dokument 3:8 (2014–2015))

6. (327) Riksrevisjonens undersøkelse av bistand til godt styresett og antikorrupsjon i utvalgte samarbeidsland (Dokument 3:9 (2014–2015))

Enst.: Nr. 4–6 sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet.

Før presidenten avslutter dagens møte, vil hun ønske representantene – etter at de i morgen har gjort arbeid i sine valgkretser og andre steder – en riktig god pinsehøytid og minne om at neste møte i plenum er tirsdag den 26. mai kl. 12.

Forlanger noen ordet før møtet heves? – Så er ikke skjedd.

Møtet hevet kl. 15.49.
